

MS. 926. (109)

P.P. 1-115.

1.

*MS 926
pp 1-115
du W. 9/9/60*

115

NAMES AND NAMING.

H.M. MOHLABE.

(8)

K34/82

Tema ya 1: Maina a thesotho.

1/115

Temana ya 1: Maina a banna.

1. Maina a batho. Ke ngwadile lentšú le la batho ka baka la gore motho yo mongwe le yo mongwe ke motho. Mohuta mang le mang ke motho. Bjale mo go ta ngodiwa a batho ba bantso. Ke ta ngola a ba naga ya gešú le ba bangwe ge lebaka le dumêla. Go ta thomiwa ka maina a dipheko. Dipchko go bolwabolwa ka maina a banna ka gobane ke bona dipheko. Ngwana o belegilwe. Putšišo, Keng. Ke mothankana. Aowa ke pheko ya moje.
2. Motheo wa go rediwa ga maina. Maina a moth a mabedi. Ge re tšwêla pele re hwetšana gapê a mararo. Monneng le mosading go no swana mabapi le maina a mathaano a we. Re a hwetšana ka mekhwa e: Maina a ba leloko a baduledi. Ke ona a magolo. Le legolo ke la leloko. Ke lona le legolo go badimu, ka gobane ba swanetše go bolabola ka lona. Mo go bolwabolwa ka mabapi le diphaso tša badimung ba gabô. Leina la baduledi le lona le a gola, ge ngwana a ilê a le dumêla. Ka moragô ga leina la bošoboro, ke la go-bolla le la dikwerô.
3. Ge go nyakišišwa, re hwetšana gore motho o na le maina a ntabe. Kudu ba khale ke a mathano. Ka thekhowa the a ntabe. A hwetšwa ka mokhwa o: Leina la leloko, la baduledi, la bošoboro, la gobolla le la dikwero. Ka thekhowa the, go têna la thekhowa. Metheng ya bo lehono, maina a a gudišwago ke a thekhowa. Ge o ka bitša motho ka leina la baduledi goba la leloko, a ka fapana nago goba le ka ba la lwa. Khanthe mo le talong le leso, maina-ina ke a leloko le a baduledi. Maina a mangwe a we a tene ka khoró ya badimu.

4. Mathomong ga maina. Motho o hwetsana leina bo ngwaneng bja gwe. Mosadi mo a bëlêga, a belege a utamile, aowa o swanetše go ba le baduledi. Ke bona ba thusi le ba bōni. Ge mmelegi a tšhaba, ke bona ba we ba mo tswarago. Ba mo thusa gore a theke a bolaya ngwana. Go bōna go bolabola ka maō a ngwana. Baduledi ba rēla ngwana leina la bona. Ba leloko le bona ba swanetše go mo rēla la leloko. Ge a godilē, ba mo ntšha ka ntšong a dutši a na le maina a gwe.
3. 5 Khano ya leina goba maina. Maina a we mabedi, a ka the ke a tumišwa bedi ga ōna aowa go ta tuma ka le thii. Ge a lala a lla bošego, ke gore o gana leina. Ba ta mmitša ka le lengwe. Ge a nyaka lona, o ta homola. Ge a ka tšwēla pele le go lla, ke gore leina a le nyake. Papago mondi, o swanetše go tsama a o kwa molato wa ngwana. Ditaola di ta ya di ba botša molato wa ngwana.
- 6 Mmapa o kae. Ke polabolo ya molaulwa, ge a dutši a tswere ditaola. Ge a di gašitše faṭhe, go fedile. Bjale molaudi o swanetše go botša molaolwa the we a tsetségo thōna. Molaudi o swanetše go botša molaolwa the we a the tsetségo ka baka le we, molaolwa o ta kholwa. Molaolwa o ta laolēla maina a bahu ba gabō. Le we ditaola di le dumēlago, ke lona le we ba swanetšego go rēla ngwana. Ge a ilē a homola, ke moka ke lona leina lagwe.
4. 7 Baeti le bona ba rēla ngwana goba bana maina. Moene o tile, moimana o bëlêga ngwana. Ke moka ba mo rēla leina la moene yola. Ge a ka le dumēla ke moka ke leina la gwe. Le rediwa ke baduledi. Bona beng ba leloko ba ta mo rēla la gabō. Go ka tuma la moene, a go na taba. Bona beng ba leloko ba ta ba ba tšeba mong leina la gwe. Le badimi ba bolabola ka lona, la leloko. Monna o wa éta le mosadi le yēna o a éta. Ge ngwana

e ka ba wa mothankana, moete e le mosadi, ba ka theke ba mo rêla la mosadi. O ta re, mo la e be e le mosadi e be ke tare ke nna. Le wa morna le yêna o bjale. Fêla ge ngwana e le nwana-ngwako ba mo rêla.

8. Maina a dingaka le dika. Dingaka le tsona di a rêla maina baneng. Di rêla ka mekhwa e: Lebôfêlô le phikhišano ya dingaka. A ka bôfêla mosadi, a hwetsana ngwana ke moka a mo rêla leina. La leloko lena ke molaš. Mosadi mo a šoka, monna o swanetsé go tsama a mo laola. O nyaka go kwa gore matsatši ke a gwe goba aowa. Ge a ka hwetsana dingaka tše pedi, tša ganetsana. Yo mongwe a re o ta

5. boya le thogwana, yo la a re o ta boya le thelumi. Ge a ka boya le thogwana le mo rêlê leina la khaitšedi yaka. Yo Za la a re mo a ka boya le thelumi le mo rêlê leina laka. Dika le tsona di na le maina a tsona.

9(a) Maina ka gophathagana ga ôna a banna. Thegopane, Thelote, Masumu, Mothabe, Madome, Ntabanyane, Maphupê, Kobeng, Myereke, Makwapeng, Ntsobjane, Mapitsi, Thekwai, Mokaile, Maboi, Thepalo le Nkwane. Le a le ôna e thale a the thopha tha (a). Kopotša, Matshubeng, Morabudi, Pae Makatika, Motantane le Mabjale.

10. (b) Matšeke, Thoto, Malegogo, Therogwanyane, Thebatana, Modiše, Mmokêlê, Thekaloko, Mafediše, Leolo le Mangabane.

11. (c) Boroko, Makadi, Mauwane, Therite, Mateke, Npoi le Morwêra.

12. (d) Matsoboloko, Mathule, Mokotokoto, Madula goba Mamogagare, Motabeva, Katsebele, Mathubu, Mpedi, Patsi, Mašošo, Matsobane, Tsobola, Dipoleng, Ntholo, Bogeša, Pamosa, Thephamo, Lephatši, Lekhowa, Magotšane le Moroka.

6. 13 (e) Nokana-wa-tau, Mmei, Motsebore, Lehofu, Dikhotwê, photonono, (Mathako, Mankhalakana, Mathapholane,) Mantšu Mathabanyane, Thepedi, Mamoloti, Mošilo, Kherese, Matsopha,

Motšatši, Malesa, Thwadi, Kiba, Mapae, Dimama, Nkhetsi,
Ntetsa, Pokisi, Makola, Mpašane Molatseng, Motogwane,
Khopa, Mphethi, Kanono, Mathefane, Dikhopana le Khasa.

14 (f) Mabaša, Mabuwakanye goba khwekhwese, Moketselo
goba Pokolo, Mašete, Letadi, Thoto, Mongadi, Makhowa,
Makaše, (Temeka goba Maboja-boetha goba Khwanya-khwanya),
Šanake, Modupi, Digoba, Mapele Moseki, Matšeke, Makobane,
Lekoto, Mokomaše, Ditsepu, Mokolokoto, Phuti-ya-šoka, le
Maruping.

15 (g) Magekeša, Lepono, Mabjale goba Nkeše, Mogaga,
Mmaeng, Tanyeletse, Teka, Pholobe, Khama, Dikolane, Maruntwane,
Mokobati, Boritše, Kogolakae, Makhoba, Burwane le Makholo-
mele.

16 (h) Ramoene goba Moene, Mathobosane, Ramaja, Mohale,
Matsikinyane, Thethane, Lekalakala, Tshakanya, Rakhobadi,
Khašane, Kobeng, Maselo, Modupi, Monyanyakani le Bogeseš.

7.

17 (i) Themukhiši goba Thetimela, Šupulugane, Pepere,
Morarane, Mpepi, Theoka, Motseri le Motho.

18 (j) Khomoswana, Leala-thopo, Tntshakhane, Dimpampa,
Mašala, Motetemedi, Mohale, Mosebu, Modibeng, Maruping,
Makhafane le Mabeta.

19 (k) Nkhulukwana, Mamphela, Ntšekane, Tsetsetse, Motala,
Madikhunkhwane, Konko, Mašala, Matsentse, Kala, Phirima,
Polatši, Chekheša goba Tshekheša, Rabe, Moseto, Modupi,
Mafsikeng, Makello le Moila-batho.

20 (l) Legofu, Makadikwa, Mahudu, Mpjanyela, Kekwa, Mchale,
Makhukhu, Mputa, Phokwane, Borata, Mašilu goba Lekorwane,
Nkomane, Matsutsubele, Makhōō, Maloto goba Makhaya, Mateu
(Kutupa, Nakampe le Konyole). Maina a a ka gare ga lešaka,
a ngodilwē ka phōšō ka gobane a na le the thōpha tha ōna. A
ta goma a nyarēla, the thōpeng tha ōna. A ta thalusiwa mo
a ngwadiwa la bobedi, the thōpeng tha ōna.

8. 21 (m) Phuſumane, Lekola, Maruping le Magatswane.
- 22 (n) Lekente, Nkhapele, Lepabala, Kherere, Tabe, Therwadi, Khati, Mathakhe, Lethiba, Fise(Thapi) le Lepolanka.
- 23 (o) Mogalle, Lesoka, Mabothwane le Ramolapô.
- 24 (p) Makwale, Moketselo, Kopotša, Nathaneele le Sontaga.
- 25 (q) Theriri, Mangese, Fane, Mathepa, Phupu, Khašane le Ntekwane.
- 26 (r) Rathekhubêla, Makwabola, Mathetse, Nthetollê, Khulwanyane, Magotšane le Mpoloma.
- 27 (s) Shokane, Mokolokoto le Mampenyane.
- 28 (t) Matepe, Mpe, Mohwela, Mošwene goba Lešwane, Makwale goba Thelai, Khokhola, Thibedi, Ntšaiseng, Kholane, Mosupulugô, Nkiti, Mathepe, Taola, Khaba-šaa, Thelote le Mphišane.
9. 29 (u) Motholo, Mabidietše, Leoke, Matuputupu, Nkhwidišeng le Madula.
- 30 (v) Mogofe, Tseke, Abeva, Maruping le Puleng.
- 31 (w) Thebaše, Ntefane, Thetimêla, Maekhêlê, Mogoti le Nthape.
- 32 (y) Mokhatha, Theteke, Dipanana, Matshipi le Nkomane.
- 33 (z) Malobane, Matshangwane, Thima-mogolo, Thešego, Makete, Khakabašabi, Thenokhêlê, Masekane goba Rakholokwana, Lepono, Mathuhu, Mogofu, Rašala, Makhôpô, Thekhôrô goba Maditšompôrô, Mabekane, Thekhalabjana goba Thekororo, Mantswebele, Mosisile, Makhwatheng, Mokhotho le Maphampha.

34 Mathaba, Matsheremane, Thepapatele, Maupi goba
Dithabaneng, Moja-khomo, Thaole, Malebôgô, Tsone, Sodi,
Makhoba, Mafapano le Nkina.

35 Mohale, Nakampe, Letseke, Nkhese, Makhôô, Konyole
Kutupu le Nthapê.

10.

36 Maina a ya ka dikhorô tsa ôna. Leloko le lenngwe le
le lenngwe le na le a gabô lona. Thomong ya ngwalo ya
maina ke ngodile phathagano ya ôna. Le ga go le bjale
a ngodiwa ka mokhwa o we, ka gobane a ngodilwê ka dithopha-
thophana tse we di supa gore a ilê ka dikhorô tsa ôna.
Phathaganô ya maina, go bolwabolwa ka go hwetsana ga ôna.
Bjale ka ge gongodilwê go thwe a na le mothêô wa ôna.
Mothêô o we ke o:- Maina-ina ke a leloko, a badduledi, a
bongwana-ngwako, a dingaka le a bathepidi. Dika le tsona
di na le a tsona.

37 Phathologanyo ya maina ka ditela tsa ôna. Dithophana
tsela tsa lethêthô la maina di ta ngwadiwa ka moragô ka go
supa dikhorô tsa ôna.

S. 1: Maina-ina ka dikhorô ka moka.

11.

38 A ke ôna mong mong ôna ka gobane ke a leloko. A ta
thaudiwa ga na kowa dithophaneng tsa ôna. Bjale ôna a ka
the ke a ngwadiwa ka dithophana, a ta ngwadiwa bjale ka
bana ba mohudubête.

39 Lethêthô la maina-ina bjale ka bana ba mohudubête:
Thegopane, Thelote, Mašumu, Madome, Ntabanyane, Maphupê,
Kobeng, Mpêrêkê, Ntshobjane, Mapitsi, Mokailê, Maboi,
Nkwane, Kopotša, Lee, Matseke, (Thoto), (Malegogô), Thero-
gwa-nyane, Mahudu, Modisê, Mmokêlê, (Letsufi) Thekharu,
Nkhwidi, Boroko, Makadi, Kalebê, Ntsotsodi, Mauwane, Mateke,
Mpoi, Matsoboloko, Mathule, Mokotokoto, Madula, Motabeya,
Katsebele, Mahuru, Mpedi, Matsobane, Pamosa, Nthoio Thepra-
no, Mokana-watau, Mt'et, Motsebere, Rapôpêla, Legofu,

12.

Dikhotwê, Photonono, Mantsu, Matshopha, Mapae, Makola,
Mpatane, Mathefane, Mabaša, Mabuwakanye, Moketselo, Makaše,
Temeka, Šanake, Loseki, Makobane, Mokomate, Ditsepu, Moko-
lokoto, Mageketa, Mogaga, Lmaeng, Tanyalê, Teka, Pholobe,
Khama, Dikolane, Maruntwane, Mokobati, Boritše, Makhoba,
Burwane, Peperere, Morarane, Mpepi, Theška, Motseri, Mogaile,
Lešoka, Mabotwane, Ranolapo, Nkhulukwane, Mamphela, Tsetsetse,
Ntsekana, Motala, Madikhunkhwane, Konk, K'ala, Phirima,
Polatsi, Tshekheša, Rabe, Mafsikeng, Makello, Matapa,
Phušumane, Lekola, Magatswane, Khomoswana, Leala-thopo,
Thetšhakane, Dimpampa, Mašala, Motetemedi, Mohale, Mosebu,
Madibeng, Makhafane, Mabeta, Makadikwa, Mpjanyêla, Phokwana,
Lekorwane, Matsutšubele, Makhaya, Mateu, Kutupu, Konyolê,
Nakampe, Ramoene, Moene, Ramaja, Matsikinyane, Thethane,
Lekalakala, Tšhakanya, Rakhobadi, Khašane, Maselo, Monya-
nyakani, Makhopa, Nkhapsêlê, Lepabala, Kherêrê, Tabe, The-
rwadi, Khati, Mathakhê, Makwale, Nathaneele, Theriri, Mangese,
Ntekwane, Makwabola, Mathetše, Rathekhubêla, Sokane, Mokolo-
koto, Mampenyane, Mathepe, Mpe, Makwale, Mošwene, Thelai,
Khokhola, Thibedi, Lešwene, Nkiti, Taola, Khaba-šaa,
Phišane, Motholo, Mabidietše, Leoke, Matuputupu, Lokweng,
Legôdimu, Mpuru, Galase, Mmoko, Mphele, Kidi, Mogofê, Tseke,
Abeya, Ntefane, Mogoti, (Nthape), Theteke, Matshipi, Nkomane,
Letšeke, Nkhese, Makhôš, Malobane, Matshangwane, Tima-mogolo,
Thešego, Makete, Khakabašabi, Mosekane, Lepono, (Mathuhu),
Mogofu, Thekhorro, Mabekane, Thekhalabjana, Mantšwibe,
Makhwatheng, Mokhotho, Maphampha, Mathaba, Matsheremane,
Thepapatele, Maupi, Moja-khomo, Thaolê, Malebôgô, Tšone,
Makhoba le Mafapano.

13.

40 Mohudubêšê ke tšie. A bêlêga bana ba bantšhi kudu.
 Bjale maina a ka gôdimu ke a ngwadilê bjale ka bana ba
 mohudubêšê. Ke ôna maina-ina. Ke ôna a leloko, badimu

ba t̄eba ̄ona. Ke ̄ona a we a rediwago bana ba maet̄sibulo. Maina a mangwe a ka no rediwa, empa a ka ḡodimu ke ̄ona a magolo.

S. 2: Maina a baduledi a šika ka dika.

41 Mothabe. Ke leina la baduledi la t̄heka, t̄ha mororo wa mab̄el̄e. Ke mothaba wa mab̄el̄e. Leina le il̄e la t̄hagiša ke papago ngwana, ge ba ga t̄helote ba feta, ba eya Phalaborwa. O il̄e a re ke t̄ha šala ke b̄ona mothaba o. Ngwana a b̄el̄gwa ba napa ba mo r̄ela leina le we la Mothaba. Ke leina, lehono ke t̄hefane. Bakeng t̄ha gore mothaba, ba re Mothabe. Ke gore o t̄habile, a t̄ha t̄oga.

Mabjale. Ke la t̄heka la go rediwa ke baduledi. Tsats̄i le we mmagwe, a yo mm̄el̄gago ka lona, mmagwe a be a tagilw̄e, Ge a šokiwa, ba re o kwa bjala. Ka morago ba o kwa ngwana a lla. Ke moka ba napa ba mo r̄ela leina la Mabjale.

14. Thepalo. O il̄e a rediwa ke baduledi ka t̄heka t̄ha mo banna ba e t̄swa t̄hepalo t̄ha ntwā ya 1914.

Maleopeng. Ke la go rediwa ke baduledi ka t̄heka t̄ha koma. Ba il̄e le baka la mo mašoboro a thuba, ke moka ngwana a b̄el̄gwa. Bjale mašoboro ba re e šita ngwana ra tswala, re tswet̄se maleopeng. Ke moka baduledi ba re ke Maleopeng. Mong la leloko ke Nkwane.

Mokom̄ela. Ke la go rediwa ke baduledi ka t̄heka t̄ha mokom̄ela. Mokom̄ela ke t̄heboko t̄ha goja mab̄el̄e a leheya. The aja le baka la mo a ntsha maledi. Mokom̄ela wa t̄ena mabeleng ke moka pun̄o ga e gona. Ngwana o il̄e a b̄el̄ga ka lona lebaka le we mokom̄ela o jago mab̄el̄e. Ba napa ba mo r̄ela Mokom̄ela.

Thoto. Nthol̄e a imele, go im̄ela nthweše. Goya ka meet̄sana, a še go t̄swana. Rangwane o il̄e a t̄swa ka gare ga moje. Lebaka la mo ba rwala dithoto t̄ša bona, ke moka ngwana a b̄el̄gwa. Ba il̄e ba napa ba mo r̄ela leina la Thoto, a rediwa ke baduledi.

Thebeu. O ilê a rediwa ke bona baduledi ka theka tha go beula. Mo we moteng o we go be gona le bjala bja thobošo. Ke lona letsatši la go beula bathologadi. Ke moka a bëlêgwa, ba napa ba mo rêla leina la Thebeu.

15. Nkhwidi. Ke la go rediwa ke baduledi, ka theka tha mogudi. Bana ke ge ba epella mogudi. Ba re, mogudi, mogudi, o dula thaba tše kholo. Ngwana a bëlêgwa ba napa ba mo rêla Nkhwidi.

Mamugudi. Le lona le no ba bjale ka le la ka gōdimu. Bjale ba ilê ba mo rêla bjale ka ge nke ke mosadi ka baka la gore ke ngwanangwako.

Mokibêla. Ke la go rediwa ke baduledi ka baka la letsatši la Mokibêla.

Mosurulugô. Ke lona la baduledi. O belegwe ka lona letsatši le we.

Thefako. Le lona ke la baduledi ka baka la theka tha thefako.

Ratala le Matala. Ke maina a go rediwa ke baduledi ka dika tša tala.

Konko. Ke la go rediwa ke baduledi ka theka tha konko. Konko ke nonyana. Bjale e be e epella koša. Bana ba be ba etšiša. Yōna e re, konko-kokonko. Bjale bona ba re, ngwagola ke nyakilo-hwa. Ke moka ba napa ma mo rêla leina le we.

Mašošo. Ke mabêlê. Basadi ba thobola mabêlê le leheya, ke moka yaba ditšholo. Ba ruthetša m'eti ba di êna. Ka moragô ga mo di kolobilê, ba di enola, tša phôpha meeji.

16. Ba ta tsoga e thale bošego ke moka ba theja. Bjale moima yo we, o ilê a dira mašošo, a gopetše go ta tsoga a theja. O ilê a šitwa ka baka la lešoko. Letsatši le ilê mo le thaba, ngwana a bëlêgwa. Baduledi ba napa ba mo rêla leina la Mašošo. Mašošo nka buntši. Ka bothii ke lešošo.

Dipoleng. Le ilê la rediwa ke baduledi ka theka tha dipola. Ngwago o we ebe go na le dipola tše dintsi. Ke ge ba mo rêla gore ke Dipoleng. Dipola di enwa ke mmola.

Lekhowa le Makhowa. Mang le mang o wa teba gore lekhowa keng. Ke tšnoši e khwibedu. Go ilê gwa fithha lekhowa, la hwetsana ngwana a tha tšwa go bêlêga. Ba napa ba mo rêla gore ke Lekhowa. Le yêna Makhowa ba ilê ba mo rêla ka mokhwa o we. O rediwile ke baduledi.

Magotšane. Ke la go rediwa ke baduledi ka theka tha magotšane. Makholo wa ngwana a be a thoile ke ôna. Bjale ngwana le yêna o ilê a bêlêga naô. Makholo wa gwe, o mo abetsitše ka magotšane. Ke moka ba napa ba re ke Magotšane. Magotšane ke bolwetši bja go fo the tobola bjale ka nôga.

Mogwêra. Maina ka moka ke a go rediwa ke baduledi ka dika tša ôna. Mogwêra nka bothii, ka buntši ke bagwêra. O ilê a bêlêgwa lebaka la mo go bolla bagwêra. Mogwêra-mogolo ke ge o raga. Ba napa ba re ke Mogwêra.

Mathapholane. Mathapholane ke nanedi. Go balameng ga yôna ngwana a bêlêga, ba napa ba mo rêla lona la nanedi.

Kherese. O rediwile ka lebaka la letšatši la Kheresemose.

Motšatši. Leina le ke la ngwana-ngwako. Le tha to ngwadiwa the thopheng tha bo ngwana-ngwako.

The-ta-letšatši. Maina a: Motšatši le The-ta-letšatši a swana. Ba belegilwê ka tšatši le letšatši la go ba lefisa kudu. Ba hwetsane maina a we ka theka tha phišô ya letšatši.

Kiba. Kiba ke koša ya dinaka. Koša e we e biniwa ke banna, basadi le dikharebe ba tiya meropa. Ngwana o ilê a bêlêgwa ka lebaka la mo go biniwa yôna. Ba ilê ba napa ba mo rêla Kiba.

Pokisi. Makarapa mo a boya makhoweng, ba tšwa ba rwele mapokisi. Ka tšatši le we ngwana a belegilwego, go be go fithhilê lekarapa le rwele lepokisi. Ba napa ba rêla leina la lepokisi.

18. Makarapa. Makarapa nka buntšī. Ka bothi ke lekarapa. Makarapa a diyo lakana, a buile ka buntšī. Ka lentšū le we la makarapa, ngwana o ilē go bēlēga ba napa ba mo rēla la Makarapa.

Letadi. O ilē a bēlēgwa ka letsatsī la magadima le ditadi. Pula e be e the gona, e be e no ba ditadi le magadima. Legadima le tadi the thegolo ke tadi. Ba napa ba re, ke Letadi.

Modupi le Puleng. Ba ilē ba belegiwa ka dipula. Modupi. Ke pulaya gona mothegare ka moka goba go tšeya le bošego. Ke yōna pula ya modupi. Batho ba thwa ba gogetše ka dintong. Ke yōna pula ya modupi. O hwetsane leina la modupi ka theka tha modupi. Puleng. O ilē a bēlēga pula e dutšī e-na.

Mapele. Pela ke phōlōfōlō ya go phela dithabeng. Batho ba ga Madiagane, ba di bolaya, ba e ta ba rekisa ka mono boroka. Tsatsī le we be fithago le mošašo wa dipela, ngwana a bēlēgwa. Ba ilē ba napa ba re ke Mapele.

Moseki. Banna ba dutšī khoro ba theka ditaba. Mosadi o ilē a fitha, a kwatama, a loša. Banna ba ilē ba dumetša. Re hwetsane ngwana. Keng. Ke monna. Papagwe o ilē a re leina la gwe ke Motheki. Ke moka ba napa ba mo rēla lona.

19 Lepono. Nokeng ya morola, gona le bodiba. Bodiba bjo we leina la bjona ke lepono. Go be gona le mosadi bare ke Makeswele. O ilē a bolaēla lepono ka gare ga bjona. Ka moragō ga matsatsī a the makeae, ngwana a bēlēgwa. Ba napa ba re ke Lepono.

Thetimela. Thetimela ke koloi ya mollō. Ditswa le makhowa a di fele. Leina le we le ilē la rediwa ka baka la yōna koloi ya mollō go githa mono nageng ya gešu.

Matsentse. A biniwa ke badikana. Ke badikana ge ba thale morotong (mphathong). Ge ba a lugilē ke magaoa. Pele ga gore ba palakane, ba ē magae a batswadi ba bona, ba thōma ka

go bina matsentse. Bjale ba ilê mo ba bina ôna, ngwana a bêlêgwa, ba mo rêla leina la Matsentse.

Motetemedi. Go ilê gwa fiṭha komosasa kowa molopeng (Leydsdorp). Leina la yōna ba re ke Motetemedi. Ngwana o ilê a rediwa leina la Motetemedi.

Maloto. Belebele tšienḡ. Maloto ke a tšie. Batho ba re belebele tšienḡ. Motho mang le mang o swanetše go diša mo we a ṭa yago ya robala gona. Ba ba'ngwe ba ṭa hwetsana mowe mong buntši bja tšie boletšego. Ba ba'ngwe ba ṭa hwetsana maloto. Ba ba ṭa boyago letšie ntši ke ba we ba hwetsanego e robetše ka buntši. Ba go gōla maloto ba ṭa boya le ṭheṭhobe. Ke gore ditšie-nyana. Ke tša go diyo apewa ka lona lebaka le we. A di na mokhoša. Bangwe ba godilê tšie e ntši, lena e be le gōla kae. Rena re ilê ra hwetsana maloto. Ka moragō ga matsatši a ṭhe makae, ngwana a bêlêga. Ba napa ba mo rêla leina la Maloto.

20.

Lekalakala. Khwedi e a hwa, ya goma ya balama. Khwedi mo e balama, batho bare khwedi mankalakaleng. Mmoto o mongwe le o mongwe, o ṭa o kwa bare khwedi mankalakaleng. Ka lona lebaka le we, baduledi ba tswere buima. Ngwana o ilê a bêlêgwa ba napa ba re Lekalakala.

Sontaga. Lehono le letsatši la Sontaga. Ga gona modirō o we o šumiwago. Modirō wa gona ke go tšama ba khopêla mabjala. Baṭeni ba dikêrêkê ba ya dikerekeng. Ngwana a bêlêgwa, ba mo rêla leina la Sontaga.

Khokhola. Basadi ba ilê ba tswala di-koma tša bona ba di rimamiša khaufsi. Pula e kholo ya na, e ilê ya khokhola dikoma. Pula e we a ya ka ya šiya ṭhelo, e ilê ya khopa dilo ka moka. Pula e ke e kholo kudu. Ke khokhola-mook. Ngwana a ba gona bare ke Khokhola.

21.

Galase. Monna yo mong, o ilê mo a boya makhoweng a boya a tswere morifi. Ba ilê ba re, ṭhelo ṭhe keng. O ilê a ba botša gore ke galase. Makhowa ba nwa meeti le bjala ka

yōna. Ka moragō ga matsatsi a the makae, ngwana a bēlēgwa
ba napa ba re ke Galase. ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~

Kidi. Ba ya kidi a ba boe, ba ilē bo huna matolo. Kidi
nka lebiteng. Monna yo Phasuku, o ilē a hwa mo letsatsi
le thaba. Ka merithi ba thōma go epa lebita. Ba ilē mo
ba re ba yo mo huna matolo, a phafoga. Ba ilē ba makala.
Pudi ya go mo phutha ka yōna, e be e bolailwē. Lebita le
ilē la phuseletswa. O ilē a ba matsatsi a mabedi ka khakala,
ka la boraro a napa a hwēla ruri. Ba ilē ba phusulla lebita,
ba mmoloka. Batho ba re, e be e ta ba bothōla ka gobane
motho a ya kidi a boe. Ge ba dutsi ba tha ngunanguna ka lehu
la mohu, ngwana a bēlēgwa. Ba ilē ba napa ba re ke Kidi.

Dipanana. Dipanana nka buntsi. Ka bothi ke Panana. Leina
ba ilē ba re ke Dipanana ka bakeng la gore e be e the panana
e be e le dipanana. Lekarapa le ilē mo le boya makhweng,
la boya le di rwele ka buntsi. Ke dilo mang. Ke dipanana.
Goriale ke morwadi. Ka moragō ngwana a bēlēga, ba napa ba
mo rēla leina le we.

22.

Matshipi. Tshipi ya gata nngwe e ya menama. Theema the
the bolabola ka morapedi. Ke rumilē ke mokete, o ilē ke te
ke morapellē. Ke diyo tshaba wēna. Motho yo we, a be a
swanetse go lefa. Morapedi o ilē a re, ke nnete, tshipi ya
gata nngwe e a menama. Ba ilē ba šala ba bolabola ka theema
tha tshipi. Ka moragonyana ga matsatsi a the makae, ngwana
a bēlēga. Ba ilē ba napa ba mo rēla leina la theka tha
tshipi. Ke Matshipi.

Thesego. Batho ba botala mabēlē e be ba a boloka ka dilete-
seng. Ka moragō ga mo dintwa di fedilē, monna yo monngwe
o ilē a loga thesego. O ilē a re, thelo the ke thesego tha
mabēlē. Ka nnete mo a e ka gare a bolokēga. Mohuta o
monngwe wa bo mannetse, o bitsiwa thesego. Ka nnete ba ilē
ba o bōna. Ke tabe e ilego ya makatsa batho. Ba ilē ba
rēla ngwana leina la Thesego.

Masekane. O ilē a rediwa ka theka tha maseka.

23. Maditsomporo. Lekarapa le lenngwe le ilê la boya letshipi yo mohuta o we. Ke tshipi ya mohuta mang. O ilê a ba botša gore ke tšomporo. Kowa makhweng, go šuniswa tšona. Ngwana o ilê a bëlêgwa, ba napa ba re ke Maditsomporo.

Maupi. Ke pula ya mothegare ma thenya dianêgô. Ge letsatši le fiša, dilo ka moka di anegiwa. Bjale basadi ba mote, ba e ilê ba ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~ theta maupi a bona, ba anêga. Ba ilê ba ya go khopêla bjala. Lentšu le ilê la thomotša ka theko ya bodikela. Bjala le bjona ke mollô wa mothegare the goka badiši. Ba ilê mo ba re phaphara, yaba pula e fologêla moseteng. Ditšwa gôdimu di na le lebelo. Pula e ilê ya nêêla maupi a bona. Mošiyana o we ba ilego ba thakudiša, ba ilê ba dira mabjala. Re lobilê maupi a rena. Tšatši le ba nwago mabjala a la a maupi, ngwana a bëlêgwa. Baduledi ba ilê ba napa ba re ke Maupi.

Tšone. O ilê a rediwa leina le ka baka la lekarapa. Monna yo we a be a the tontša ka gore nna ke tšwa tšone go bêrêka. Ka baka le we a še nna phula mogopo.

24. 42 Maina a a ka gôdimu, ke ôna a go rediwa ke baduledi ka dika tša ôna. Bjale go ta ngwadiwa a bongwana-ngwako.

S. 31. Maina a bongwana-ngwako.

43 Maina a bongwana-ngwako, a thaga ka mokhwa o: Mosadi o bëlêga ngwana ke moka ngwana a hwa. Wa ka moragô ke ngwana-ngwako. Ngwana wa mothankana o wa rediwa leina la basadi. Leina la gwe a le khethiwi. Khano ya leina yôna e gona. Ba ta mo rêla la go fiwa ke badimu fêla la go gudišwa ke la bo ngwana-ngwako. Maina a bona a ta ngodiwa ka mo fathe.

44 Ke ôna maina a bongwana-ngwako a: Digoba, Mosapalomê, Matuputupu, Mašolôbôte, Mathabanyane, Motsatši, Mankhalakane, Ntetsa, Molatseng, Khasa, Pokolo, Maruping, Kogola-kae,

Supulugane, Matala, Moilabatho, Motatso, Mputa, Makhukhu, Masilu, Mathobošane, Ramaja, Lethiba, Thapi, Mathepa, Phupu, Ntaišeng, Nkhwidiseng, Mankepeng, Maekhêlé, Makhôpô, Mathuhu, Sodi le Tšhoga-rebone.

25.

45 Maina a a ka gôdimu ke ôna a bongwana ngwako. Ngwana wa mohuta o we, ge alla, ba no mo latha letaleng, ke moka a no ba a lla a phikuluga gona. Ba re, a še ngwana, ka gobane a ka no tšoga a re togetše. Leina la Maphikulugê ke la bongwana-ngwako. Ba ta ya ba mo tšeya ka lebaka le ba le nyakago.

46 Thalošo-nyana ya maina a bongwana-ngwako. Thalošo e ta ya ka go ngodiwa ga leina la ngwana-ngwako.

Digoba; Ke tša nama. Ge khomo e bolailwê e na le moabê, ba abana dithô tša yôna. Dithô di ka the ba lekane. ka baka le we, ba swanetše go ntšha digoba, marapô a šala a le nnoši. Digoba tšewe ba abêlana tšona di a lewa. O hwe-tšane leina le we ka gobane lebaka le fe le lefe ba ka no moja.

Mosapalomê, ke mohuta o mongwe wa dinôga. Ba ilê ba ka the ke ba khôna go mo rêla leina-ina ka gobane ka moswana ba ka no bolaya. Ka baka le we e ka no ba go thinya leina.

26.

Matuputupu, ke leretha. Tela e batho ba thepelago ka yôna, e tupulegile. Mosadi o ilê a bêlêga ngwana, a hwa. A goma a bêlêga wa bobedi le yêna a hwa. Batho ba ilê ba tuba-tuba tela mo ba eya maemong. Ngwana wa boraro, ba napa ba re ke Matuputupu.

Masolobote. Ngwana a boya ka matsatši a gwe. Mmagwe, o ilê a re, arete, ke ditsôlôbôtô ka gobane bona beng ba tilo bolaya. Ke nnete ke ditsôlôbôtô. Leina ya napa yaba Masolôbôtê.

Mathabanyane. Mathô ke diala ke mathaba di yago, a tšee tha motho. Ba to thaba re mmone. Ke Mathaba-nyane.

Motsatši. Leina le ke la tšesadi bjale ba ilê ba mo rêla lona ka baka la bongwana-ngwako. Ka gobane a ba tšaole go rêla.

Mankhalakana. Go ilê gwa hwa bana ba ba'nyana, ka moragô gwa bêlêga yêna. Bjale baduledi ba re, mo la e be e ke o bjale ka basadi ba ba phidisiago, a be a ta ba a tošitše dikana. Dikana ke gore dišhong. Mmagwe o ilê a re, arete ke mankahalakana. Ke gore mo-tšhomong a ka no toša dikana.

Ntetsa. Ngwana yo ke ngwana. Nkabe apha belegele go apeya a be a dirilê. Nna ke no khôna go bêlêga mafello di tšilo ba di mpolaiša go lla. Ke Ntetsa.

27.

Molatseng. Molaatsa ke wa buušwa. Buušwa bo a lewa, ke moka wa bu šiya. Bjo la bja go šala, bo bitšywa molaatsa, ka mabanyana o tšilo ja bjôna. Ke buušwa bja baloi, ba diyo bu šiya, ba ta ta ba ija bona beng. Ke Molatseng.

Khasa. Ke la tšesadi. O ilê a rediwa lona ka baka la bongwana-ngwako.

Pôkôlô. Mokete yêna o wa tswenyega. O no bolaya ke go bala mathomô. Monna o ilê a re, a na taba, ge tšhe ilê tša hwa, re ta no gôga ra ya ra boloka. O wa o kwala ke mo gôga le dibete. Mogôga le dibete ke pôkôlô. Ba napa ba re ke Pôkôlô. ~~XXXXXXXXXX~~

Maruping. Mote o wa agiwa, ka moragô mong wa ôna a khuduga, a ya aga o moswa. Kowa a khudugilego, go bitšywa maruping. Maruping o dutšî legatong la ngwana wa go hwa pele.

Kogola-kae. Mmagwe o ilê a bêlêgêla fatšhe kudu. Bjale o ilê a re go bêlêga ngwana yo, a re, o gola a dutšî kae le baloi ba mote o. Ba napa ba re, ke Kogola-kae.

28.

Šupulugane. Ba ilê ba bega papago ngwana gore a gona. O ilê arete, tšhe šupulugile mothomongwe tšhe ka re phelêla. Ba napa ba re ke Šupulugane.

Matala. Ke gore a še ngwana ke letšala. (Mabu).

Moila-batho. Leina le we le šupa gore mmagwe o ila go tšena bathong ka baka la go bêlêga ba e hwa. Ngwana ba napa ba re ke Moila-batho.

Notatsfo. Ke la thesadi empa ke la monna ka baka la bongwana-ngwako.

Mputa. Ke lona la bongwana-ngwako. Le šupa gore ka moswana o ta puta. Ke Mputa.

Makhukhu. Mmagwe o ilê a bêlêga ngwana. O ilê a hwa a setse a dira nthepidi-nteti. Pula e ilê ya na, ngwana a tšeiwa ke meeti a tela. Moledi wa gwe, o ilê a lla a libile mo we mmagwe a lego gona. Ba ilê ba tšwa letsolo. Ba ilê ba mo hwetsana a le gôdimu ga makhukhu. Ka moragô a bêlêga ngwana ba napa ba mo rêla leina la Makhukhu.

29.

Mašilu. Mašilu ke dintwa. Ba di bitša gore ke mašilu ka baka la gore di tšwa pele ga gore lebaka la tšona la go fofa le thešu le fithê. Ka baka le we ba re ke ditaêla. Ba ilê ba rêla ngwana leina la Mašilu. Kudu ke la thesadi.

Mathobošane. Ke leina la ngwana-ngwako. Le šupa go thobôga. A the ke a holofêla gore o ta mo phelêla.

Ramaja. Le lona ke leina la bo ngwana-ngwako. Ba ta ja bona beng.

Lethiba. Thiba ke go lema tšhemo otha gaše. Ke la bongwana-ngwako ka gobane o no bêlêga ba tha phele.

Thapi. Thapi ke nôga ya meeti. Le lona ke la bongwana-ngwako.

Mathepa. Ba no bolaya ke go khôta mathepa a le feela, ke nama ya baloi.

Phupu. Phupu ke ya dipeebe le dikhwiti. Re no bolaya ke ke go lêla, ke phupu. Lebiša le lona ke phupu.

Ntaišeng. Ke ditaišego bona beng ba ta bolaya. Ke gore o no lapa golêla a ka theke a phela. Leina ke Ntaišeng baloi.

30.

Nkhwidišeng. Ke leina la bongwana-ngwako. Le šupa gore baloi ba mogodiše ba theke ba mmolaya.

Mankepeng. Go špa ke dikoto. Dikoto ke go ubêla motho ka dipolabolo tša go thodiya. Tšhupô: Maphaše o na le ngwana, ka moragô a ba le yo mongwe, le yêna a hwa. Maphaše ke

moloi, bana ba gwe a ba hwe o diyo bolaya ka noši. Go bolaya ka noši ke lentšu la go mokoja. Ngwana o ilê a rediwa leina ka mokhwa o we. Ke la bongwana-ngwako.

Lekoto. Leina le ke la bongwana-ngwako la dikoto. Mmagwe o ilê a bolaya ngwana ka go tšhaba go bëlêga. Bjale ba ilê ba mo špa ka ngwana yo we. Dikoto tša batho di ilê tša mo tšena p'elong. O ilê a khotella a bëlêga ngwana, baduledi ba mo rêla leina la dikoto. Fêla ba ilê ba re ke Lekoto.

Maekhêlê. Re lapa golêla, re lella lona lekhêlê. Lekhêlê ke lebiša.

Molapisane, ke nama ya baloi. Rena re no lapišega fêla.

Makhôpô ke la bongwana-ngwako la go šupa lekhôpô la mmagwe ngwana, ka gobane o no bëlêgêla faše.

31.

Mathuhu. Le lona ke leina la bongwana-ngwako. Le šupa gote ke mathuhu, ba to no tšhuba tšatši le lengwe le lengwe le we ba le nyakago. Mathuhu ke a bjang.

Sodi. Leina le, le šupa go nyatsêga ga ngwana. Ge o mmôna e ka a bëlêgwa ka matsatši a gwe. Bjale baduledi ba sola. Dipolabolong tša bona tša go sola, ba re ge la e be e tše dinama tša baloi, a be a ka no phela le ge a solega. Ke la bongwana-ngwako ke Sodi.

Tšhoga. Mmagwe o ilê a ba le bolwetši bja lekone. Bolwetši bjo we ngwana o no hwa le makhora a gwe. Ke gore a tša babja. Ngaka e ilê ya alafa bolwetši. Ngwana o ilê go bëlêga, ba mo rêla leina la Tšhoga. Ke gore ba tša tšhoga ba bone mo a ka ba phelêla. Leina ba re ke Tšhoga-rebone.

The tšhoga go tšhoga maeba ge ele maeba-rupi a tšhoga a bone.

Maphikuluge. Ke la bongwana-ngwako. Mong la go rediwa ke baduledi ke Ditaišo. Bjale le ke la go rediwa ke mmagwe.

32.

Ge a lla mmagwe a be a mo laša le taleng. Ke moka o tša no ba a lla a phikuluga gona. Mmago ngwana o ilê kae ka gobane ngwana o no phikuluga letaleng a le nnoši. Letala le we a phikulugago go lona, ke yêna mmagwe. Goriale ke mmago ngwana. Ke lapa go lêla bona beng ba tšilo bolaya. La go gola go ilê gwa ba la Maphikulugê.

Maboganyane. Ba re ke nama ya baloi, goba mare a baloi.
Buusa mo re ija re a ganyola. Masaledi a maganyola ke ona
mare. Ke lona la bongwana-ngwako.

S. 4: A go rediwa ke dingaka.

33.

46 Dingaka le tšona di a rēla maina. Di tšena ka kalafō.
Mosadi a ka šma go bēlēga, ka morago ba mo nyakella ngaka.
Ge a mo filē metantane ya gwe, a hwetšana mpa. Modiši wa
mpa ke yōna ngaka e la ya go mo fa dihare. Ke gore mo a
babja, o swanetše go boēla ga gwe. O ta goma a mo fa meta-
ntane. Pele ga go mofa, o swanetše go thōma ka go tšholla
ditaola tša gwe. O nyaka go bōnagore o tswenya keng, Ka
moragō a laolēlē pheko e e lebanego bolwetšī. O ta šomana
le molwetšī go fiḥēla a tše hunulla. Ke modirō wa gwe
ka gobane ke yēna a dirilego gore a hwetšane mpa.

47 Ngangišano ya dingaka e tšhagiša leina. Lešoka la moima
le fidiša batho boroko. Ge a šokiwa, monna o swanetše go
boēla ga na kowa ngakeng. Ge a ka hwetšana go na le ngaka
e nngwe, mong wa molwetšī o ta bega ngaka bolwetšī bja
mosadi. Bjale ngaka e ta tšholla ditaola. O ta bega ngaka
ya gabō. Ke moka ba thōma go di bolabudiša. Ba ta mmotša
gore ke matsatšī a gwe a go bēlēga. Gore ke nnete, o ta
boya le thogwana, leina la gwe e ta ba la khaitšedi yaka.
Ge di ilē tša dumellana, nnete a boya le thogwana ke moka
ba mo rēla la khaitšedi ya ngaka. Ge yo mongwe a ka re o
ta boya le thelumi, leina la gwe e ta ba la monna wa ngaka yo
we a ilego a bōfēla mmagwe.

34

48 Taba e kwala ka tšhupō. Thekwai mosadi wa gwe e be e
le Madimabe. O ilē a šma lebaka le letelele, mo we monna
a go ba a feela maata. Ka moragō o ilē a ya ga Dimpampa.
Dimpampa ke monna wa ngaka. O ilē a fa mosadi metantane ya
gwe. Mpa ilē ya ba gona. Mong mosadi o ilē a thaba.
49 Lešoko la mosadi. Le ilē la mo thōma ka mabanyana.

Monna o ilê a lala a kwatamile ka matolo. Dikhogo di ilê di thesu di fologe, ya ba o tswilê ka maforo o lebilê ngakeng. O ilê a hwetsana a dutsi khorong le monna yo mongwe wa moene. Leina la gwe ba re ke Makhafane. Ke tile mo ka baka la mosadi waka, o wa babja. A ka robala bošego bjo. Ngaka e ilê ya re, o wa o kwala bolwetši a ba bee. The beela ba beya ntsweng wa beya khopa e a bôla. O ilê a tšeya ditaola tša gwe. A fiha a ala legogwana la tšona. O ilê a di tšholla.

50 O thakane natšo morwa rre goba morwa papa. Goriale ke Dimpampa o bega Makhafane. Ba ilê ba kwana gore mosadi o wa šokwa, ke tšatši la gwe. O swanetše go khaola thegokhō thela, o ta bōna mosadi a bofologa. O ta bēlēga ngwana wa ngwanenyana. Goriale ke mmofedi. Leina la gwe e ta ba la khaitšedi yaka Motšatši. Makhafane o ilê a re, o ta boya le thelumi. Le ta re ke Dimpampa. Dingaka di a ganetsana. Thepela o dira ka mokhwa o we o ta bōna ngwana a bēlēgwa. Ngwana o gona. Ba riale ba bega papago ngwana. Keng. Ke mcsadi. Ke Motšatši. La go rediwa ke nna ke Motšwa-kholā. O ilê a boēla ngakeng go bega pēlēgo ya ngwana. Khane e letše Makhafane.

51 Lethēthō la maina a go rediwa ke dingaka:- Madome, Morabudi, Madula, Mathuhu, Mphethi, Dikhopana, Šanake, Ditsepu, Dikolane, Ntšekane, Mašala, Mosebu, Madibeng, Borata, Lešoka, Mokhoko, Bogeše, Khati, Nthetollē, Mošwene, Thelai, Taola, Motholo, Leoke, Nkhese, Makete, Maphampha, Thepapatele, Moja-khomo le Notantane.

52 Lešoka o ilê a rediwa ke ngaka ba le khorong. Papagwe e be e le Mogaile. Mmagwe e le Mmamodikē. B'ale o ilê a thōma ka go ba moopa. Monna o ilê a kitima le dingaka a nyakēla dihare tša go mofediša. Dihare tša go mofediša e be di kuba. Mohale ke ngaka ya bonē. Go ilê gwa fiha Matsikinyane, a hwetsana ba e nwa bjala.

53 Thalêla moene, moene o na le magane. Ba ilê ba nwa naê. Ka moragô ga fitha yo mongwe yo a tebanago le Matsikinyane ga boje. Tama dikhoši. Morena. Ke Matsikinyane naa. Ke nna thobêla. Ke nna Matsikinyane wa mokhoko ngaka the alafa baopa, bakhekolo ba ta ka go theya. Mogaile o ilê a thokômela go rêtana ga bona. Tha go thusa motho a the tibji. Goriale ke mong wa moje, o riale go Matsikinyane. O ka ta gae gaka, re te re bonê ka ditaola pele. Ka moswana o ilê a ya. O ilê a boya a tswere thegokhê. O ilê a the fa mosadi wa gwe.

54 Mosadi o ilê a ima. Laêla moragô o tswago, o khone o bolabola tsa mo we o yago. Ngwana o ilê a ba gona, ba mo rêla leina la Mokhoko. Mohale o ilê a ya ga Mogaile. Thokoko tha bina malapa the a fiwa. Go riale ke Mohale. Mogaile o ilê a re, wana o sitilwê. Motho yo a khonnego ke Matsikinyane. Nna a ka sitwa, ke khonnê ka gobane o wa mmôna ngwana ke yo. Ba ile ba togelana ba tha kwana.

37.

55 Mohale o ilê a isa taba khorong. Ba khoro ba ilê ba bitsa Mogaile. Mamondi o ilê a laudisa ka mokhwa o a ilego a bofêla mosadi. Ngwana yo we, ba nego naê, ke wa mesoka ya ka. Mogaile o ilê a dumêla gore ke ilê kaya, bjale metantane ya gwe e ilê ya sitwa. Yo we a ilego a khona ke Matsikinyane. O ilê wa mo laêla mo o eya ga yo we wa go khona. A kaka ka mo laêla. Wa bona o dirile phôsô. O wa o kwala mo a re ke ngwana wa mesoka ya gwe. O swanetse go mo fa khomo ya gwe. Ke ta ntsha dikhomo tse pedi bjang. Ba ilê ba re ke molato wa go. O swanetse go ntsha dikhomo tse pedi ka gobane dingaka dipedi. O ilê a ntsha khomo a lefa mesoka ya Mohale. E ilê ya gapa ke pudi tse pedi. Ba napa ba re ke Lesoka. Ke lona le we le ilego la tuma.

S. 5: A ba thepidi. (Baene)

38

56 Bathepidi ke bona baene. Motho o tšwa a le Bopedi a thepela a e ta ka mono boroka. O etšela lešakha la gwe. O bitšwa moeti gobe moene. O bitšwa ka mokhwa o we ka gobane a ta go dula. Lebaka le le'ngwe le le le'ngwe o ta goma a bošla ga gabō. Bathepidi ke ba we ba rego mo ba tšena moteng, ba tšena ka lentšu la go phirimellwa. Ba diyo phirimellwa ka moswana ba ta tsoga ba toga. Ke bathepidi goba bafiti ba tšela.

57 Bana ba rediwa maina a bathepidi le baene. Mophirimediwa o fiha lehono, ka moswana ngwana a tsoga a bēlēgwa. Ngwana o tšwa le mothepidi ka baka le we ba mo rēla leina la mothepidi. Moene o tšile, ka matsatši a we a ta go dula ōna, ngwana a ba gona, ba mo rēla leina la moene. Ke ōna mokhwa o we bana ba hwetšanago maina a bathepidi le baene.

58 Le thēthō la maina a bathepidi le baene: Phirima, Mapitsi, Thekwai, Matšhubeng, Motantane, Thoto, Mahudu, Ntsotsodi, Theritē, Katsebele, Lekhowa, Moroka, Motsebo, Lehofu, Mamoloti, Thepedi, Mapae, Masete, Mapele, Lepono, Mpepi, Mabotwane, Moseto, Motetemedi, Mohale, Mpoi, Phōkwana, Makhōō, Mocne, Kobeng, Lepolanka, Makwale, Moketšelo, Kopotša, Mago-tšane, Makhwatheng, Mokhotho le Tšone.

39.

59 Maina a mangwe a ka makatša ka baka la go ngodiwe gapē. A mangwe ke a Motsebo, Mamoloti le Kobeng. Ke a bongwana-ngwako. Bjale ke maina-ina ka gobane ke a bagolo-golo. Ba ilē go ba rēla ōna ke moka a napa a tuma. Kobeng le ngodilwe gabedi di thopheng tša maina. Kobeng wa pele o ilē a rēla ngwana ga the thopha tha ga Moene. Phirima o ilē a šala a bēlēga mophirimaletšwe a fitele. Leina la gwe ba ilē ba le lebala. Ke ge ba re ke Phirima. Lepono o ilē a rediwa lebaka la mo ba rēla leina la budiba bja noka ya morola. Maina a a hwetšwago a ngodilwe mo the thopeng the, beng ba ōna ke ge ba gudilē bjale ba retše bo maina.

- Bomaina. Lentsu le ke hwetsana e ke le buima. Bomaina ke ka buntsi. Ka bo thii ke maina. Go kwalagala ga mantšu a bomaina le maina a ka, ngodiwa ka mokhwa o: Bomaina a rena le maina aka. Maina aka le šupa maina a mabedi, ka baka le we a še bo thii ke bobedi. Kobeng ke leina la khoro ya ga Mothabe. 40. O ilē a rēla ngwana khorong ya ga Moene. O ilē go fitša mo we ngwana a bēlēgwa. Ba ilē ge ba bega ngwana, a napa a re ke Kobeng. Ke gore ke maina a Kobeng wa ga Mothabe.
- 61 Go kwagala ga boje e ka ba go šupa ka ditsupō. Maina aka: Matseke, maina aka ke Matseke. Kobeng, maina aka ke Kobeng. Motantane, maina aka ke Motantane. Mohale, maina aka ke Mohale, ka mo gedimu re hwetsana maina a manē. Maina a we a retše maina dikhorong tše dingwe. Maina awe manē a we ke bo maina. A dira bomaina a e tšwa a le ga maina aka.
- 62 Maina ka dikhoro tša ōna: Kobeng ke la khoro ya ga Mothabe. Bjale le gona khorong ya ga Moene. Mogasi wa lona ke yēna mong wa leina, Matseke, ke la khoro ya ga Masete. Bjale khorong ya ga Mothabe le gona. Le tšentshitše ke mong wa lona. Motantane, ke la khoro ya ga Madiagane. Ka khorong ya ga Mothabe le gona ka baka la mong wa lona. Mohale ke la khoro ya ga Mohale. Ka khorong ya ga Magomane le ya ga Raganya a gona. A tšentshitše ke mong wa leina. Motho ka o thii, o dirile maina dikhorong tše pedi. Bana a we o re ke bomaina aka ka gobane a fitile bobedi. Mafelō a tšalošo ya bomaina aka le maina aka.
- 41.

S. 6: Maina a dikwêrō le medirō.

Dikwêrō, ke ka buntsi. Ka bo thii ke kwêrō. Di šumišwa ke bana le ba bagolo. Di na le maina a magolo. Maina a mangwe a tšona ke a le feela. Re hwetsana ditela tše pedi tša dikwêrō. Ke tšona tše:- Mekhwa le medirō. Batho ba kwêra motho ka mekhwa ya gwe goba medirō. Maina a leloko a tšwa a le gona dikwerong. Bjale ka Šaai, Masišimale le Mathō.

- 64 Thalošo ya maina a: Šaai, Mašišimale le Mathō.
 Šaai le Masisimale ke Batubatse. Khogo tswadi ya bona ke Thelote. Morwa wa gwe ba ilē ba mo rēla leina la Šaai ka baka la gore papagwe o ilē a toġēla papagwe Thegopane Ntswaneng. Ke ba ga Šaai ka baka la gore a ba na khošī. Khošī yōna e be e le gona. Ba bolabola ka go thoka khošī ka baka la go thoka ditaēlō tša papagwe. Manaka a pula o wa šile moragō. Mašišimale o ilē a bolaya moja-lefa, a latella go šala a ija lefa. Mathō ke khošī ya Banareng. O ilē a re o latēla ba gabō ga Letswalo bjale a baba ke mathō. Ba ilē mo ba yo bega bolwetšī bja mathō ga Moṭhabē, phetolo ya re mo khutšišeng. Ge a fodile, ba napa ba khutšeditše ruri. Ke ba Makhutšwi ke ba ga Mathō.
- 65 Lethēthō la maina a dikwērō le medirō: Moṭhabē, Mašumi, Masete, Pōpēla, Maseokama, Mabakane, Matho, Šaai, Mašišimale, Morei, Thekwane, Makhopa, Mokhatha, Moene, Telane, Mongaale, Mathaba, Bjang, Šokane, Thekhobēla, Lokweng, Mathake, Raganya, Makōkōrōpō, Magomane, Nkwane, Malesa, Mogofē, Thebaše, Mohale, Thebatana, Maletō, Lewele, Theleise, Pute, Moagi, Mbjale, Tshwene-di-a-beela, Šagašaga, Mmokēlē, Letsufi, Thebeu, Matswara-diphato, Thekwaru, Boroko, Mamogagare, Kanono, khwekhweše, Pokolo, Mongadi, Maboya-boetha, Khwanyakhwanya, Tima-mogolo, Motseri, Phuti-ya-šoka, Madikhunkhwane, Thetropō, Nkomane, Maloto, Motokwane, Thibedi, Mampenyane, Phukubje, Rakholokwana, Maditšō-mpōrō, Monna-a-butšetše-mollō, Motetete, Matie, Mafēfō, Dikhogo-tšā-ka, Mphaṭana, Tšidi-koko, Kakanka, Mašā, Rotwē, Thepa-legolo, Khapana, Dintweng, Mafēta-a-feta, Mpefane, Mam'ele, Theja-dipudi, Maṭolane, Thefate, Mahoto, Matšhila, Lešibišane, Mokhukhuthō, Dipodu, Mabekelo, Mamoja-thagwe, Dipuding, Koma-a-di-fele, Moradiya, Mathinya-di-anēgō, Mathibane le Thete. Maina a dikwērō a noya ka dipoiabolō tša batho. Ke la thaloša

a mangwe, ka mokhwa o ba hwetsanego ka gona.

66 Mothabê ke thefane. Ke wa mabêlê. Masete ke wa thesete. Mabjale a be a enwa bjala kudu. A fêla a re, thejê tha monna ke bjala. buuŵa ke bja ba bannyana. Ditshwene-di-a-beela, o ilê a rediwa ke monna yo mongwe wa ga Mothabe. Molato ke gore yêna mong a be a fêla a re ditshwene di phaphaŵitŵe. Ke moka ba napa ba re ke ditshwene-di-a-beela.

Šagašaga. O ilê a robêga leoto. Ge motho a mmutšiša gore le robegile naa. A fetola ka gore o tha bolabola, le diyo re ~~ŠAGAŠAGA~~ šagašaga. Šagašaga ke gore marapô ka moka a dubagane.

Mmokêlê. Ke monna wa moloi. A be a tšama a roba mabêlê a batho, a bokella lešaleng la gwe.

44. Letsufi. Polabolo ya gwe ka metha, a be a fêla a re, letsufi a le na nama, o tšeya ga mahura wa fa ~~MAHURA~~ ngwana.

Tebeu. O ilê a le hwetšana ka baka la go opella. A be a re, mampeulane a o na boyo, boyo bja ōna bo llê ke magôto.

Matswaradiphato. Leina le tswa polabolong ya gwe, mabapi le bana ba gwe. A be a no hwêla ke bana. Bae-medi mo ba tilo mo emêla. Polabolo ya gwe ke ya gore, rena ke rena bo matswara diphato. Phato ke go phatoga. Ge o tswara thabi ya the thare ke moka e ya phatoga e wa fathe.

Thekhwaru. Mollô wa the-sotho ke ditsekha. Ge ba nyaka mollô, e be ba thôma ka go tsekha the tsekha. The ta nya mollô ke moka ba khôna ba gotšetša. Makhowa ba na le wa bona mollô. Ona a ba tsekhe ba diyo khwarunya thekwakwa ka lethokwa ke moka mollô o tukê. Bjale a be a na le thekwakwa. Ge ba re mollô. A re, nna ke diyo khwarunya. Ke moka ya napa ya ba leina.

Boroko. Ke go khomela. Le ka no re le dutši, ke moka la no bōna yo mongwe wa lena a khomêla. Naa motho yo o dira bjang a no khomêlago bangwe ba tswere magane. A ne taba ke mokhwa wa gwe. Ba ilê ba napa ba re ke Boroko.

45

Mamogagare ke phaga ya makana a magolo, ke thoba dingwe mokokotja dinala tša thapisa ke le leme. Kaatse ya bolaya peebe, e bolaêla goja. Ka morago ga mo e feditše, e latswa dinala. Monna yo a be a bolaya batho bjale ka phaga e bolaya dikhogo. A be a ba bolaya ka boloi. A be a e theta ka noši. Ba napa ba re ke Mamogagare.

Kanono. Pheko ya gwe e be e tha we fathe. Ke nna kanono thoba dingwe matolo. Ge a ilê ago fa pheko ya gwe, wa ya wa e sumisa ka mokhwa o a ilego a go botša ka ōna, e be e tha we fathe.

Khwekhweše. Khweše ke go ōma. Modirō wa gwe e be e le go šoga mekhopa. Mokhopa o ōmile. A le tebe thelo, la the ke la o kwa mo o re khwaša ke gona o eya go butšwa.

Pokolo. Ke pokolo ya mathaka. Ke motho wa kwababa (thephoko). Ge ba dutši ba mmotša methepele ya gwe, gore ka moswana o ta boya le nku e tswilwê. Yēna a be a ba fetola ka gore pokolo ya mathaka mo e gobetše, a e na molato ka gobane e gobatšitše ke mathaka

46

Maboya-boetha. Leina le o ilê a le hwetsana ka baka la bothotolo. Mo a ilê bothotolong ke moka o boya boetha. Ge a fiṭha khorong, o hwetsana banna ba dutši. Khakantšane ke ge a gakantšha gore batho be te ke ba teba. O ilê a re ke nna khwanya-khwanya-maboya-boetha. O bolabola ka mokhwa o we, ge ba tšwile letsolo la goya go tsoma. Ke gore mo a phara thaba o diyo re khwanya-khwanya. Ge a ilê go tsoma, a boe ka tsatši le we, a tjugilego ka lona, o tsoga a boya ka moswana.

47 Motseri. O ilê a hwetsana leina le we ka baka la go-tsera. Dikhomo tša gwe di llê mabêlê. Mong wa mabêlê o tiegetša molato. Motiegetšwa o tserêla motiegetši. Kubelo ya gona, o ja mmotša gore a tša ja mabêlê, di llê megwane. Le taba e ka išiwa khorong ya mošata, o ta no bolabola ka mokhwa o we. Taba e nngwe le enngwe a be a no tsera. Ke mokhwa o we ba ilego ba mo rêla leina la Motseri. Ka buntši ke batseri. Phuthi-ya-šoka. Ke phata kalala a e thaole malaš. Phatakalala ke gore mo e robala e ya fata bjale ka pudi. Ya fata ya robala. Ke yōna phuthi-ya-šoka.

Kōma-a-di-fele. Bagwera ba gwe ka moka ba ilê ba ya go bolla. Wena o ja ya neng. Ke jaya, dikoma-a-di-fele. Ke moka ba napa ba mo rêla lona.

Ngaletšane. Leina le le swana le la Mongadi bhale a fapane gongaletša le go ngala. Ngaletšane, o ilê a ngaletša mosadi wa gwe a na le mpa. O ilê a dula mo-tabong. Ge a babja a thena taba naš. Batswadi ba mosadi ba ilê ba thōkōmela moredi wa bona go fithêla a bêlêga. Ke moka baduledi ba rêla ngwana leina la Ngaletšane.

48 Nkhelepeng. O ilê a hwetsana leina ka baka la polabolo ya gwe. Batho ba be ba tšhaba go jēna moteng wa gwe ka baka la lerobo. A be a thaba kudu mo a na le basadi fêla. Ge a ka bōna banna, a be a tsoša lerobo. Ba mo gopolêla gore o re re jilo tšeya basadi ba gwe. A be a na le basadi ba babedi. O ilê a thōma lerobo ge a ~~XXXXXXXXXXXX~~ bōna banna. Ba ilê ba goma. Khanthe ke ba~~tabo~~ ba basadi ba gwe. Basadi ba ilê ba thekhola pitša ya bjala bja falla. O ilê ke a ba tiya, ba mothika. Nkhelepeng, nkhelepng. A gwa ka gwa ba le motho yo a yago. Ba ilê ba re, ba bolailê ke moka ba mo jōgêla. Bošego o ilê a phafoga. Ba napa ba mo rêla leina la nkhelepeng.

Polaya-o-ndiê. Monna yo a be a utswa kudu. A be a utswa a le bjale a le modidi. Peeba e tefa ka the-topo tha yôna. Ba mo hwetsana a utswa, e be ba mo tiya. Ge ba mo tiya, yêna o fêla a re mpolaeng le ndiê. Ka moswana ba yo mo hwetsana mo gongwe, molaô ke ôna wa mpolaeng le ndiê. Ke ge ba mo kwêra ka gore ke Polaya-o-ndiê.

Mahoto. O ilê a hwetsana leina le la dikwero ka baka la polabolo ya gwe. Ge a bolabola a be a fêla a re, ke nna mahoto. Ke moka ya napa ya ba leina.

49

Matshila. Ge a bolabola, a be a fêla a e ra batho a re ke matshila. Ba napa ba mo kwêra ka gore ke matshila.

Dipuding. Ke la dikwero. O ilê a le hwetsana ka gore ge ba bolabola taba, yêna a be a fêla a re ke tsa dipuding. Tsa dipuding ke gore taba goba ditaba tsa badiši ba dipudi. O ilê a hwetsana leina ka mokhwa o we.

Theja-dipuding. Monna yo ba ilê ba mo tswara a utswa pudi. Ke ge a e bulatile, mala, dikhwata le thôgô a di epetše. Khanthe badiši ba mmôna. Ba ilê ba botša ba bagolo. O ilê a tswariwa, a lifišiwa ka pudi tše nnê. Ba napa ba mo kwêra ka gore ke theja-dipudi.

50

Mafeja-a-feta. Tšhwene ja mothatswa ka o thii, o kwe o lumisang maala. Ke gore wa the ke wa robala le yo la mosadi wa feta wa robala le yo mongwe ka gobane mo o lumiwa ke maala o ka theke wa teba gore o gobatsitše ke mang. Monna o ilê a hwetsana leina ka go ja methatswa e mentši. O ilê a lumiwa ke maala. Molato keng. O ilê a re ke dinare bjale a ke tebe gore ke mang. O mafeja-a-feta. Ke moka ya napa ya ba leina.

Khapana. Leina le ke la bojaêla. Mong la maleba ke Makhapa. A be a nyaka go diša dikhomo kudu. Ba gwêra ba gwe ka moka ba ilê ba tšeya basadi, yêna a šala. Papagwe o ilê a mo tšeela mosadi. Le ga go le bjale, o ilê a mo togêla a ya morakeng. A be a robala le badiši merakeng ya dikhomo. Ke mokhwa o we a ilego a hwetsana leina.

Thepa-legolo. Monna a nye lethepe, o nya dikhōthō. Lethepa le legolo ke la mosadi. Motho yo mongwe o ilê a tsoga bošego, a nya mokhobeng. Lethepa le we e be e le le legolo. Monna yo mongwe are, lethepe le legolo ke la mosadi. Basadi ba ilê ba re, ka baka lang. O ilê a re o ka bōna ka khogo ya go elama. Ba ilê ba homola. Ba napa ba mo rēla Thepa-legolo.

51

Kakanka. O ilê a hwetšana leina le we la dikwêrō ka baka la go opella. A be a nyaka kudu go opella koša e we ya bušwana.

Moopelēdi wa koša: jo! welele jona jo! kakanka jo! Le bona bagobendi ba no bolabola mantšú a na la a bolabolago ka go epella. Ba no mo šala morago. Ko šma kae ka bitša bo rarē. Le bona ba no me etšiša. Ngwana o thii wa leeba jona jo! kakanka jona jo. Ba ilê ba napa ba mo rēla leina la kakanka.

Tsidi-koko. Monna yo o ilê a okwa nonyana e lla. Go lla ga yōna e be e epella koša. Di be di le pedi. Tsidi-koko. E nngwe e re the nyêlê thefu the we tha batho. Ka goriale mo we di ra gore wa tēna ka gare the ta go tanya, wa ba wa nya le lethepe. Le yēna o ilê a tšwēla pele le go epella kopêlō ya tsidi-koko. Ba napa ba mo kwēra ka gore ke Tsidi-koko.

Mafēfō. Lentšú le ke la nyatšo. Le ilê la hwetšwa ka bakeng la polabolo. Ge a nyatša polabolo, a fēla a re, mafēfō. Ke moka ba napa ba re ke Mafēfō.

52

Mpopota. Basadi ba mo no nageng ya gešú, buušwa ba tsola makhakho. Bjale dinaga a di etšelane go etšelana batho. Monna wa mono ga gešú o ilê a etšela ga Mmamabolo. Basadi ba gona a ba tsole makhakho ba tsola bjale ka mongoalo. Buušwa ba faga ka mabanyana le ka moswanyana. Ba bo botella bja feta teelo. Khanthe mono ba faga ka moswana ke moka. Ka mabanyana go lewa melatša. O ilê a re, monna-mo a hoše a butšetše mollō, ka gobane buušwa bja monna ke mpopota.

O wa nêga buuſwa bja basadi ba ga Mmamabolo. Ke moka ba napa ba re, ke Mpopota.

Mphatana. Phata, phatana. Lentſu la mathômô ke e kholo. La bobedi ke e nnyana. Bjale o ilê a hwetſana leina le we ka dikwêrô.

Mogwete. O ilê a e thêla ka noſi, a re ke nna mogwêtê. Ba ilê ba napa ba mmitſa ka lona. Mogwêtê khaitſedi ya bo leleme.

53 Mmapetsi goba Mofapanyi. Le tſwa polabolong ya mong wa leina. A re bapetſeng, a re fapanyeng. A be a bolabola ka marago. Ge o eme, a bapêla, ge o thepela a fapana. Ge a bôna batho ba thepela, o re, fapanyang maragô. Ba ilê ba mmitſa ka gore ke Mmapetſi.

Lesibiſane. Leina le ke la bongwana-ngwako. Bjale yo o ilê a le hwetſana ka polabolo ya gwe. Baloi ba ilê ba ya Maſoumeng. Ba ilê ba bolaya motho gona. Monna yo Magekeja, o ilê a thelwa. Letſatſi le be le thabile, a fiſha a khutſa ka mafuri a moje wa ga Maſumu, gôdimu ga the thare. O ilê a re, hi-ii, hehe, hee. Bana ba ilê ba re, leſibiſane. Le ilê la fofa. Ge le fiſha gae la fetoga motho. O ilê a ba anêgêla gore ke thetſwe, ke tſwa ke le maſoume. Gore ke bolabola nnete ngwana Maſumu a tha phela. K nnete mo letſatſi le ya madikêlô, morumiwa a fiſha a bega lehu. Ke leſibiſane le le ilego la re tibiſa. Ke moka ba napa ba mmitſa ka lona.

54 Rotwê. Ke tſhwene kholo. Ka morago ga mo we e fetoga leſele ka gobane di ta e raka mothapeng. Monna yo o ilê a dirêla yo mongwe motholo. O ilê a bôna ga boje gore ko gathana le motho. Ka moragô a bôna tſhwene ya rotwê. Le yêna e be e le matſwa di fetotſwê. O ilê ke a bolaya, ke moka ya re, wa theke wa mpolaya ke nna Madulo. Molikiwa o ilê a napa a mo kwêra ka gore rotwê. Ba napa ba mmitſa ka lona.

Tswelê, (ditswelê) le ba ga tswelê. Lentsu le ditswelê a le sumišiwi ke no le ngola fêla ka baka la buntsi. Go sumišwa tswelê le ba ga tswelê. Tswelê ke leina la tšhwene Bjale tšhwene e we ba re ke ya ga Mothabe. Ge o kwa ba epe'la ka gore: Ba ga tswelê ditšhwene, ba bolabola ka ba ga Mothabe. Ke la dikwêrô.

Magubje a moloto. Le lona e thale leina la tšhwene. Ke e kholo. Mong wa leina o ilê a e bôna e le mmotong wa moloto Kanegong ya gwe, o ilê a re, ke bone magubje mmotong wa moloto. Magubje ke eng. O ilê a re ke tšhwene ya kokhalabje. Ke moka ba napa ba mmitša ka lona.

Pute. Mong wa lona o ilê a e thêla ka noši. Monna goba mothankana mo a ija, a e šothe dinala. Ke gore go ngatha buušwana bjo bo nnyana o ija. Mabapi le badiši a be a tiya. Mothankana mo a ija, a šothe dinala. O re, pute pute. Banneng le bona a be a no bolabola ka mokhwa o we. A napa a hwetsana leina la dikwêrô la Pute.

Khogo-tšaka. Badiši ba utswa kudu. Ba dula merakeng ya dikhomo lebaka la ge mašemo a limiwilê. Ke lona lebaka le we ba utswago kudu. Ba ilê ba utswa dikhogo tša Thekopodi. O ilê a ba rakiša, ba mo šiya ka baka la letsufi. O ilê a tsogêla morakeng, a hwetsana mafofa. Ke mafofa a dikhogo tšaka. Badiši ba ilê ba dumêla gore ke a dikhogo tša gwe. Ba ilê ba mo kwêra ka Dikhogo-tšaka.

Kokobetša. Ba re ke kokobetša molamo mageteng. O ilê a hwetsana leina le we ka baka la go dula a re ke nna kokobetša. Ke mokokonopê o mogolo the kôpa le ditswiyana.

Mapobetša. Bopaki bja mogale ke theka mmeleng wa gwe. Ba ilê ba mo pjaša phaja ka mošamo. Phateng e be go na le the pôbê. Ba napa ba mo kwêra ka gore ke mapobetša.

56 Dintweng. Monna yo e be e le ntwá dumêla. Di kae. Aowa a re di bone, re bôna ntwá. Gobe go e lwa bo mang. Ke Khokhola o no tiya batho. Ka moswana gapê e thale yêna. Ke dintweng. Ke moka ba napa ba mo kwêra ka mokhwa o we.

Mpefane. O ilê a hwetsana leina ka baka la polabolo ya gwe. Mong leina la gwe e be e le Thekwai. Polabolo ya gwe: Mathong ga monna go a beufisa, go mela meonyane. Motho a befe a tha phela, o befa a hwilê. A be a tiya batho kudu, ba we ba go ba ba tshaba go tswarela motho wa go befa. Ke gore yo a hwilego. Ke nnete batho ba bangwe ba tshaba go tswarêla mohu. Ba napa ba mo kwêra ka gore ke Mpefane.

Mameele. O ilê a rediwa ke bathoka. Dikhomo tsa gwe di be di feela diija mabelê a bona. Mong wa mabelê, o ta fiha a tiegetsá molato. Ke moka a the mo fetole. O itse keng. Nna a mpolabodisa. Ba bangwe ba re, le tsa gwe le mo di thinya ga a na taba natso. Bathoka ba napa ba re, ke Mameele.

57

Malapeng-eno. O ilê a hwetsana leina le ka baka la go kweriwa ke batho. Mong le we la go ba le mo tswanetse ke la mokonani. Bjale o ilê a rediwa la malapeng-eno ka polabolo ya gwe. Ge a na le bjala, a be a tha nyake go fa batho. Batho ba bjala mo ba tsoa, ba nyaka kudu go laêla. Go laêla ke maano a go khopêla. O ta ba fetola ka gore ke malapeng-eno. Ke gore a go na tsa go ja, le ta tsoga le llê ka gobane ke malapeng-eno. Ba napa ba mo kwêra ka gona gore ke malapeng-eno.

Pôlô-tota. Monna yo e be e le rammotwana. Melato, malwetši, dinôga le baene ~~XXXX~~ mothegare le bošego go no swana. Mothegare a be a e ba gona. Mankhapana ke ka mabanyana. Ge ba thôma ba re ba tēna ka dintong ke moka o fapana nabô. Ge methô e nkha a be a boya. Ba mmotša gore yo mogolo a thepele bošego, ka gobane tsa bošego a di bone ke motho. A be a ba fetola ka gore ke nna pôlô-tota ya ga Masumu ka tšeya dithoka

ke hulere. Ba napa ba mo kwêra ka gore ke Pôlô-tota.

58

Mogwêtê. Ke la dikwêrô. O ilê a e thêla ka noši. Ge a nwele bjala, a be a fêla are mo gwêtê. Lentšu le le a rogana. Ba re, o ra mang. Ke moka a ba fetola ka gore nna ke nna mogwêtê. Ke moka ba napa ba mo kwêra ka gore mogwêtê.

Morei. Ke leina la dikwêrô ka baka la modirô wa gwe. Modirô wa gwe e be e le motsumi wa dip'ela. A be a tha tshepe dimpja, a be a tshêpa melabo. Ka tsatši le lengwe o ilê a hwetsana a tantše marabe. O ilê a re ke nna morei wa go reya peela ka uta marabe, marabe wa mpa dikholo. Ke moka ba napa ba re ke Morei. Bana ba gwe ba napa ba re ke rena ba ga Morei. Ke moka ke thefane.

Mokhatha. Ke thefane. The ilê tha nyarêla ka baka la mekhwa ya gwe. O ilê a khatheša dira tša batsubje. Badika re hwile. Ke nnete go hwa go khono. Ke gore go gona. Monna a bôna ga boje gore batho ba talelong ka baka le we dipelo tša bona di ta tshoga dira tša ba bolaya. O ilê a tšeya naka ya gwe ya phala, a e letša a dutši a khana. Polabolo ya gwe mo a dutši a khana a be a re, gare gare. Dira di ilê tša o kwa lentšu la gare, ba re, ba re dikulusitse. Ba ilê ba tšhaba. Ke ge a napa a re ke nna Mokhatha dira tša batsubje. Ke moka ya napa ya ba leina ka moragô ga leina ke thefane.

59

Mathaba. Ke la dikwêrô. A be a thaba kudu mo a hoše. Mo a tswere ke tala, nke o wa babja. Ke ge ba mo kwêra ka gore ke mathaba ka mpa ke hoše, mothhang ke tha khora a ke thabe. Ke moka ya ba leina ka moragô ya napa ya ba thefane.

Motokwane. Monna o ilê a tiya ngwana ka baka la ôna. O ilê a ya ka lapeng la mmagwe a lla. Molato keng. Ke teile ke papago Maremanyane. Molato keng. Ba butšiša motel. O thentše motokwane waka. O ka napa wa tiya ngwana ka baka la motokwane. Motokwane ke wa go khôga lebake. Ke moka ba napa ba mo kwêra gore ke motokwane.

60 Makhopa. Le ilê la nyarêla ka bakeng la dikwêrô. Taba le mo e lukile, yêna o no e khopamisa. Ke moka ba napa ba mo kwêra ka gore ke Makhopa. Ke thefane.

Mabakane. Khogo tswadi Ngwana-mpomo. Pomo ke go-wa. Bjale ba ilê ba re ke ngwana-mpomo ka baka la gore ba ilê ba mo hwetsana a le gôdimu ga mo-thara. O ilê a bêlêga ngwana ba re ke Mageketa. Khorong ya ga Mothabe le ilê la sabêla. Mageketa o ilê a imisa mohumagadi. O nametse lefagô ka mokhwa mang rena beng re tha namele. O ilê a ba fetola ka gore ke nna mabakane. Ke moka a napa a kweriwa ka mokhwa o we.

Mampenyane. O ilê a e thêla ka noši. A re ke yêna mampenyane tšhoši ya go loma. A be a no fêla a e thêta ka mokhwa o we, ke moka ya napa ya ba leina.

61 Raganya. Monna yo, a be a na le lerobo kudu. Lerobo la gwe e be le gôdimu ga mosadi wa gwe. Ge a mo teilê a fêla a mo raga le ka moletse. Le ge a na le mpa o no teiwa. Batho ba leka ka maata go mmotša gore mona mpa a teiwi. O ilê a no thiba ditebe. Mafellong mosadi wa gwe o ilê a phuma mpa. Ba ilê ba mokwêra ka mokhwa wa gwe wa go raga. Ke moka ya napa ya ba leina, ka moragô ya napa ya ba thefane.

Magomane. Modirô wa gwe, e be e le gogoma dikhōthō. Ke moka ba napa ba re ke Magomane.

Mongaale. Ngaala, go ngaala. Go na le bjala bja batha-gudi. Ka baka le we re swanetse go bonwa. Ge ba thōma go nwa bjala, ke moka a ngaala. Go ng'ala ga gwe a napa a toga. Batho ba butšisa, molato keng. A le mo tebe ke mongaale ke modirô wa gwe. Ba napa ba re ke mongaale ke molependi wa khale.

Lokweng. Modirô wa gwe e be e le wa go loga malokwa, a go topela marula. Basadi e be ba e ya ba rêka ga gwe. Ba napa ba re ke Lokweng. Ka buntši ke Malokwa.

62 Tsetsee. Ba ilê ba mo rêla leina le we la dikwêrô ka baka la modirô wa gwe. Modirô wa gwe, ngwaga o mongwe le o mongwe, o swanetše go tsema moraka. Motho yo ke tsetsee. O tsema moje mo, ka moswana o wa tsemolla. Ke moka ba napa ma mo kwêra ka gore ke Tsetsee.

Telane. Tela ke ya maoto. Leropu-lerupu, ke telana e e yago mphathong. Mothang mphathô ke e hwa, telana ke a khonêla. Ke moka ba napa ba re ke Telane.

Bjang. O ilê a hwetšana leina le we ka baka la gwe. A be a fêla a epella koša e: Nna ke hwetše namele bjang bja tela. O bolaya keng. Ke bolaya ke bjang bja tela. Ke moka ba napa ba mo kwêra ka gore ke bjang. Ya napa ya ba leina. Bana ba gwe ba napa ba e pitša ka gore ke bona baga Bjang. Ke bakone, ba bina phuthi.

63 Šokane. Ke phuthi ya šoka. A be a tha thaole malaô. Motho yo mongwe le yo mongwe o na le malaô ka gobane o na le njo. Ba ilê ba mmotša gore o ta boya le nku e tswilê. Le ga go le bjale a ka a ba thaeletša. Ka nnete, o ilê a boya a gôga leoto. Ke nthatana ya maša-bele khane e la e letše mang. O ilê a ba fetola ka gore ke nna mokolokoto, ke nna šokane ke wa motho e ka be e le wa khomo nka be le bolaya. Šokane ya napa ya ba leina. Ke wa khorô ya ga Moene. Ke ba bina nku. Bana ba Šokane ba napa ba re ke rena ba ga Šokane.

Thekhobela. Ke ba phalaborwa. Ke bona mong baphalaborwa. Ba ga Mašišimale ke ba tubatse fêla ba no bitšwiwa baphalaborwa ka bakeng la go dula phalaborwa. Mong bona ke ba ga Malatyi. Thekhobêla o tšwile mo khorong ya ga Malatyi, ka baka la leina le la dikwêrô. Khobega ke go ôta. Naa o ka ba o khoba keng. O ilê a ba fetola ka gore, ke nna thekhobêla tha mareka patše le le-fole. Ke go reng. O ile a re, yo a tha jigo patše le lefole, o otiša keng. Khanthe mmagwe o no kona mpja buušwa a e bône e tšhentše mênô. Ba ilê ba thêga, ba re, a rete thekhobêla. Ke moka ya napa ya be leina le thefane.

64

Mašumu. Ke leina la dikwêrô, la theka. Go be gona le mosadi yo mongwe mo khorong ya ga Mothabe. A be a no dula a tšumutše molomo. Modirô o mongwe le o mongwe a dira ka go rata. A fêla a re, ke nna mašumu tha nkakana, mašila ka go kwa pelo. Leina la abetša. Ba ilê ba rêla ngwana leina la mašumu ka theka tha mašumu wa mosadi. Mašumu wa bobedi ke monna bjale ke ngwana-ngwako.

Madikhunkhwane. Banna ba bangwe ge ba dira medirô ya malapa, yêna modirô wa gwe ke go êpa dikhunkhwane. Mosadi wa gwe o ilê a boêla ga batswadi ka baka la go tšhaba go naiwa ke pula. Molato keng monna a tha go rulelle nto. A na taba, modirô wa gwe ke go thwa a êpa dikhunkhwane le badiši. Ke mma thaka a di fele ke Madikhunkhwane. Ke moka ya napa ya ba leina.

Thetropo. Ke la dikwêrô. O ilê a rediwa ke badiši ba dikhomo le dipudi. Ge di ilê tša ja mabêlê a gwe, a be a tiya ka thetropo tha dikhomo. Ke moka ya napa ya ba leina.

65

Maseokoma. Kudu le bitsiwa ka mokhwa o Theyokoma. Ke leina la thesadi. Le ngwadiwa mo ka baka la gore ke thefane. A be a le mamonyadiwe. Monna a be a dula a mokoma, a re, buušwa o mpha moratha. O ilê a re nna ke nna madikomo, ba dula ka nna ka gobane mo ba dutši dikomô di gôdimu gaka. Ke moka ba napa bare, ke theyokoma tha moratha. Bana ba gwe ba napa ba re, ke rena ba ga Matheyokoma.

Makokoropo. Go ilê gwa fiṭha monna yo Boroko. Ke leina la gwe. Ke monna wa gotšwa a le ga Mmamabolo kowa Bjaṭadi. O ilê a falêla mo nageng ya gešu. Ke wena mang. Ke nna Boroko. Thefane ke wena mang. Ke nna Makokoropo. Modirô wa gwe ba mo fa phalafala. Ke moka ke Makokoropo ke mo litši wa phalafala.

Thekwane. Ke la dikwêrô. Ge a e lwa le mosadi, a be a fêla a mo tiya ka theko ya lerumu. Ge banna ba athola, ke moka mosadi o re, a be a nthaba ka lerumu. Monna o ta re, nkabe a hwilê. Nna ke ilê ka no mo tiya ka theko ya lerumu. Ke moka ba napa ba re ke Thekwane. Bana ba gwe ba napa pa epitša ka gore ke rena ba ga Thekwane. Ke moka ke the-fane tha bona.

66

Mathaka. Ke mokokonopê o mogolo the kopa le ditswiyana. Mosadi yo mogolo o wa kopa, kharebe le yôna. Ke mmathaka a di fele. Ke moka ba napa ba re ke Mathake.

Moagi. Ke la dikwêrô. Lapa a leji le ngwe. Monna o ilê a segêla mothologadi. Ba leloko a ba iile go tala, ba na le malapa a bona. Moja-lefa wa lapa la mošegelwa, o gudilê, mošegedi o swanetše go boêla moragô. A ka a khôna go boetša maoto morago. Moja-lefa a re, namane ke ya go kctiwa, e ta boêla moragô wa khôna go gama. O ilê a tiya mošegedi. Ge banna ba di bolabola, ba bôna moja-lefa phôšô ka gobane nkabe a ilê a thagiša taba banneng. O ya bôna wena, o swanetše go tšwa ka mo lapeng. Di a o kwala dikhoši. Nna e be ke re ke aga. Ke moka ba napa ba re ke Moagi.

Thebaše. Ke motho yo a tšwago a le Tseta. Bjale o ilê a ba botša gore ke yêna wa ga thebasa. O ilê a ba le bana, ke bona ba ga Thebaše. Ba toga ba na le khoronyana mo nageng ya gešu.

67

Maloto. Ke leina la dikwêrô. Maloto ke a ditšie. Belebele tšienng. Mang le mang o lebeletše mo we yo robalago gona. Ba rwala malokwa a bona, ba yo e gola. Buntši bja batho ba ilê ba boya ba e godile. Ba we ba ilego ba lala maloteng, a ba ka ba boya nayo. Monna o ilê a re, rena re ilê ra ~~ra~~ lala maloteng. Ke moka ba napa ba mo kwêra ka gore malota.

Thibedi. Ke la dikwêrô ka baka la kopêlo ya gwe. A be a fêla a re: Thibêla khomo di êmê the-akaretša. A be a tha bolabole ka dikhomo tša di-naka aowa a be a bola-bola ka basadi. A gathana le basadi ke moka o ba thibêla tela. Ge ba mmôna ba fêla ba re le a mmôna thibedi. Ke moka ba tšhaba ka go palakana. Ke moka a napa a rediwa leina.

68 Thebatana. Khale mo ba bôna gore pula e gana gona, e be ba khota motho, ba mo iše dipitšeng tša dipula. Ka lona tšatši le we ba mokhtagô ka lona ke moka pula e ana. Molato o ta feta le meeti a pula ka gobane dinoka, dinokana, meetšana le ditela di ta tala ka meeti. Bjale ba bagolo mo ba laya bana, ba ba botša gore ba mmôna ba tšhabe ka baka la gore a še motho ke thebatana. Ke moka ya napa ya ba leina.

Mmarakeng. O ile a rediwa leina le Thekhotabatho. Dikhoja-batho tše dingwe di gona empa ba no di bolabola gore ke dikhoja-batho e šu ba ba bônê. Bjale yo ba kile ba mo amogiša ngwana a mo rwele ka mokoja. O ilê a gathana le banna ba ba ngwe, a mo rwele, a mo iša mošata. Ba ilê ba dumedišana naê. Bjale ngwana a re ntamoleleng. Khanthe o rweleng. Ke moka a latha morwalo fathe a tšhaba. Ge ba phuthulla ba hwetšana gore ke ngwana. Ke ge ba mo iša ga mmagwe. Leina la mmagwe e be ba re ke Maepane. Ba napa ba mmitsá ka gore ke thekhoja-batho.

Phukubje. Monna mo a nwele hjala, a be a fêla a re; phukubje ya lla moletše, la ga majala lefaletše. Ke moka ba napa ba re ke phukubje. Ke mang yo a o kwalago go epella. Ba re ke phukubje.

69 Pôpêla. Ke la dikwêrô. A be e fêla a kwêra ba bangwe, a re bjala ba ntšha ka khupje, nna ke ntšha ka pompêla. Bjale ba mmitsá ka gore ke yêna pompêla. O ilê a re, a še nna pompêla ke nna Pôpêla ~~na~~ molla wa tsakwe. Ke moka ya napa ya ba leina. Pompêla ke gore pitša e kholo.

67. Maina gantši a nyarela ka dikwêrô. Ka morago ga mo we ke moka le a thupala. Ke moka ke leina goba thefane.

Mohale. Ke motho yo a tha tšhabego thelo. Moimana a teiwi, gomme yêna a be a tiya. Ka tsatši le lengwe o ilê a mo tiya, ke moka mosadi a puma mpa. Ba ilê ba mo bipa. A goma a boeletša a phumiša mosadi mpa. O ilê a nyaka go hwa nayo. Batswadi ba mosadi ba ilê ba isa taba khorong. Banna ba ilê ba re monna yo o mohale bjang. Ba ilê ba mo lifiša. O ilê a lefa, a goma le mosadi wa gwe. Ba ilê ba mmotša gore a theke a tsoga a boeletša. Ka nnete a ka a boeletša. Ke moka ya napa ya ba leina, ka morago ya napa ya ba thefane. O ilê a hwetsana leina ka mokhwa o we.

70

Moene. O ilê mo a fitha mo nageng ya gešu, a re ke yêna Ramoene. Ke moka ba no mmitša ka lona. Bana ba gwe ba napa ba re ke rena ba ga Moene bakeng tha Šokane. Ge ba dutši khorong ba bolabola ditaba, ba mmege, a be a fêla a re nna ke nna moene. Monna boene bjo bjago bja go the fele ke bja mošakha mang ka gobane ke dilemo re dutši nago. Aowa dikhoši moene a na dibedi. Ke gona a šithêla leina la gwe gore le golê. Ka nnete le ilê la gola ka gobane lehono ke khoro.

Lewele. O ilê a hwetsana leina le ka baka la dikwêrô. Lewele ke gore go wêla. Ge a ka hwetsana ba thabile khomo, o no tšwella a wêla ka gare. Le ge a ka hwetsana ba enwa bjala molaš ke ōna. O dira bjang mokone. O ta ba fetola ka gore mokone a butšiši, digasó tša mašemong ke tša gwe. Ka baka le we ke nna Lewele la maja gogolo. Ke moka ya napa ya ba leina. Ba na le khoro e kholo ba ga ~~XXXXX~~ Lewele.

Motetete. Ke leina la thethare. Go be gona le monna yo mongwe ba re ke Madome. Monkana wa gwe ~~XXXXX~~ Matala. ~~XXXXXXXXX~~ Madome o ilê a nwa mapoto ka ntong ya Maitšeng. ~~XXXXXXXXX~~ Mokhekolo yo we o ilê a no bitša ngwana wa motho yo we. Ke moka a fitha a mo fa mapoto. Ka moragô ga mo

71

a tšwile, a thōma go botša monkana gore mapoto a la a ntumiše ka teng. Ka mo te ng gaka gore tee-tee. Ke moka monkana a re ba go filê motetete. Matjala o ilê a botša batswadi ba molwetši ka mokhwa o we mokhekolo a ilêgo a dira ka ōna. Fêla o mo file motetete. Tee-tee o ilê a napa a hwa. Monkana wa gwe a šala a maketše. Khanthe motetete o wa bolaya. Ke moka a napa a hwetšane leina ka mokhwa o we.

Maditšomporo. Ke la dika la dikwêrō. Monna yo mongwe, o kile a re a boya makhweng a boya le tshipi. Bjale a ba botša gore ke tšompro. Re šoma ka yōna ka mokoting. Ngwana o botša thaka tša gwe tshipi ya mokoti leina la yōna. Ba ilê ba re ke wena maditšompro tša mokoto. Ke moka ba tšwela pele le go mmitša ka mokhwa o we. Ya napa ya ba leina.

Tima-mogolo. Ka la go mo reta ka mokhwa o a ilego a tima bogolo bja gešu. Ke gore bja ga Mothabe. Ba re ke Tima-mogolo wa makhutšwi khoduma lerole. Ka nnete o ilê a tima lerole ka le naka la ga Mothabe. Ke moka leina la napa la gola.

72

Rakholokwana. Ke kholoko-kholoko thito ya motouma ge e le ya mothumi e goloka ke ōna m'eti ka noši. Ke ge a e theta. Ke moka ba napa ba re ke Rakholokwana.

68. Ge re boēla moragō mo go (9(a) Page 5) Re hwetšana lentšu la phathagano ya maina empa a ilê ka dithōpha tša ōna. Dithōpha tše we tša maina di šupa dikhorō. Ka gobane khoro e nngwe le e nngwe e na le maina a yōna. Ka baka le we, go ja ngodiwa maina a dikhorō the thopeng the the nngwe le the thengwe:

9(a) Khoro ya ga Mothabe, 10(b) Khoro ya ga Masete.

11(c) Ya ga Makokorolo, 12(d) Masumu ke ~~khoro~~ khoro, 13(e) Popela ke khoro, 14(f) Maseokoma ke khoro, 15(g) Ya ga Mabakane, 16(h) Ya ga Loene, 17(i) Ya ga Morei, 18(j) Ya

73

ga Magomane, 19(k) Ya ga Mongaale, 20(l) Ya ga Raganva,
 21(m) Nkwane khoro, 22(n) Makhopa, (23(o) Thekwane, 24(p)
Mathake, 25(q) Malesa, 26(r) Thekhobêla, 27(s) Šokane, 28(t)
Šaai, 29(u) Biang, 30(v) Mogofe, 31(w) Thebaše, 32(y)
Mokhatha, 33(z) Methô, Makhutswi goba Thekororo, 34 Mathaba,
 35 Mohale, 36 Thebatana 37 Maletso, le 38 Lewele. Ka moka
 maina a ka gôdimu ke a dikhorô. Ke ôna dithôgô tša maina a
 la a go ngodiwa ka dithôpha.

S.7: Maina a bošoboro le a gobolla.

69 Bošoboro le bogaola bo na le maina. Maina a, a f'ela.
 Ka gore a hwella. A bošoboro a fediša ke go bolla. A go
 bolla a fediša ke ge a tšere mosadi. Monna mo a na le
 mosadi, a ba le ngwana, maina a gwe a nyaka go hwella ka
 gobane go ta gola gore papagwe mokete. Ba mmitša ka leina
 la ngwana wa gwe. A tala kudu bjale ka a a ngodilwego ka
 mo gôdimu.

70(a) A bošoboro ke a a ka fathe ka go:- Magatane,
Maradiya, Therogwanyane, Theragadimê, Ntšhamamanê, Theropane,
Mokhoša, Mpaparutê, Mogothô, Katang le Katile.

71(b) Maina a gobolla le ôna a tala kudu. Ke a:-
Maramane, Morarane, Madima, Malobane, Mogwaša, Kokobetša,
Mathulamisé le Kekane.

74

72 Dipolabolo tša molaudiši yo mongwe mabapi le maina a
 gobolla. Go rediwa ga ôna, a še molaô wa the gagešu aowa
 ke molaô wa Bapedi (ba Maroteng). Bjale ka mono boroka ke
 ka goetšiša fêla. Ka baka le we, a no bitšywa matsatši a
the makae ke moka a hwella. Khanthe bona beng ba maroteng,
 ba bitšana ka ôna, go fithêla ba e ba banna. Ka mono
 boroka a tala. Le bona ba we o hwetsanago ba e thêla ôna, k
 ke batho ba ba tšwago ba le gona Bopedi. Ka tšhupô bjale
 ka dikhorô tše: Thobetšane le Mathakwana (Mahlakwana).

73 Thalošo ya maina a mašoboro.

Magatane. O ilê a hwetsana leina le we ka baka la go tiya kudu. Go tiya ke go gatapiša. Le go bina le gona a be a ba gatapiša. Ke gore a be a ba phala.

75 Maradiya. Ke go radiya. O rakiša motho bjale wa re kowa o mo tswara ke moka a bešela morago, wena wa fetela pele. Nkabe o mo tswere o diyo radiya. O ilê a rêla ke mathumaša ka baka la go bina ga gwe. Ba re kowa ba mo tišela moropa ga boše ke moka go bineng a ba radie. Ba tei ba meropa ba gakanêga. Ke moka a thomê go ba tiya. Ba napa ba mo rêla leina la maradiya.

Therogwanyane. Go be go na le mmoto, khaufsi le mošata. Ge a nyaka gore mašoboro le mathumaša ba khobakane. A be a namêla mmoto o we, a letše le ngwane. Ge ba ka diêga go khobakana, ge ba fišha o wa ba tiya. Ke letšitše le ngwane ke le gōdimu ga mmoto wa therogwanyane bjale la the ke la bōnala. Malokwane a bolabudišwi. Ke moka ba napa ba mmitša ka gore ke Therogwanyane.

Theragadime. Ba ilê ba mo rêla lona ka baka la gore mo a tiya mathumaša, a be a raga le ka moletse. O ilê a hwetsana leina le we ka baka le we.

76 Ntshamamane. O ilê mo a epella koša ya bošoboro a lebala, a re, kchši ntšha mamane. Khanthe tswanêlô ba re, khoši ntšha namane. Molaô wa mašoboro mo ba thuba le mathumaša, khoši o ntšha khomo. Khomo e we e bolaiwa ke bona ka diaša le ka melaô. Ke tšhupô ya gore ba godile ba kaya go bolla. Ge e ilê ya ba šita, ba ka theke ba ya go bolla ka gobane e thale ba ba nnyana. Ba ilê ba re ke Ntshamamane.

Theporane. Thopa mo e fedile ke thepora. O e ripa e le e telele, ge o tiya ka yōna ke moka e ya ripêga ya ba thepore. Bjale mo go bolwabolwa ka bokopana bja gwe. Ba napa ba re ke Theporane. Ke gore ge a tiya motho ka thupa, o no mo tiya le ge e thepore.

Mokhuša. Morogō wa tala a be a thaji, a be a fēla a re nna ke nna mokhuša ke nyaka mokhuša. Ke moka ba napa ba re ke mokhuša. Bona beng bapedi ba re Mokhoša.

Mpaparutē. Ke lešoboro le legolo. O feta mašoboro ka moka ka bogolo. O re a le bjale a khone go bina. Ba re ke mphaphatē. Ke gore ba bangwe mo ba binēla gona, yena o binēla gošele. Ke ge a hwetsana leina la Mpaparutē.

77

Mogotho. A be a tha tii mathumaša. Lešoboro ge le tiya mathumaša, ke ge ba tha mo tiele meropa le go mo epella mo a bina. Bjale yēna a be a tha ba tii, a be a no ba gotha ka khati. Bjale ke ge ba mo rēla leina la mogotho.

Katang. Ke go boēla moragō. Ge motho a khōna go bina, yo mongwe le yo mongwe o nyaka go mmōna. Go bōna mo we ga bona ke go khobakana khaufsi le mmin. Ka go khobakana ga bona, mmini o ta ba a thoka lebata la go bina. Yēna mong o ta sokologa a ba tiya, a dutšī a ba botša gore katang ka thamorago. Ke ge ba napa ba mo rēla leina la Katang.

Katīle goba Katīle. Bapedi ba re Katīle. Baroka ba re Katīle. O ilē a bōna khošī e tha ntšhe koma ka pela. Ka tšatšī le lengwe a bōna le thumaša le tha ta kholenyana le mošata. O ilē a toḡēla go bina, a kitimēla lethumaša. Batho ba gopola gore o ya go mo tiya. Khanthe a go bjale. Ge a fitha go yēna, ba bōna ba katana. Ngwanenyana a ba ka fathe, yēna a ba ka gōdiku. Ba ilē ba diyo tswēša. Khošī e ilē ya ba ntšha. Ge ba epe'la, ba re nkabe e the be katīle e be re ta tšwa neng.

78

74 Lešoboro a le na molato. Le gela, a re go mo kata, a mo robale, e be molato o the gona. Polabolo ya mo lešoboro le ilē la diya phōšō mabapi le basadi, ba re ke bothōla. Ditaba tša nthe a di tšwele khakala. Ge bothola e le bja mpa, mothang a bēlēgago ngwana, ngwana yo we o wa bolaiwa. Nta ya monopo a e tswale ngwana. Khošī e ilē ya bōna gore ba ka ba ba thola, ke ge a ba ntšha.

75 Maina a gobolla a na le dirêtho. Ba e thêta ka ôna. Ke nnete ka mono borcka a gona a go bolla. Thêtho ya bona ya go bolla, ba no re, koma ya banna, thaka la malešapane. Ke gore taba e we e bolabolago ke ya nnete. Ke leina le Maranrane le we be ethêtago ka lona ba we ba ilego ba e thêla lona. Gona o kwa mothe a re, ke nna maranrane a tela di mankwe.

79

76 Ke ôna maina a ba'na. Le ge emangwe a tha setše fêla ke ilê ka lekaka maata go a butšiša ka dikhorro tša ona. Ka gobane ke ilê ka hwetšana gore a ya ka tšona, ke mafellô a ôna.

S.8: MAINA A GOTUPIWA TELENG.

77 Maina a go topiwa teleng ke a thekhowa. A tibiwi motheô wa ôna. Motheô wa ôna o teba ke bona makhowa. A bolwabolwa ka gore a topiwilê ka baka la gore, le go retiwa ga ôna a tibiwi. Bona beng ba ôna, ke bona ba we ba tebago go a retekanya. Le ga go le bjale bo motopiwa ba nyakega kudu go phala mong maina-ina a thesotho.

78 Maina a: Mošupulugo, Mokibela, Sontaga le Kheresemose. beng ba ôna ba retše ke baduledi ka baka la ôika. Mong maina-ina a bona a gona a lelcko. Bjale mong ôna ôna a nyakiwi go nyakiwa a ka godimu. Lebaka ke gore ke a the khowa. Beng ba ôna a ba tha nyaka gore a bitšawe ka mokhwa o, a ngodilwego ka ôna ka mo godimu. Ba bitša ka gore Monday le Sunday. Bjale a mabedi a we go gana maleme le gona a ronega ge a ka re ke nna Saturday.

80

79 Maina a go topiwa a batametša motho bokhoweng. Ge o ka bitša motho yo moso ka la thesotho, o ta go kwatêla. Yo mongwe le golwa le ka lwa. Lebaka ke gore a o mothomphe, o wa mo nyatša. Go kaone kudu, ge o ka mmitša ka lona, le ba babedi. Gona o ta go botša gore a ke le nyake. Khanthe mo thesothong, maina a ~~XXXXXXXXXXXX~~ thomphô,

ke go bitša ka leina la ngwana, bana. Papago mokete. Mmago mokete. Ke ōna a khudišo. Ba thekhowa the, ba bangwe ba nyaka kudu go bitšwa ka a thekhowa. Ka baka le we ke gona o mo gudiša. Ke batho ba we ba bitšwago bo mma-thaka-a-difele. Ke gore mogopolo wa bona, o tha duma dikharebe le mathari a maswa.

80 Diēna tše pedi tše: a tala a epja madiba, a šutella a maswa goba a mangwe. The golago the e lwa ke nkwe, motšo a gola o wa goma. Noka e ka ba le budiba bjo bogolo bja leina. Mothang go nang pula e kholo ke moka boya hwa, go ba bjo bongwe mo go ngwe. Ge o gudilē o ka the tha lwa bjale ka ge o tha tšile. Le ge banna ba bangwe ba gana maina a thōmphō, a bo papago mokete. A ba na thelo, go no šala pe'lo fela. Leina la the-khowa a le šupi thōmphō. Le šupa thōmphō go ōna masogana. Maina a go šupa thōmphō ke a bopapago mokete le thefane.

81

81 Maina a thekhowa: Johānne, John, Jim-Crow, Oriel, Herm'es le John-Bull. Ke ngwadile maina a a tšhelelago a thekhowa. Ke no khōna go a ngwala, a ke tebe go a thaloša ka baka la gore re no a hwetšana a wele teleng ke moka ra a topa.

82 Monna ke the khate komeng o watēna. Monna mo a tēna komeng o tēna ka molaš. Ge a ilē a the o felletše, a o gomēla teleng, ke gona a tene ka gobane a be a tswere tela. Ke mokhwa o we ba rego monna ke thekhate. Ka go rialeng mo we, ke ta leka go a thaloša ka baka la gokwa ba tibi.

83 Marry goba Marius. Marry ke kopano ya monna le mosadi. Oriel ke theripa tha leboto la gōdimu, the na le mafasetere. Jim goba Jim Crow ke leina la monna. Kudu go bolwabolwa ka batho ba meriri e nkego ke boya bja nku, boya goba meriri e meso. Herm'es. Ke morwa wa Zeus. Morwa yo we ke morumiwa wa badimu. Johānne ke la mokolobetši. John ke la mmela wa go dira bjala. John-Bull. Ke la dikwero tša maesemane.

82

84 Maina a ka gōdimu a tibiwa. Aowa a tibiwi, ka baka la gore a ba khone go a retekanya. Ke ilê ka leka ka maaja go yo mongwe wa matitšhere gore a nthetele le lengwe le ôna. Diphetolo tša bona ba ilê ba re, o wa gafa. Ba re tše we o dibolabola ke tša boheteng. Ke ilê ka togelana le bona. Ke mafellê a maina a go topiwa.

S.9: Gonyenywa ga maina le khano.

85 Nyenyo ke ya ba bagolo. Khano ke ya makhata. Leina la go the loke, e be le ganiwa ke ba bagolo. Ke gore ba teba mokhwa wa lona. Ba gana go rêla ngwana. Ngwana o be-
legwe, ke moka ba mo rêla leina. Ge ba teba gore mong wa leina le we a be a na le mekhwa e mebe, ba napa ba le gana le thalo the m'eting. The meeting ke gore go thōma. Le supa khanotšo ya mathōmō a taba go ba thelo. Nna ke ilê ka bolaya tau ka molamo. Ba nkhanetša, ba re aowa napa o homolê. Ke moka a gona motho yo a ka go theletsago ka gobane ba napile ba go ganetša the meeting. Leina le we le ganiwa ka baka la gore leabêla le a fitiša. Ke gore ngwana mo a ka ta a-bêla mong wa leina, o ta dira go fitiša mong wa lona.

83

86 (a) Khanō a maina. Ke šetše ke ngodile gore ba bagolo ba napa ba gana ge ba rêla ngwana. Ejale ke ngwala ka baka la gore thogong ya taba ke diripa tše pedi. Ngwana o wa gana leina. Tšhupō, ke gore o lala a lla bošego. Ditaola di ta ba botša, ngwana o gana leina. Mabapi le lekha~~ta~~, re hwetšana gore ke mōya wa mohu yo mongwe wa ga-
bō, o nyaka gore leina la gwe le tsoge. Khale yo mogolo a be a tha gane leina, la go rediwa ke baduledi gobe la leloko. Khane ke le we a ka rego mo a thalefa a hwetšana ba mmitša ka lona. Ge go-iwa badirung le legolo ke la leloko ka gobane ba mo reletše yo mongwe wa bahu ba gabō. A be a ka gana la dikwêrō, mo a bōna gore a le nyake.

84

87 Go gotša. Ke go tswana. Mosadi yo o na le mpa. O swanetše go thōkōmela gore ngwana wa gwe a theke a gotša ke yo mongwe. Khotšo e nyarêla ka mokhwa o: Moima o dutši fa^uthe, yo mongwe a fi^utha a mo emeletša, moriti wa moemi wa ba gōdimu gamoima. Morithi ke moka o gotšitše ngwana. O ta bēlēga wa go tswana le moemeletši. Le-gotša le a fitiša. Monna o ta t^uwa a e lwa le mosadi wa gwe ka baka la le gotša. Ka baka le we moima o swanetše go lwantšha motho yo a mo emeletšago. Kudu ge motho a bifile, a nyake le gore a mmatamēlē le go mmolabudiša. Motho yo we a bifilē, o bile o bifilē le leina la gwe.

88(b) Nyenyoy ya maina. Maina a nyenyiwa ke ba bagolo. Motho a ka theke a nyaka maina a gwe ka moka ga ōna. Le nyenyiwa ka baka la gore le bifilē. La go ratēga ke le lebo^ute. Gapē leina le swanetše go tswanēla mong wa lona. Ke lebaka le lengwe la go ganiwa ga lona.

85

89 Maina a ditumō. Ke gore ke a a tumilego kudu. Dinage tša khole ba a kwago empa bona beng ba ōna ba thešugo ba ke ba ba bōna. Ba no a kwa ka the tumō tha makwala kholē. Batho ba we ba maina a gotuma, o kare tšatši le o mmōnago, o ta hwetšana e le motho yo mokotokoto. Ke gore a ditumō a swanetše batho ba ba-koto. Leina le tumile, motho ke yo mosese. Ba re a la moswanēla, ka baka la bosese bja gwe. Ka moragō ge o gopodišiša, o ta hwetšana le tumišitše ke medirō ya gwe.

90 Go ta hurandiwa a thekhowa, gwa ngodiwa a thesotho. Lebaka la gohuralla ga a thekhowa, ke gore a re a tebe. Le ge e le ōna a ratiwago kudu mabakeng a a bo lehono. Bo mamonyadiwe ba ta ngwadiwa ka golatelana ka go thaloša bo nyadiwe bja ōna.

91(a) Maina a bo mamonyadiwe:

Makhapa. Ke mamonyadiwe ka baka la gore ke la go swanēla ditaēla. Mong wa lona ke the taēla tha ditaēla, e ke le dikhuba di no dula di nyaretše ka dinkong bjale ka dinku.

Le ge o thakana le mong wa lona, e ke o ka no mo teba.

Khap'ana. Le lona le šupa motho wa thetaêla fêla le šupa yo monnyana. Makhapa ke yo mogolo. Ke yôna khapa ya dinku. Ke gore ya pholo. Ge motho a ka re ke wena nku, o ka lwa naê ka gobane maina a tšona a šupa boetaêla.
Khapana ke e nnyana.

86

Makene. Leina le ke mamonyadiwe ka baka la goutswa. Ke la bohodu. Mong wa lona a be a utswa kudu. Ka baka le we ke mamonyadiwê. Le ka no rediwa ngwana wa khorro ya gabô fêla ka baka la khano ya ngwana leina.

Pokolo. Le nyenyiwa ka baka la mokhwa wa maina. Ke gore beng ba maina ke dipokolo. Le rediwa motho wa kwababa. Pokolo ya mathaka. Lebaka la mathaka, ke lebaka le dinamêlanago ka lona. Mabapi le ya motho, ke gore a fete motho. Yo a gathanago naê ke lona. Monna le mosadi go no swana ka gobane le yêna wa monna a gatahana le yo mosadi, a modira mosadi, a no tšwela pele le yo a gathago naê. O bitšwiwa pokolo. Mosadi wa go theke, a no kwae' lago monna yo mongwe le yo mongwe ke pokolo ya mathaka.

Ngwabotsetše. Ke la mamonyadiwê ka baka la modirô wa mong wa lona. Ke nnete leabetša le a fitiša. Go be go na le monna yo mongwe Bokhaga. A be a tha theele motheelo wa mmušo. A be a na le lebelo kudu. A be a šiya maphodisa ka lebelo. Bjale monna yo we o kile a êtêla mono nageng ya gešu. Ngwana o ilê a bêlêga mo we motjeng o we a o etetšeng. Ba ilê ba mo rêla leina la moene bare ke Ngwanabotsetše. Modirô wa leabetša. Le yêna o ilê a dira bjale ka maina a gwe. O ilê a thaga komeng. Gotha-ga ke go tšhaba a boya ka gae. Ka moragô a lalla makhowa, a ba thunya ka the thunya. Mafellô o ilê a hwêla kholegong.

87

Mobu. Mobu re phela ka ôna, re bile re dula godimu ga ôna. Bjale mobu owe o bolwabolwago ke wa phupu ya lebita. Mobu owe o wa tšhabiša, ka baka lewe leina la ôna le a nyenyiwa. Ka gobane lebaka le lengwe le le lengwe o ka no fetoga mabu. Ke gore go hwa.

Ditaišego. Le na le a thodiya. Mmago ngwana yêna a ka no mmitša ka lona fêla mong wa lona mo a gudilê a ka the ke a le nyaka. Le yêna mmago ngwana le mo gopotša kholê. Ka baka lewe, le a nyenyiwa. Bakeng la lona ba re ke Ntaišeng. Ka mokgwa owe le tugile gôdimu ga ngwana le gôdimu ga mmagwe. Le ge ba bitša ngwana, le šupa mmago ngwana. Ka gobane go taišega mmagwe ka gobane o no bolaya ke go lela bona beng ba ta bolaya.

Motšatši. Le nyenyiwa fêla ka baka la gore ke la thesadi.

88 Mong wa lona a le nyake, ka gobane a še mosadi ke monna.

Mathepa. Le a nyenyiwa, ka baka la gore mathepa a nyake ke motho. Ge le ka re le tha ja tša go ja, motho a re, mathepa le ta šišingwa tsa go ja ka baka la gore a šišimiša. Mong wa lona, o wa le gana mo a šetše a gudilê. Ge a ka bitšiwa ke dithaka tša gwe ka lona, ba ka lwa.

Khogo. Le lona le a nyenyiwa ka baka la mokhwa wa khogo. Ba e bitša gore ke maja-a-tsotša. Bjale go tsotša ke gore go theka. O llê tša go ja, aowa. Jô' naa ngwana yo ke khogo. Tsa go ja o llê, a ba a bo šiya. Ke mokhwa wa ba ba-nnyana, ba bannyana ke dikhogo. Ngwana o fapugilê. Ka moragô dikhogo tša fitha tša ja. O fapugilê kae. Ke gana mowe, dikhogo di llê. Tšona a di na lebaka ke gona di phumula melomo ya tšona a di na lebaka ke gona di phumula melomo ya tšona. Mong wa lona, mo a gudilê a tha le nyaka.

Kwilikwiti. Ba gona ba ba le nyakago. Ba bangwe a ba le nyake ka gobane ke la bojato kudu the ja kudu. Bjale ka mogabaru ya go ja. Ke gore go phata. Mekwilikwiti e kwala kudu ka buušwa
89 bja mogabo, o šeba ka moragô wa mošitši. Kwilikwiti ke go lla

ga megōlō ge buušwa bo feta. Bjale ge o ka bitša motho ka lona, a dumele ka go tšhaba gore basadi ba tare ke theja-gobe.

Dintweng. A le nyakiwi ka baka la go tšhaba go thoiwa ke batho. Motho wa dintwa a nyake ke motho. Le bona ba gabō ba mmōna a fiṭha mo we ba nwago bjala, ba swaba ka gobane o t̄ilo diya dintwa. Tayō ya go laya mong wa leina. Ba re ga bo mogale mogopo o wa ribēgwa, ga bo lebjega ga o ribegwe.

Mmapetši. Ke gore le bolwabolwa ka go bapetša. Maragō le ōna a bapetšwa. Thelo the thengwe le the thengwe the a bapetšwa bjale ke nna mmapetši wang. Ke moka mong wa leina o wa le gana.

Fapanya. Leina le, e ke le thaloša la mmapetši. Go bapetša go bolwabolwa ka go no ēma. Ge o eme marago a lekana kanthe mo thepela a fapana. Fapanya o ilē a e thēla leina ka noši. Dintweng o ilē a tsoša ntwā. Fapanya yēna o ilē a fapanya maragō. Ke gore o ilē a tšhaba. Le lona le a nyenyiwa ka baka la gore le šupa le-pjega.

90 Tswēlē. Leina le a še la motho ke la batho. A le bolabole ka batho go jala, le bolabola ka khoro ya ga Moṭhabē. Ke leina la tšhwene. Moje wa gešu o be o dišwa ke tšhwene ba e bitša tswēlē. Bjale a le nyakege ka baka la gore a še rena ditšhwene.

Lengangaa. Moredi wa leina le, o ilē a rēla monna yo mongwe wa ga Moene. Mmola ke yēna moredi wa leina. Moredi o ilē a hwetšana monna le mosadi ba robetše, ba tagilwē ke bjala. A fiṭha a sikinya mosadi, o ilē a phafoga ke moka ba šoma modirō wa banna le basadi. Mong wa n̄to, o ilē mo a re o wa phafoga, ya ba bo thele. Moutsi o tšwile. Ke ge a opella monna yo we wa ga moene ka koša. A re ba ga moene a koma, ba ilē lengangaa, ba ilē molomo ntšotšo. Ba butši-ši ge ba mmitšiša, a ba thalošetša ka mokhwa o wa ka gōdimu. Ba ilē ba mmitša ka lona. Monna o ilē a o kwa thalošo ya leina. O ile a napa a le ganēla the meeting.

Mapēka. Leina le, ke la bogolē bja mathō. Ge a lebella motho o lebella gōdimu khanthe yēna o lebeletše wena. Bjale ke moka ba napa ba mmitša gore ke mapēka. Bogolē o ilē a bo hwetšana ka baka la bolwetši. O ilē a idibala bjale mmagwe a mo llēla. Go phafogeng ga gwe ke moka mathō a napa a leyakana. Leina le we a le nyakege.

Mogwete. Ke la go rogana. Le ilê la rediwa menna yo mongwe. Lebaka la gore a rediwê lona, ke polabolo ya gwe. A f'ela a re ke nna mogwete. Ke moka ba napa ba mmitšša ka lona. Mafellô o ilê a the t̄ha le nyaka. Ge ba re, dumêla mogwete. A ba fetola ka gore le wena o naô, o nya ka ôna. Ke moka ntwā e khaufsi. A le nyakege ka baka la gore le a rogana.

Nkekemane. Ke le lengwe la bogolê. Nkekemane mo a lebella motho, o mo lebellêla ka le t̄hakoring ka baka la gore o kekemilê. Go kekema ga motho go baka ke dintwa. Bjale leina le we a le nyake ke motho. Le yêna motho yo we a kekemilego a le nyake.

92 Mampipe. Ke leina la magoro. Legore le we le bitšiwago mampipe, ke la mpana ya t̄herabaraba a le na mênô. Modirô wa lona ke go dila. Bo mankekenyana ba bula t̄ela ka go ripa mabjane ka mênô, bona ba rwala ba iša ka moleteng. T̄ela ya t̄šona e a dilwa. Go dila bona bo mampipe. Leina le le šupa motho yo mohubedu a bile a na le ditodu t̄še dihubedu. Morediwa a nyake go kwa ba mmitšša ka lona. Ke gore a le nyake.

Phupu. Ke leina la bongwana-ngwako. Le šupa gore, ke phupu ya mabu. Dipeba di špa melete ya t̄šona. Mobu o di o ntšhago, di o beya ka nt̄š khaufsi le molomo wa melete. Mobu o we o tšwa ka faṯhe. O bitšwiwa gore ke phupu. Re lapišega golêla ngwana yo, ke phupu. Bjale mong wa leina o ilê a dira bjale ka dipupu t̄ša khwiti. O ilê aga meṯe e mmedi. Ke t̄hona the ga geno naa. Goriale ke batho. O ilê a kwata kudu. A re mang le mang le yêna ke phupu. Monna o ilê a napa a gana leina.

Mokopa. Ke leina la nôga ya thaba. Ge e lumilê motho e tiêla t̄heelong. Ke gore a t̄oge, o wa napa a hwêla mo we. Motho fêla a le nyake, le nyaka ke dingaka.

93 Mokhalabje. Ke la kakaretšo la t̄hompô. Le šupa monna yo a gudilego. O ka makala ge ba e ra ngwana ba re mokhalabje. Ge o nyakišiša, o t̄a hwetšana ba mo retše leina la motho yo mongwe wa gabô yo mogolo. Ba gudiša ngwana ka baka la leina le la. Bjale banna ba bangwe ba nyenya leina le la mokhalabje. Ba re mokhalabje ke wa tšhwene e tšwilego mothapeng. Ke bona be mmathaka a difele.

Letomeju. Le šupa motho yo motapa. Ke gore ke yo mtelele, nmele wa gwe c wa šepa. Mong wa leina ke tšhegwegwe. Bjale motho ba mo rēla ka lona le baka le la ke gōdimu. Ga gona motho yo a ka nyakago go bitšwa ka leina la tšhegwegwe. Ke lona le-baka le we ba le nyenyago.

Khabo. Khabo ke leina la tšhwene e tšhegwa. Ka buntši ba di bitša dikhabo. Leina le we a le nyakege ka baka la gore le šupa gore e be e le tšhwene ba diyo mo ripa mothela. Ka baka le we, a le nyakiwi.

91. Maina a a ka gōdimu, a nyakiwi ka mokhwa o ke tšhalušetšego ka gona. Bjale a mangwe ke a bo ngwana-ngwako. A mangwe ke a dikwerō. Ke maina f'ela a na dirētō. Leina la go tšhatšha, ke le o hwetšanang le na le tšhereto.

92(b) Maina a bo mamoratwe. A bitšwa bo mamoratwe ka baka la gore ke a a tšbjago dirētō tša ōna. Le ge le lengwe le ka gola, ya ba a o tšebe tšherētō tša lona, le goletše le feela. Ke tša a ngwala ka buripana le dithetō tša ōna.

93. Mamogagare goba Madula. Mong leina-ina ke Madula. La Mamogagare ke la dikwero tša modirō wa gwe. Go ilē gwa nyakiwa la dikwerō. Go le nyaka ga gwe, o ilē a le gudiša ka tšherētō. A be a e theta ka mokhwa o! Ke nna Mamogagare, phaga ya makana a magolo. Ke be ke le k'atse, ke bile phaga ~~ya makana~~ ka baka la khōbōtano ya moje. Mafellō.

94. Tšhalošo ya tšherētō. Kaatse ke tšhe ruiwa. Ge e ka fetoga ya naga ke phaga. Gagara, ke go bolaya, diphōlōfōlō goba batho. Tšhelo goba dilo tše dingwe le tše dingwe. Ge o ilē wa di bolaya ka buntši, o diyo digagara. Bjale yēna o ilē a fetša batho kudu ka go ba loya. Ke ge ba mmitša gore ke Mamogagare. Phōgō e be e le yēna mo we moje. Ba ilē ba bōna gore ba f'ela ke moka ba palakana. Ke ge a šala a godiša leina la Mamogagare.

95. Motantane. Mong wa lona o le nyaka kudu. Motantane ke leina la bjang. A še mong bjang bjang aowa ke mohuta o mongwe wa mogwadi-gwadi. Motantane ka buntši ke Motantane, e mela kudu

mašemong. Mabêlê o wa tantetša. Dihare tša go alafa molwetši ba di bitša motantane. Leina le ke le legolo ka maaja. Mong wa lona o le nyaka kudu.

- 96 Therôtô tša Motantane:- Ke motantane yo mogolo mo kalama tou, tou e tša kalame ke motho. Ke tšona tše tšare tše tše ilego tša mela maroteng, tša tšeya dikale tša iša boroka. Ke yêna modula-theke e poloke, o tše ke wa dula wa lebala, gare go dula dikokotja, go dula diroba le mabje. Mafello. Modula-theke, ke la ba duledi. Ga lona tšalošo, ka gobane lona le e tšalušitše ka noši. Ke Motantane, ke tše tšare. Leina le swanetše motho yo mosese ka gobane Motantane ke mogwadigwadi o mosese. A ka no ba yo mokoto
- 96 ka bala la tšethare le modirô wa gwe the-roteng tša gwe. Mafello.
- 97 Madomê. Leina le le nyakiwa kudu ke mong wa lona. Ga le šupi tše-melo tša lona, le šupa feela bo thata bja tšogô ya gwe. Leina le ke leina-ina. Therôtô tša lona ke tše. Ke nna Madomê o thata wa tšepê, ka rama ga thii ke a le tšetša, ka tšeya thoka ke hulere. Mafello a tšerôtô.
98. Modirô wa gwe, e be e le go neša pula. O ilê a toga mo nageng ya gešu, a ya a dula Nareng. Letšatšing le ilê la fiša kudu. Ke lebaka la mo mabêlê e le letsogô. Ba ilê ba mmitša, a boya le ba-bitši. Ba ilê ba motša dillô tša bona. The fateng tša malobê, go ilê gwa bolaiwa khomo le nku. Marapô ka moka le a khobakanye le a khatêlê ka maajapa. O ilê a toga a sobella ka phororong ya noka ya tšeduma. Pula e ilê ya na ka lona letšatši le we. Ke ge a e thêta ka tšerôtô tše tša ka gôdiru.
- 97 99. Ntabanyane. Khoši e, e be e na le šoro. Pula a be a e khôna go e neša. A te a na le leonya. Dikhoši tše dingwe mo di nyaka go neša pula, a be a thibêla. Bogoši ke batho monna wa ga Mothabê. Tala bolaya mapaja, ba mošata re ja nama. Ke nnete tala mošata a e tšene go tšena lehu fêla.

100 Itheretō ṭha leina la Ntabanyane: Ke Ntabanyane wa tšatši la
go fīša, khoši puḍungwa marena. Mafello a ṭheretō.

101. Moṭhabe. Leina le ke la ṭhaka ṭha mabêlê. Le ngodilwê kae
le kae ka mo dipuking tše ke šetšeng ke di ngodile. Bjale mo le
ngodiwa ka baka la bo mamoratwê ba maina. Ke leina la motho. Le
ilê la gola kuḍu, la napa la ba ṭhefane. Le na le khoro.

101. Ṭheretō ṭha leina la Moṭhabê: - Ke Moṭhabê wa tswâlê wa
mokwala, ya a ilego a kwala bopedi le tsakwê. Moṭhabê o wele
lwaleng naka la pula la robêga. Leina le la la tswâlê le nyaretše.
Ke gore ke yêna motho a ilego a nyaretša tšhwene e. Rena mego-
polong ya rena, e be re gopola gore ke tšhwene ya matšatši a.
Mokwala, ke go kwala kholê. Ge motho ditaba tša gwe di ṭa kwala
98 kholê, ke ge go diregilê bjang. Phapanō ke yōna e we e nyaretšago
leina la motho khole. Moputso wa phapanō ke ntwa. O ilê a okwala
Bopedi le Tsakwê ka baka la phapano ya gwe le mogolo Mašumi. Ke
bona Bapedi ba we ba ilego ba fīṭha ba lamola ntwa.

102. Moṭhabê o wele lwaleng naka la pula la robêga. Ge re lebella
ṭheretō ṭha gwe, re hwetšana di le pedi. Bjale ṭhe ṭha bobedi ba
ṭhe retekanya ka mokhwa o: - Moṭhabê o wele lwaleng, naka la pula
la robê, ṭhegwegwe a ṭhega, a re ṭhegwegwe o ṭhegang, ṭha re ke
ṭhega manteledi a bo-ṭapê ṭhegwegwe. The ilê ṭha tšhaba gore ke
ṭhêga wena ka gobane ntwa e be e ka ba gona. Ke ba Makhutšwi ba
ilego go bōna la ga Moṭhabê le šabetše, ba nekella ba tšeya ṭe
naka la gešu la pula. Mafellō.

103. Thegopane. Leina le ke la papago Moṭhabê. Bjale mo le
ngwadiwa ka go bapiša ṭheretō ṭha gwe le ṭha morwa. Ṭha gwe
ṭheretō ke ṭhe: - Ke ṭhegopane ṭha mma-moludi thaga ṭhe lla
molapong, e ilego ya tšwa ka difate, ya o kwala Bopedi le Tsakwê.
XXXXX Thaga ke pheta ya borena. Ba e bitša gore ke pheta-
99 yathaga. Lentšu le la go-kwala le nyaretše. Ke moka ke rena ba
ga Moṭhabê a tswâlê a mo-kwala. Thegopane o ilê a o kwala Bopedi
le Tsakwê ka baka la ntwa ya gwe le morena Maboya. Mafellō.

104. Mohumagadi Marebolé. Ke mosadi, o ngwadiwa mo maineng a banna ka baka la mohumagadi. O ilé a dula theponeng tša borena. Ka baka le we ke mosadi moka monna. Ke ngwana Pópéla. O ilé a tšona mo khorong ya ga Mothabé ka baka la go tšeiwa. Ke yéna mmago thetšhaba ka gobane ba ga Pópéla ke bōna bo makholo wa dikhoši. Ka moragó ga lehu la morena Maphuphe o ilé a šala a dutši tulong ya mohu monna wa gwe. O ilé a ba le thešetó.

105. Thešetó tša Mohumagadi Marebolé. Theretiwa ka mokhwa o:- Ke mokhufi mokhokhorogi, mokhufi mona tša kholé, tša khaufsi a ukaméla. Ba ilé ba mo retekanya ka mokhwa o we, ge ba bōna a šegalane le morena Timamogolo wa Makhutšwi. Ba re ba bonane bjang ka gobane Thegorwana ke kholé. Tša khaufsi o wa ukaméla. Ke gore banna ba mo nageng ya ga Mothabé, o ilé a ba nyatša ka moka. Khanthe ke gona Mothabé a yo wa lwaleng. Mafelló.

100 106. Leina-maina a dikweró le óna a nyakéga kudu. Goriale ke yo mongwe wa balaudiši ba maina. Leina goba maina ka buntši a go rediwa ke baduledi le bona ba leloko a ba nyake go bitšwa ka óna. Ge motho a ba bitša ka óna, ke gore motho yo we o wa ba nyatša. Go bontšhagala e ke o ilé a ba bōna mo e thale ba bannyana. Ge ba bitša ke ba bagolo, a ba na taba. Molaudiši o ilé a tšwéla pele le go laudiša maina a dikweró ka mokhwa o a rategago ka gona. Ge ba ka go rēla la dikwero, wa theke wa le gana. Ge o ka le gana, le ka theke la hwella ka gobane ba to no tšwela pele le go go bitša ka lona. O ilé a fa ditšhupó ka maina a dikwero.

107. Lekente. Ke lona mong leina la baduledi. Ba ilé ba mo kwéra ka leina le Makhópa. Ke ka baka lang ba mo rēla la makhópa. Ba ilé ba mo rēla ka baka la polabolo ya gwe. Ge ba e nwa morula, ge a o kwa o tša tefe, a be a fēla are, khopa re khópa ya meeti ya bjala re ka the khóné. Ba napa ba mo rēla lona la Makhópa. Khanthe ge mosadi a ilé a dira tša go nwa, tša the tefé, ba re ke pitša e
101 gakile moapei. Bjale yéna a be a tša riale, a be a nyefola moapei. Khópa re khópa ya meeti, ya bjala re ka the khóné. Ke gore rena re diyo šala re khópa, mong bja go tšefa bo na le beng ba bjona.

108. Morula o na le nyotha. Nyotha e nwa ke ba bagolo. Monna yo a rategago kudu godima ga mosadi, ke monna wa motabo. Mong wa dikhomo, o no mo nyaka fela ka gobane ke monna wa gwe. Mong monna o šala akkhopa ditšhila mong nyotha e ilē motabong. Lekente a be a kwera basadi ka mokhwa o we. A re, re šala re khopa meeti ka gobane mong morula o ilē go nwewa ke banna ba lefoka.

109. Therōtō tša Makhōpa. Ke Makhōpa thala ramokhala, khōpa re khopa ya meeti ya bjala re ka tše khōnē. Makhōpa o napilē o khopamile, dingwe diphate ba beji ba di khopamolla. Mafellō. Ke moka ke tšhwene ya lešale e tšwile mothapeng.

110. Makhōpa o na le khorō ya gwe. Bana ba gwe ba napa ba e pitša ka gore ke bona ba ga Makhōpa. Therōtō tša bona: Ke rena ba ga Makhōpa thala ramokhala, khōpa re khōpa ya meeti ya bjala re ka tše khōnē. Re bathwana ba Nkhopelē ntšha letšema, magoši ka moka ba ntšhitše. Re bathwana ba ba boyago magubung makhobola ntwana la borediredi ntwana la bo dula peela. Mafellō.

111. Mongaale. Ke leina la dikwerō. A be a kwana le go-ngala kudu. Bjale ba napa ba re ke mongaale. O ilē a e thēta ka mokhwa o: Ke nna Mongaale wa molapong wa mma-mphele molepeledi, a ke lepelle ka go bona badiya ke molepeledi wa khale. Badiya ke gore batho ba bagolo ba bjale ka dikhoši le dintona. Molepeledi ke gore go lepella. Le ka kwišega ga boje ka mokhwa o:- Madišego o na le bana. Ngwana wa lekhōthwane a nyake go ya godiša ka baka la mmagwe. O re le kaya la tšwa le tswenya ngwana waka. Ka baka le we, o tšwela pele le go lepella. Ge ba mo goga badiši ke moka o no lepella a dutši a lla. Mmagwe o tša ōmana ke moka ba mo leghetša. Ke gona go lepella.

112. Mongaale o na le khorō ya gwe. Bana ba ilē ba napa ba ipitša ka gore ke bona ba ga Mongaale. Ba e thēta ka mokhwa o:- Ke rena ba ga Mongaale wa molapong wa mmamphele molepeledi, a lepelle ka

go bōna badiya re bo molependi ba khale. Ba ga mokharitswane the manama lebōto. Rena re boya mogotsweng. Mafellō.

103 113. Khašane. Ke mong leina-ina. Monna yo e be e le the thakha kudu go bineng ga koša ya kiba. Monna mo a khōna kudu go bina, o nyaka ke basadi gammōgō le dikharebō. A be a khōna go bina a bile a le boje kudu. Bjale yēna a e thōta ka gore ke nna Khašane la mma-tšagale, lerumō le kuba mmele, le galefa le ya thekeng tša basadi. Basadi a ba raloke, ba loma. Ka moragō ga matšatši a the makae, ba moloma. O lumilō ke mang Mma-tšagale goriale ke ba bagolo. A ka a jeba gore ke mang. O wa bōna, o ja hwa mēnō e thale a mašweu. Aowa ba ilō ba mo alafa a fōla. Ba napa ba mmitšā ka gore ke Mma-tšagale. Le ilō la no gola feel a laka la ba le khoro.

114. Leake. Ke mong leina-ina. Ba ilō ba rōla ngwana leina la loake ka go šupa ka mokhwa o we ba ilego ba topa mmagwe. Ba a-kōla gore o ja gudiša khoro ya Ngwana-mpomo. Leake ba ilō ba mo rōla leina la dikwerō, ba re ke Mabakane goba Letsela-nokana. Maina a mabedi a, a ilō a tuma bedi ga ōna. Le le nego ka gōdimu ke la 104 Mabakane. Ka molaō e be ba swanetše gore Leake Mpomo. Bjale ke ba ga Mabakane.

115. Letshela-nokana goba Mabakane. O ilō a hwetšana leina le la dikwerō ka baka le; O ilō a tsela noka e Thedukwe a ya a robala le mohunagadi wa khoro ya Mojhabō. Mpa ke ya marg. O ilō a re, ke a Leake. Ke ge ba re letsela nokana le tšetše noka le jene ka lefagong. Le a di bōna le tabugilō, le bakilō go jilo tswala khoši.

116. Mabakane o na le khoro. Leake o ilō a tumiša leina la Mabakane ka go e thōta. A be a e thōta ka mokhwa o; Ke nna Mabakane, wa ngei khopa the namēla lefago, bagolo ba tha le namele. Bana ba gwe le baogolo a ba nyake gore ke bona ba ga Mpomo, Matsela-nokane le Mabakane. Ba e pitšā ka gore ke bona ba ga Mojhabō le go e thōta ba e thōta ka lona. Ke basadi ba we ba rego

ke rena ba ga Mabakane. Batho ba ba retakanya ka gore: Ke ba ga Mabakane a ra ngei khopa tše namela lefagō, bagolo ba tša le namele. Mafellō a bo maldi maekhogometša.

Mafellō a maina a banna ka dikhorō.

Temana ya 2: Maina a basadi.

105 117. Basadi le bona ba na le maina a bona a tšesadi. Le ōna a ya ka dikhorō. O ka hwetšana a tšenane, a makatše ka gobane ka gobane ba tšhipidi ba rēla le a bo ngwana-ngwako a khethiwi. Ba bikiwa ba ya le ōna magadi a bona. Leina le la ayago nalo le tša hwa, a rediwa le lengwe le we ba le bitšago gore ke la bogadi. Bogadi ka buntši magadi. A tša ngwadiwa ka di tšhophana tša ōna ka dikhorō le diripana tša di tšhōgō tša tšona.

S. 1: Maina a basadi ba ga Mothabō.

118. Go tša ngodiwa a we e lego a leloko. Ke ōna a latelanago a: Mamogale, Manku, Matšhako, Mašilu, Madisane, Matebe, Mmolawa, Kobeng, Ntabanyane, Maphaphe, Pae, Mampe, Matšhwene, Mororobetši, Ntšebu, Mafolosane, Nkobi, Tšie, Motšwa-khole le Matšale le lengwe ke le Motšopi. Maina a, a phatšhagane bjale a tša khethologa ka di tšela tša ōna. (Marebolō).

106 119. (a) Maina a dikhadi. Dikhadi ke bana ba matšhibulo ba basetsana. Go ka no bālōgwa bana ba ba tšhankana, ka moragō gwa belegwa wa mosetsana (Ngwanyana) ke yēna wa maetšhibulo ka gobane ke ngwana wa mathōmō wa ngwanenyana. Ngwana yo mongwe le yo mongwe ba maetšhibulo, ba bālōga ba na le maina a bona. Motšhankana le ngwanenyana ba no swana.

120. Bjale go tša ngodiwa maina a dikhadi. A tša tšwa a le ga na kowa maineng a a ngodilwego ka mo gōdimu. Ke ōna a:- Madisane, Matebe, Manku, Molawa, Kobeng, Ntšebu, Nkobi, Tšie, Matšhako, Mašilu

le Mamogale. ~~MAKAKAKA~~ Maina a ka gōdiru ke a bana ba maetšibulo. A ilē ka malapa, ka gobane lapa le le'ngwe le le Je'ngwe le na le khadi ya lona. Bjale ke ōna a mmidilego ka gobane ba swanetše go rāla bana ba ba ʒa belegiwago ka moragō. Le ge le bifile, a le na taba, le go pharametše ka gobane le go lebane.

107 121. Khadi e kholo ya moṭe. Moṭe o na le basadi le banna empa pōō ya moṭe nka e thii fēla, ke yēna moja-lefa. Le tšona dikhadi a di iile go ʒala, khadi ya moṭe e e thii. Ke yōna e we e swanetšego go bolabola le badimu. Dikhadi tše dintšii a di na modiro mabapi le badimu ba moṭe. Khadi e kholo khorong ya ga Moṭhabō ke Madisane. Ke yēna ngwana wa lapa le legolo. Ke yēna mo fuki wa dira le go rwala ʒhefoka, a ntšha dira ka khoro.

122. Maina a dikhadi a nyaretšwa ke bo mammwi. Bo mammwi ke ka buntšii ka bo thii ke mammwi. Madisane o nyetšwe, matšo a dikhomo tša gwe, tša a tšwa tša ya tša nyala mosadi. Mosadi yo we ke mammwi wa Madisane. Ke gore o tšwa ka dikhomo tša go nyala madisane. Ke mogadibō le mogadibō. Ke gore Madisane mo a mmōna o re mogadibō. Le yēna o re mogadibō mo a e ra Madisane. Mammwi wa dikhomo, ga ka bālōga ngwana wa ngwanenyana, ba mo rāla leina la Madisane. Ke ōna molaō wa gona o we. Le a dikhadi tša malapa a mangwe, go no ba bjale.

108 123 (b) Maina a baratho ba dikhadi. Bana ba ba bālōga ba ʒhe na maina ke baka le we ba rediwa. Ba rediwa ke baduledi le bona ba leloko ba ba rāla. Le ōna a na le bo mammwi ka gobane ba nyadiwa. Manyalo a bona a yo nyala ba bangwe. Molaō o re dikhomo tša ngwanana a di lewe ka le gano ka gobane ka moswana di ka go beta. Ke gore o ka ʒheke wa di ʒhatšha, ge moredi wa go a ʒhadilō bogadi. Mo a ilē a ʒhala, mong wa dikhomo o swanetše go ʒilo tšeya mammwi wa moṭhadi. Bjale le bona bana ba we, bo mammwi ba bona, mo ba ilē ba bālōga bana ba bannyana, ba ba rāla maina a bona.

124. Aa, ke ʔna maina a baratho ba dikhadi:- Pae, Mampʔ, Matšhwane, Mororobetši, Mafolosane, Motšwe-khole, Matjale le Motšopi. Ke a go rediwa ke baduledi le ba leloko. A mangwe ke a:- Marebole, Khasa le Molebaleng. Ke a bana ba maetšibulo, a go rediwa ke baduledi.

~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~

125. Maina a na le dijela tše we a hwetšwago ka tšona. Ka baka le we a swanetše go ngwadiwa ka dijhōpha tša dijela tša ʔna.

S. 2: Maina a dikhadi:-

126. Madisane. Ke leina la bagolo-golo. O ilš a rediwa ke monna yo mongwe wa mothepidi. Leina la monna yo we e be ba re ke Madisa. Ba ilš ba mmutšiša la khaitšedi ya gwe. O ilš a re, a ke ne khaitšedi, ka baka le we leina la ngwana ka Madisane. Le lebane basadi. Ke moka ba napa ba mmitša ka lona. O ilš a le dumela.
109 Mong wa leina a be a e tswa Maroteng. Ba ilš ba napa ba mo tšeya ka baka la leina. Ba re a la swanšla baroka.

127. Leina la Madisane le ilš la hwella le baka le letelele. Le tša tšwa go tsoga ga na bjale ka ngwana wa Motantane wa ngwanenyana. O ilš a gana maina ka moka a khoro ya gešu, ka go lala a lla bošego. Ba ilš ba ya ngakeng. Ditaola tša ba botša gore gona le mosadi wa khoro ya geno, yo we a ilego a tšeiwa ka gōdimi ga dijhaba. Ke yēna yo we a belašlago. O nyaka gore leina la gwe le tsogē. Ge a yo butšiša ba bagolo ba dumela gore o gōna. Ba ilš ba mo homotša ka la Madisane. Ke moka go lla ga ngwana gwa feela.

128. Matšebē. O ilš a rediwa ke Ntšhobjane. Ke yēna yo we a ilego a šala a tswere khoro ya ga Mothabē ka moragō ga lehu la mohumagadi Marebolš. Ka go tše tšebe, ba gopola gore ba ilš ba mo rella gore ona le ditšebē tše dikholo. Khanthe o ilš a mo rella gore e ta ba tšebē ya Madisane. Matšebē ke yōna khadi e kholo mo khorong. O tša tšwa tše-poneng tša bokhadi ka lehu. Ka moragō Madisane o tša bošla tšepoeng tša bokhadi.
110

129. 'Molawa. Ba ilê ba mo rêla leina ka baka la gore go ilê gwa bolaiwa rakhadi ya gwe. Ba ilê go mmolaya, ka morago-nyena gwa bêlêgwa ngwana. Ba napa ba mo rêla leina la 'Molawa. Ke rakhadi ya mmago 'Molawa. Leina la mmolaiwa Mamoko. O ilê a bolaiwa ka baka la boloi. O ilê a teiwa ke dikhagara (ditaola.)

130. Kobeng. O ilê a re'lwana leina la mokhalabje wa khoro e ya ga Mothabê. Leina la gwe e be e le Kobeng.

131. Motêwa-kholê. O ilê a rediwa ke papagwe ka mokhwa o ba ilego ba hwetšana ngwana ka ôna. Ba ilê ba mo hwetšana ba tja gopole gore ba ka mo hwetša ka gobane mmagwe o ilê a šita dithare tša dingake. Ke ge ba mo fa dithare tša go bofediša. Monna o ilê a ba a tšwa ka difate mo a tja hwetšana mpa ya mosadi. O ilê go bêlêga ngwana, papago yêna, a re leina la gwe ke Motêwa-kholê. Ke moka ba napa ba mmitša ka lona. Ngwana le yêna o ilê a dumêla leina. Ke yêna wa maetsibulo.

132. Ntêbu. Ke la go rediwa ke baduledi. Têbu ke gore mo phaparegi. O phapharega a rwale merwalo ya gwe. O ilê a hwetšana leina le we ka baka la mojtêbudi.

133. Nkobi. Kobi ke phate ya go ba le lefale. Lefale le we ke la go ôba dikhone ka lona. Mmagwe o ilê a nyaka go bêlêgêla thageng. O ilê a rwala kobi a ya dikhoneng. Ba ilê ba mmotša gore o ya kae le kobi, o e pona o tja f'ala. O ilê a ba fetola ka gore, tja a e robe ke dinaka tša yona. Ba ilê ba diyo boya ba e tetša. Re go butšitše ra re Kobi, o iša kae. O ilê go bêlêga ngwana ba napa ba re ke Nkobi.

134. Tšie. Tšie ka bothi. Ka buntši ke ditšie. Leina la Tšie goba Matšie e tja le ka le thii. Bjale le la Tšie ke la go reteletša. Le legolo la ôna ke la Thegongwane. Ke tšona ditšie. Bjale mong le we ba go mo rêla ke la Thegongwane. O ilê a rediwa ke baduledi. Bele-bele-tšieneng. Ke mohuta mang wa tšie. Ke thegongwane. Ngwana a bêlêgwa ba napa ba re ke Thegongwane. Bjale go

112 ille gwa gola la go mo reteletša la Tšie. Buntšhi digongwane.

135. Mathako. Mmagwe o ille a nyaka go hwa nae. O ille a fitiša matšatšhi a gwe a go bēlēgwa. Gwa fiṭha monna yo mongwe a e tšwa ga Ratšhoši. Leina la gwe ba re ke Mathako, a fiṭha a mo fa motantane wa gwe. Ba o kwa ngwana a lla ka ntong, ke moka ba napa ba re ke Mathako.

136. Mašilu. Maina a ṭhoke go ṭhoka, go ṭhoka batho. Mašilu ke a dintwa. A tšwa pele ga dintwa ka lebaka la ka merithi e megolo. Ba a bitša mašilu ka buntšhi. Ka bo thii ke lešilu. Mmagwe Mašilu o wa šokwa. Ngwana o tšwa a kitima, o ille a re mašilu a tšwa ke nyaka ṭha go topāla. Ba ille ba mo fa ṭhe bjana. Ngaka ya go bōfela mmagwe ke Mašilu. Ngwana o ille go bēlēga ba napa ba re ke Mašilu. Motopi wa dintwa tša mašilu o laotše.

137. Mamgale. Leina le a še la khoro ya gešu. Le ṭene mo khorong ya gešu ka baka la moeng. O ille a rēla ke monna wa ga Moagi.

113 138. Marebolē. Leina le ke la mosadi yo we a ilego a ṭēna ka khoro ya ga Moṭhabē ka baka la dikhomo. Ka baka le we, a še la khoro e we. Mong wa lona, o ille a ba mohumagadi. Bjale ba ille ba no rēla ngwana lona ka go nyaka go lomeletša khoro ya ga Pōpēla, ka gobane ngwana yo we ba ilego ba mo rēla ke motogolo wa ga Mašumu. Ba bitša yēna ngwana-Mašumu go ba ṭhetimamollē. Ba dietše gore ke yēna yo we a swanetšego go šma legatong la gwe. Taba a ya ka ya o kwala ka baka la gore a še motogolo wa ga Pōpēla.

139. Khasa. Khasa a še la khoro ya ga Moṭhabē. O ille a rediwa ke mokhekolo, mong wa leina. Ba ille ba nmitša ka lona. Le yēna a ka a le gana.

140. Molebaleng. O ille a rediwa ke baduledi ka baka la bongwana-ngwako.

141. Maina a a ka gōdimi ke a dikhadi ka malapa a bo mmago bona. Ke a khoro ka e thii. Khadi kholo ke yēna Madisane. A mangwe a no tuma fela a še a khoro ya ga Moṭhabē.

114 Le ge a tumilê ba ka t̄heke ba ba iša badimung ka ôna ka baka la gore badimu a ba t̄ebe.

142 (a). Mong maina-ina a leloko. Ke ôna a we ba ka ba išago khorong ya badimu ba ga Mothabe? Ke ôna a:- Madisane, Maṭebe, 'Molawa, Kobeng, Tšie ke Maphuphe, Maṭhako e no ba lona ka gobane mmagwe a nyadiwa. A t̄ene badimung ba ga Mothabê, ba mo iša ga Maṭhako. Mašilu ke Mperere, Mamogale ke Mogoši, Marebole o no ba mo t̄he-bakeng, ka gobane khorong ya ga Pôpôla a ka t̄he t̄ene le ya ga Mothabê a t̄ene le ya ga Mašumu ka gobane leina le we a le gona. Ntjebu, Manku ke Ntabanyane, Mamogale ke Mogoši le khasa ke Mperere. Ke ôna maina a magolo a khoro ya ga Mothabê.

143. Di a makatša. Ke nnete di a makatša ka gobane maina a mangwe a a ka gôdimu a ngodilwê maineng a banna. Ge o nyaka go t̄eba, ba re ke ôna mong mong maina a khoro. A ba nyake go tšama ba topa maina a khoro tše dingwe. Maina-ina a t̄ale go t̄ala a baduledi le a dikwerô.

115

S.3; Maina a dika.

144. Ke ôna maina a dika a a latelanago a:- Manku, 'Molawa, Ntabanyane, Maphuphe, Thegongwane (Tšie), Maṭale, le Mašilu, Ke ôna a dika.

145. Manku. Go na le mehuta e mmedi ya dinku. Mehuta ya gona ke e: Dinku ka e thii nku, Dinku tša merogô ka e thii nku ya morogô. Bjale tša mathômô ke tša diruiwa. Bjale leina le manku le aparetšitšê maina a dilo tšê tša ka gôdimu. Mothalnši wa lona, o re, mosadi o ilê a tšwa le morogô wa nku, a fiṭha a o wa apeya. Ba ilê mo ba uja, wa baba kudu, ba re gogalaka. Ba moṭe ka moka le banna ba ilê ba o kwa. Mmaloi mosadi o tswetšê kôma. Ngwana a napa a bšlêgwa, ke ge baduledi ba re ke Manku. Mafellô.

145. Mmolawa. Ke la t̄heka t̄he t̄he ilego t̄ha direga. Go be gona le mosadi mo khorong ya ga Mothabê. Leina la gwe ba re ke Mamoko. O ilê a loyana. Ke ditaola tšê we di ilego tša mo tiya. Bjale

116 Bjale ba bitša ba maroteng. Ba ilê ba fiha ba mmolaya gare ga khorro. Mmolawa o ilê a hwetšana leina le we ka mokhwa o we. Mafellô.

146. Ntabanyane. Leina le ke la leloko, le ngodilwê mo f'ela ka baka la go banya-banya ga letšatši. Ke gore tšatši le we a ilego a bēlēgwa ka lona, letšatši le ilê la banya-banya le ũha tšwa go ũhaba. Go banya-banya ke ge letšatši le fiša kudu, mo o lebella mo we o yago goba ka ntšê, o bōna le nyabanyaba. Go nyabanyaba mo we ga lona ke tšhupô ya gore le fiša kudu le re tšhiritšhiri. Ke ge ba mo rēla Ntabanyane. Mafellô.

147. Maphuphê. Phuphe ke lerole. Kudu kudu le šumišwa ka mpahathong. Bjale ba šumiša molora ba o bitša phuphê. Go-phupha maũala. Ke ge mosogana a ilê a tšhabiša kharebe, bjale mmago kharebe o swanetše go-phupha maũala ga bo mosogana. Ba swanetše go ntšha ũhelo ba mo rake ka ũhona. Go ilê gwa ba ka mokhwa o we. Mophuphi wa maũala, wa maũala o ilê a ũha phupha, yaba ngwana o wa bēlēga. Ba ilê ba napa ba re ke Maphuphê. O ilê a hwetšana leina ka mokhwa o we. Mafellô a leina la Maphuphê.

117 148. Thegongwane. (Tšie.) Ditšie di na le mehuta e mentši. Tšie we re di bōnago ka meũha ke mehuta e: Dinanakhope, Medumê, bomampata-buušwana, Tšiane, bo malethokwane, Mabitwa, Pharare buntš Dipharare. Mašobošobo, Thegongwane buntši Digongwane le Makerere le tšie dingwe tšie bjale ka ~~MAMOTHOPTHOPUDI~~ Mamothothopudi buntši bo Mamothothopudi le Bokokotwane bo thii Lekokotwane. Bjale leina le la ka gōdimu ba ilê ba mo rella Thegongwane. Ditšie tšie ga šie gantši o ka dulago o di bōna. Ge di ilê tša nyarāla, di nyarāla ka buntši. Ngwago o we di ilego tša fiha ka ũna, ke ũna ngwago o we a ilego a bēlēgwa ka ũna. O ilê a hwetšana leina ka mokhwa o we.

149. Maũalê. O ilê a bēlēgwa le baka la mo ba bolaya ke ũala. Ke gore ngwaga wa ũala.

150. Mašilu. Ke šetše ke thalušitše ka mokhwa o we a ilego a hwetšana leina ka gona. Mašilu ke dintwa. Bjale ba di bitša gore ke dišašla ka gobane di tšwa pele ga lebaka. Ge motho a ka re, o lišilu, yaba o mo taboša matho, o ka lwa naš. Ke gore o re o the šašla.

S.4: Maina a bongwana-ngwako.

118 151. Maina a a latšelanago bo ngwana-ngwako:- Pae, Matšhwene, Mamogale le Molebaleng. Maina a bo ngwana-ngwako a khethe. Maina a banna ba no ba rēla. Ke gore go bolwabolwa ka mabapi le basetsana. Pae ke leina la monna. Lehono ke la mosetsana ka baka la bongwana-ngwako. Tšhwene ke tšhwene. Motho o wa rediwa ka baka la bongwana-ngwako. Mamogale le lebane banna bjale ka baka la bongwana-ngwako ba ilē ba mo rēla lona. Molebaleng. Le šupa gore baloi ba mo lebale. Mogolo wa gwe o ilē a hwa.

152. Bo-ngwana-ngwako. Ge o nyaka go kišiša ga boje thalošo ya lentšu le la ka gōdim, a o le hwetšane ga boje. Thalošo ya bona ba re, le šupa gore ngwana o ilē a hwa e thale lekhaša. Lekhaša ke ngwana yo a bego a tha mama. Ge a lahile letswelē, o bitšwiwa thegašala. Bjale ge a ka hwa a lahile letswelē, ngwana yo we a ša go go bālōgwa ka morago ga gwe, a bitšwiwa ngwana-ngwako.

119 153. Thegašala le lekhaša. Lekhaša legato la mathomō ke mpuwē. Mpuwē ke gore e thadiyo ba bošego. Matho a gwe ke matswanetša thōgō. Ke gore a bōne. Lekhaša bjale o wa bōna le go thēga o wa thēga, o bile o wa abula. Ka moragō ga go abula ke nthepidintetī. Ke ge ba mo ruta go thepela. Ka moragō o wa khōna go thepela. O wa khōna go kitima. O tha no bitšwiwa lekhaša ka gobane o tha mama. Thegašala. Bjale o gudile, ba mo gašetše. Ke gore o tšwile letsweleng. Bjale lentšu la bo-ngwana-ngwako le šumišwa mo: Mpuwe le lekhaša.

154. Mpuwe le lekhaša. Ba hwile ba tha mama. Ka baka le we, LPM ngwana yo a ka šalago a bālōgwa ka moragō, ba mo rēla leina la

bo-ngwana-ngwako. Letswêlê a še la gwe. Ka baka le we, a swanêla go le mama, ba swanetšê go nyakêla ngaka e alafê matswêlê a mmagwe. Ka moragô ga mo we, a ka khôna a mo mamiša. Thegatêla thôna a the na taba ka gobane the tšwile mathalagading. Ngwana yo a 120 balago a bêlêga ka moragô, ba no mo mamiša ka gobane yo la o hwile a the name. Ge a ka mo mamiša ka nte le go alafiwa, ngwana a ka the ke a fella ke maduma. Maduma ke malwetšê a ba bannyana. Maduma ke ka buntšê. Bjale ka bu thî le gona e no ba maduma. Re ka re ke leduma bjale wa hwetša e ke go bolwabolwa ka leduma la pula.

S.5: Maina a bogadi.

155. Maina a magadi, ka bo thî leina la bogadi. Dikhorô tšê di latelanago tšê: Mothabê, Masete, Mašumi, Maseokoma, Pôpêla le Mabakane. Maina a bogadi a basadi a fo swana. Bjale go ja ngwadiwa a magadi:- Mamogošî, Mangwašhomo, Mamodifa, Mamorei le Mamaepane. Le khoro ya ga Mongaale le yona e tšene ga na mo maineng a a ka gôdimu.

156. Mamaepane. Leina le ba ilê ba ganetšana ka lona bakhekolo. Ke la khoro ya ga Lewele. Bjale a go tšibiwi ga boje gore le ilê la tšena ka mokhwa mang mo dikhorong tšê tša ka gôdimu. Molaudišî yo we a ilego a bolabola lona, o ilê a re, le tšentšhitšê ke 121 Mamogagare le bakeng la mo Bakone ba tšeya moredi wa gwe. O ilê a re bjale lena Bakone lehono le bana baka, re bile re nama e thî ka bakeng la ngwana yo waka. Ka dikhorong le tšene empa betšî a ba le amogele. Le no ba nyanyaneng.

157. Dikharebe goba kharebe, o bitšîwa ka leina la bogadi. Mo ba bikiwilê ke moka bokharebe bo fedile bjale ke basadi. Ba ba bitša gore ke betšî, ke lona lebaka le we maina a bona a bogadi goba magadi a golago. A ba bitšîwi ka maina a ba tšwago naô. Ge ba mo gudîša ba ka no re ngwana mokete. Le bona batswadi ba mosadi

ba no mmitša ka la bogadi, a gona taba. Kudu ba mmitša ka mong leina - ina la gwe. La bogadi le gudiša ke ba bogadi.

158. Mokhwa wa go rēla ngwetši leina la bogadi. Kharebe e bikiwa ka the-bōkabōke go fiṭhēla a yo fiṭha bogadi. O bekšlwa ka ntong ya mmatswale wa gwe. Ka mabanyana a we a tenego ka ōna, go biniwa fēla dikoša. Ka moswana ba ṭilo rēla ngwetši leina la bogadi. Bakhekolo ba fiṭha ba dula lapeng la nṭo ya ngwetši. Bjale ba thōma go bitša maina a a ngodilwego ka mo gōdimu ka mokhwa o:
 122 Mamogoši-Mamogoši tšwa ntong. Mo a le nyaka, o ṭa ba phošetša leseka. Ge a ṭha le nyake a diri. Mangwathomo-Mangwathomo tšwa ntong. Mamodifa-Mamodifa tšwa ntong. Mamorei-Mamorei tšwa ntong. Leina le we a le nyakago, o dira ka mokhwa o wa ka gōdimu. Le we a le nyakago ke moka ke leina la gwe, ba mmitša ka lona.

159. Diṭela tša go beka mosadi di tharo. Go bikiwa ka thebōkabōke, go tšhabišwa le go bikišwa ke bakhekolo. Wa go tšhabišwa moṭhang a ṭilogo ṭena ka khoro ya bogadi, o wa bokaboka. Wa go bikišwa ke bakhekolo a bōkabōke ka gobane ke mosadi. Ba diyo fiṭha ba beya bjale ka the bjana. Le ga go le bjale, maina a bogadi ba swanetše go no rediwa bjale ka yo no la wa thebōkaboke.

160. Ngwetši o gudilē maina ka moka e boēla moragō. Go gola ga gwe ke go hwetšana ngwana. Bjale ke mosadi, dikomo tša basadi o di bugilē. Monna le yēna o gudilē. Ba mmitša ka mmago mokete le papago mokete. Mosadi bjale ke lethari. Leina la bogadi lona le mamaretše go fiṭhē lehung la gwe.

123

S.6 : Maina a gobolla.

161. Basadi ba na le maina a gobolla. Ba bitšana ka ōna lebaka la mo e le dikharebe. A f'ela ka moragō ga mo a bikilwē. Ba e thēla a banna. A ba no rēla la monna yo mongwe le yo mongwe aowa ka dikhora tša bona. Le gona ba e ṭhēla maina-ina a batho ba ba-golo. Ke ōna molaō wabona. Mo ke dikōma. Le baka la mo ba le mphathong ba tšwara makheswa. Ba tšwara a ba bundi ba bathankana.

Ke ba we ba bollago nabō. Ka makheswa ke thutō ya gore ge ba bone khwedi ba swanetše go tšwara motšwarālo. Bona beng ke banna bjale ka ge e be batšwara makheswa.

162. Ke ja ngwala ka tšhupō ya maina a we ba e thēlago ge ba alugilē. A ja no ngwadiwa ka moka ka dikhorō. The thōpha the thengwe le the thengwe the ja ngodiwa thōgō ya thōna.

124 163. A dikharebe tša ga Motšhabe:- Thegopane, Thebote, Mašumi, Madome, Mtubanyane, Mapmiphō, Kobeng le Mbjale. Ke ōna maina a ~~XXXXXXXXXXXX~~ we ba e thēlago ōna.

164. A dikharebe tša ga Masete:-
Masete, Matšeke, Thoto, Malegogō, Mmokele, Mahudu le Thekaloko.

165. A khoro ya ga Makōkōrōpō:-
Boroko, Makadi, Mauwane le Theritō.

166. A khoro ya ga Mašumi:
Mašumi, Matsoboloko, Mathule, Mokotokoto, Madula, Motabeya, Katsebale le Mpedi.

167. A khoro ya ga Pōpōla:-
Pōpōla, Mokana-wa-tau, Motsebore, Mnei, Dikhojwē, Photonono le Mankhalakana goba Mathapholane.

168. A khoro ya ga Maseokoma:
Mabaša, Mabuwakanye, Mocketšelo, Pokolo le Letadi.

169. A khoro ya ga Mabakane: Magekeša, Lepono, Mbjale, Mameele, Mmaeng le Teka.

125 170. Maina a dikharebe tša khoro ya ga Morei:- Themukhišī, Šupulugane, Pepere, Morarane Mpepi le Motseri.

171. A khoro ya ga Thekwane:
Mogaile, Lešoka, Mabotwane le Ramolapō.

172. A khoro ya ga Mongaale: Nkhulukwane, Mamphela, Tsetsetse,

Rabe, Motala, Madikhunkhwane le Ntšekane.

173. A ga Nkwane khoros:- Phumane, Nkwane, Lekola le Magatswane.

174. A khoros ya ga Magomane:- Khomo-swana, Leala-thopo, Thetšhane, Dimpampa, Mašala le Motetemedi.

175. A khoros ya ga Raganya: Legofu, Mohale, Makadikwa, Mahudu, Mašilu, Matšutšubele, Kutupu, Nakampe, Maloto goba makhaya, Makhōō le Phokwana.

176. A khoros ya ga Moene:- Ramoene, Ramaja, Mohale, Matsikinyane, Thethane le Rakhobadi.

126 177. Maina a dikharebe tša khoros ya ga Makhōpas: Lekenje, Nkhapele, Lepabala le Khōrōrō.

178. A khoros ya ga Malesa:-
Malesa, Theriri, Phupu le Ntekwane.

179. A khoros ya Thekhōbōla: Thekhōbōla, Makwabola, Mathetše, Nthetoliš le Mpolobotš.

180. A khoros ya ga Šaai:
Matepe, Thelote, Mpe, Mahwelš, Mošwene, Khokhola, Khaba-Šaai le Thelai.

181. Ke ōna maina a dikharebe a gobolla a a ngodilwego ka mo gōdimu. Le ge dikhoro tše dingwe di tša ngwadiwa fēla maina go rediwa ōna a banna ba botala. A tala a epja madiba a šutella a mangwe. Ba la mo ba bikiwa, maina a hwa, a khethiwa ke baratho. Mathumaša a ba e thale, ba e thōla a buthumaša bja bona. Mathumaša ke ka buntšhi. Ka bo thii ke Lethumaša. Mathumaša ke ba ba tše-šigu ba bolla.

127

S. 7 : Maina a dikwero.

182. Maina a dikwêrô a na, dikhorô mo basading. Le bona ba na le a dikwêrô. A nyaretša ke medirô ya bona, dipolabolo le mašapa. Medirô ya bona: Go lema ka matšepe a diaša, go tšagola, punô, pholo, go šila, go-faga le go dira dino. Modirô o mongwe ke wa go tšokomela lapa le nšo. Magogo, methôto, mabole le dikhaša go loga bona. ~~CCPAGNAGDE~~ Dipolabolo; le tšona di nyaretša maina a dikwêrô. Mašapa ke a go omana. Le ôna a nyaretša dikwêrô. Bjale mosadi yo mongwe le yo mongwe o tša hwetšana leina ka medirô e ya ka gôdimu.

128

183. Go tša ngodiwa maina a dikwêrô ka go: Mapompale, Thebođu, Matšepe, Mothago, Mošôthi, Mpholwane, Mokhatšo, Mošidi, Makesele, Magabollô, Thefudi, Mophuthi, Mongaolo, Motapa, Mokhuša, Mašhafane, Ntoišetšeng, Ditšhila, Mmanagogô, Matšhakha, Dibokwane, Mabore, Nkhaša, Marštšilô, Mpelebetšô, Lerobo, Mokhopolodi, Nkekelô, Mosibudi, Epool, Mma-a-hwilô, Otšhi, Mpja, Mohudubôtšô, Mpa-e-hoše, Malefiso, Tatakanti, Mojatšo, Makhari, Makokong, Kekhalô, Letoba, Motshekhi, Teka, Mphokama, Mantšhi, Mašhephoko, Malešapane, Mophorogetšhi, Malethokwane, Phararô, Šobošobo, Mathôkô, Pokolo-ya-mašhaka, Matšhego, Manyobôthane, Matšhikhidi, Manyane, Mašašakanya, Khasaa, Tuu, Mampheng, Mpheso, Haya, Latswe, Makhopêlô, Marštšilô, Manawô, Makopi, Thethepe, Ešhi, Mamoko, Maganong, Moselesele, Makwele, Morukhwô, Monakeke, Mothophi, Mokhalo, Theritô, Thennana, Mašhinyadianego, Dikalaku, Mankwele, Pebane, Mankale le Koboga. Maina a dikwêrô ke a mantšhi ka maša. Bjale a na le dišhalošo.

184. Maina a a ka gôdimu, a tša tšalušwa ka makhwa e we a ilego a teiwa ka yôna.

185. Mapompale. Ke leina la dibodü. Go pompala ke go robala. Basadi ba bangwe mo ba šoma, yêna o diyo re poo ka fašhe ga morithi. Ge ba e ya gae le yêna o šikara letšepe o ya gae. O ilô a hwetšana leina le we ka makhwa o we.

129 186. Thebodu. Ka buntšhi ke dibodu. Bjale le a le na mong. Le ka bitšhiwa ka gore ke la kakaretšo la maina a dibodu. Bjale ka ge ba re Mapompale thebodu.

187. Matšepe. Ke le lengwe la bobodu. Modiro wa gwe ke wa go rōba mefini. Le baka ka moka monna o emetše go bēta mifini. Mmaloi goriale ke monna. Tšatšhi le lengwe le le lengwe ke bigiwa letšepe. Wena o lema bjang ba ngwe bona ba lema bjang. Ke moka a napa a rēla mosadi gore ke Matšepe.

188. Mothago. Ke la mosadi wa go khōna kudu go thagola. Letšema mo le thagola ma matšepe, ka morago go na le bafati. Tema ya Mothago e be e tha fatiwi ke moth, ka gobane o wa khōna go thagola. O ilē a hwetšana leina ka mokhwa o we.

189. Mošothhi. Ke le lengwe la dibodu. O ilē a hwetšana leina le we, ka bakeng la go the khonē go lema le go thagola. O rēma kowa khole ke moka a ōba bjang le mobu a bipa bjola bja go the remiwē. Bafati a ba fate ba diyo thagola ka diata. Bafati a ba fate ba diyo thagola ka diata. O šita ba mo ōmanya. Motho a re, a diri botseba letšhemong ya gwe o fo šotha le go buna a khone.

130 190. Mpholwane. Ke mosadi wa basadi. Mo a fola mabēlē a gwe, a nyake a šalla mokong. Mosadi wa thebodu a šekele go yēna. O nyaka kudu ba we ba khōnago go fola. O ilē a hwetšana leina ka baka le we.

191. Mokhatšo. Mokhatšo ke buušwa bja leheya. Dithoro a di thobudiwi, ba no khatša ka lwala ke moka ba šila. Buušwa bja mokhatšo bo na le maṭapana a lwala le tšhilo. Mosadi yo we a be a nyaka kudu go faga bjōna. Ge maušwa a išhiwa khorong, bja mokhatšo ke bja gwe. Ke moka a napa a hwetsana leina ka mokhwa o we.

192. Magabollē. Gabo-gabo ke go šila ka go gabotša. Leotša le na le buušwa bjo bo bitšiwago mogabo. Mosadi yo we, a be a o kwana le buušwa bja mogabo. Go šila a be a gabotša. Monna o ilē a ba

a lwa naš, a mmotša gore o swanetše go gabolla bšupi ka gobane o gabutšitše. Banna ba ilē ba sola monna. Monna o ilē a re ke di kwilē. Ke moka mosadi waka a ka tše tša khōna go gabolla. Ba napa ba mo kwēra ka gore ke Magabollē.

131 193. Makhwatšo. Ke leina la bo ngwana-ngwako. Bjale mo gobolwa-bolwa ka a dikwēro. O ilē a rediwa ke badiši. Mo dikhomō di tšana mathakeng, badiši ba khwatša makhwatšo. Ke gore maheya a we mmuni a ilego mo a buna, a tše ke a bōna. Ke ōna makhwatšo a we a khwatšiwago ke badiši. Ba be ba hwetšana makhwatšo a mantši tšhemong ya Makhwatšo. Ke mokhwa o we a ilego a hwetšana leina ka gona.

194. Mošidi. Modiro wa go šila o na le dijela tše pedi. Dijela tše we ka moka ga tšona ke go šila. Go šila go ga bedi, ka mekhwa e: Go-tuma le go-gabotša. Mosadi yo a be a tša tšwafe go šila fāla a be a gabotša. Ke mošidi ka gobane a tšwafe.

195. Makeswele. O ilē a e thēla ka noši. Ke leina la bo manonyadiwē. Monna o na le basadi ba ba bedi. Yo mongwe ke mamoratwē, yo mongwe ke momonyadiwē. Bjale mosadi yo we, e be e le manonyadiwē. A be a feela a bolabola ka gore ke nna Makeswele, ke swale madi a mmele. Ke moka ba napa ba mmitša ka mokhwa o we a bolabolago ka ōna.

132 196. Thefudi. Mabēlē a leotša a robiwa, ke moka a beiwa maraleng. Marala ke ka buntši. Ka bu thī ke lerala. Marala a agiwa mašemong, ke a mabēlē a leotša. Mašala ke a mabēlē a leheya. Ōna a agiwa magae, mašemong ba tšhabiša mahodu. Mosadi yo we Thefudi a be a na le bjako bja go fola. Le ge a be a le mabjakwane, a be a khōna go fola. Mabēlē a gwe a be a tha šale mokong. Ba mo kwēra ka gore ke mabjakwane empa ke Thefudi.

197. Mabjakwane. Ke motho wa go phakiša. O ka ba mabjakwane empa bjako bja go gwa ba bja le feela. Ge e le buušwa o tša tšatola bo tšešu bu butšwe. Mosadi yo ke lešaedi. O na le bjako bjale a

re tšebe gore o kitimela kae. Mediro ya gwe ka moka e ka tšeke ya tswara tšela. Ba mo kwera ka gore ke mabjakwane.

198. Mophuthi. Buušwa bo faga ke dithakha, mašaedi a phuthiša. Buušwa mo bo phuthile bo ba le dikele ka bo thii tšekele. O ilē a rediwa ke banna ka baka la gophuthiša buušwa bja gwe. Tšatši le lengwe le le lengwe buušwa bja gwe, o no hwetšana bona le dikele. Mosadi yo ke le šaedi. Motho a re, o diyo phuthiša. Ke moka ya napa ya ba leina.

133 199. Mongaolo. Ke leina la buušwa. Ba fagela badikana. Banna ba nyaka mantaposana. Mongaolo le kologa a ba a nyake. Mong wa leina a be a khona go faga mongaolo. Ke buušwa bja go tiya kudu. Le ge o ka bo tiya ka tšepakelē a bo pobege. Ge a ka re, o diya mantaposana, o ya phuthiša. Banna ba mo kwera ka gore ke Mongaolo ka gobane o khona ona. Ke moka ya napa ya ba leina.

200. Kologa. Ke leina le lengwe la buušwa. Lona le fitiša le mongaolo ka gobane bo loya go feta. Mo o re ke a bo ngatha bo fo ologa. Moapei wa bjona o ilē a e pega. Lehono pitša e ntšhitile ba hina tšou. Keng. Ke apeile kologa. Ka goriale mo we ke nyaka go diya mapoto. Bo tšise kologa. O ilē a bu iša. Ba ilē ba bo gumiša. Ke moka a napa a hwetšana leina la kologa.

201. Mot'apa. Leina le, le na le tšhalošo tše pedi. Wa mathomō ke wa hušwa. Wa bobedi ke wa go tše tiš. Motho wa go tše tiš o ka re, a na marapō. O bjale ka motho yo a nwelego bjala. Motho wa mohuta o we o bitšywa mot'apa. Mot'apa wa buušwa, ke go tše loiše. Bo bitšywa mot'apa. Ba ilē ba mo rēla leina le we ka baka la go tšheloiše.

134 202. Noišetšeng. Mosadi o ilē ke faga buušwa o dirile motšapa goba motšapa. O tšama a khopela buupi bja go loiša pitša ya gwe. Ba tša mo tšua. Ka moswana a goma a boeletša. Bjale mo we o tša hwetšana leina. Le a mmōna, noišetšeng o wa tša, o tšilo re, re moloišetše. Ka nnete mo a fiša a bolabola ka ona mokhwa wa go

loisetšwa. Bjale ge ba mmōna t̄ha t̄a, ba ut̄a maupi. Ba re ntoile-
tšeng o wa t̄a. Ke moka ya napa ya ba leina.

203. Mokhuša. Morogō o wa a khušwa, ke moka ba o anēga wa ōna.
Ba o bitša mokhuša. Go khuša ke go apeya ga ōna. Leina le, le.
šupa gore a o buušwi ba diyo o khuša fela gore o re huu. Mabapi
le gokhuša ga nama, ba lla ge madi a ka t̄he bōnalē ke moka ba e
t̄ha-t̄ola. A ya butšwa, o diyo e khuša. Ba ilē ba mo kwēra ka gore
morogō wa gwe a be a t̄ha apes a be a no khuša. Ge e le mabapi le
buušwa ke pōpa.

135

204. Mathafane. Mathafane ke khogo. Go na le khogo e o hwetšanago
mafofa a yōna a t̄hafilē, ke yōna e we ba e bitšago mathafane. Mo-
khuša le ōna o wa t̄hafa. O nyaka go apeiwa wa tšhediswa dit̄ou goba
dikōkō. Ge o ka no re ke mokhuša ke moka wa no o khuša, o t̄a t̄hafa.
Mathafane o ilē a hwetšana leina ka baka la go t̄he khōtēlē mokhuša
wa gwe ka dit̄oo, goba dikōkō.

205. Ditšhila. Kowa leineng la Mokhuša, go ngodilwē lentšu le
gokhōtēla. Lentšu le gokhōtēla-ditšhila. Meeti a bilugile a
khotetše ke bana ke ditšhila. Morogō o khōtēlwa ka khoti ya lehō.
Mokhotedi, o re khōto ka yōna khoti ya lehō. Ke mokhwa o we ba
rego ke gokhōtēla. Bjale ditšhila ke ditšhila. Dikobo di na le
ditšhila, mmele o na le ditšhila le meeti a na le ditšhila. Bjale
mosedi yo Ditšhila a be a t̄ha nyake ditšhila. Ngwana a kha meeti
a nwa a goma a boetša ka pitšeng, a be a falatša a re, a ke nyake
ditšhila. O ilē a hwetšana leina ka mokhwa o we.

206. Mmamagogō. Mamogogo ke ka buntši. Ka bothi ke legogo.
Magogo re robala gōdimu ga ōna. Bjale mong wa leina le, e be e le
lolugi. Bareki ba be ba noya ba ntšha. Bjale polabolo ya gwe a
re ke yōna mmamagogo. Ba napa ba mmitša ka lona. Ke tšama ke nyaka
magogo a ke a bone. Ke moka ba mo šupa gona.

136

207. Matšhakha. Ke legogo ka buntšhi magogo ka buthi legogo. Matšhakha ke magogo a aghagetšego. Mosadi yo ba ilē ba mo rēla ka mokhwa o we ka baka la gore a be a robala gōdimu ga matšhakha. Bana ba gwe e be ba rota kudu bošego. Gapē meretō a e bee legogo. Ka bakeng la bodidi, a bitwa go rēka a naswa. Ke ge ba mo kwēra ka gore ke Matšhakha.

208. Dibokwane. Mosadi yo e be e le mamonyadiwē ka baka la diboko Bana ba rota bošego. Ka moswana mmagō bona o swanetše go tsoga a anēga magogo. Mo la ba rotetšego, o swanetše go tšhela magala. Diboko di ka tšhebe gona. Bjale yēna a be a no lethetša. Ntjo ya gwe e be e na le diboko. Ba ilē ba mo kwēra ka gore ke dibokwane.

209. Mabore. Ke la dikwērō. O ilē a hwetšana leina le we ka baka la polabolo ya gwe. Ke nna mabore bjang. Ke kwile bale ba opella, bare mma-bore e la makodiyoto. Ke moka a no gola ba mmitša ka lona.

137

210. Nkhaṭa. O ilē a e thēla ka polabolo ya gwe. A be a na le phetha e ba e bitšago tšekhṭa. Bjale e be tšhe motswanēla kudu. Tšekhṭa tšhe a go tswanāla, e ke o belegilē nathō. Le nna mong ke nna nkhaṭa. Ke gore le nna ke a khaṭhiša. Ba napa ba mmitša Nkhaṭa.

211. Marētēlō. O ilē a hwetšana leina le la dikwērō ka baka la mokhwa wa gwe. Ka motswana ke tša tsogēla go topa marula. Coriale ke mosadi yo mongwe. Le nna ke tšaya nago. Mothomi o tša tsoga e tšhale ka motswanyana kudu e tšhale bošegonyana ka pele ga mahube a banna. O tša fiṭha a motsose. Ke moka o tša thōma go no rētēlōga le ntjo. Mahube a basadi a tša ba a hubala. Basadi ba be ba tšha nyake go tšwa naš ka baka la go rētēlōga gagwe. Ba ilē ba napa ba re ke Marētēlō.

212. Mpelebetš. O ilē a le hwetšana ka baka la dikwērō tša polabolo ya gwe. Batho ba alwa. Ke moka yēna o re a ba lwe, ba belebetšana. Ge ba dutšhi ba lebeletše go belebetšana ga bona, ba bona yo mongwe a e tšwa madi. Bōnang mpelebetš o bolabotše maaka,

a no re, a ba lwe ba belebetšana. Ke moka ba napa ba mo kwera ka gore ke Mpalebetše. Yena mong wa lona, o bolabola ka ga monna le mosadi, mo ba šoma mošomo wa bona.

138 213. Mothokha-ntwa. Mong leina la gwe ke Makhatakō. Batho ba nwa bjala, nwa a e gona. Yena o ta ba a dira gore nwa e be gona. Ka moragō ga mo ba lwele, ke moka o wa the nyaretša. O the nyaretša ka mokhwa o: Ke nna Makhatakō the molongwana, mothokha nwa le mothwa nwa e the gona. Le ya mokwa gore mosadi yo la o reng. O butšišang o mo kwilē. O re ntwa o thokhilē ke yena. Ke ge ba mo kwera ka gore ke yena mothokha-ntwa.

214. Lerobo. Motho wa lerobo o tšhabiwa ke batho. Kudu o le diya moteng wa gwe. Lerobo e be go gopolwa gore ke la banna aowa le basadi ba na lo. Ga nyake go duia fathe o bjale ka mokokomadi-phuru kokoma. O re o mmōna a the kokometše kowa, ka moragō wa mmōna kowa. Ke mosadi wa lerobo. Ka moragō-nyana o ta o kwa a omana le yo mongwe.

139 215. Mokhopolodi. Ke leina le a ilego a le hwetšana ka polabolo ya gwe. Mokhopō ke tšwa naš ga batswadi. Lodi ke lenti. Bjale o ilē a ima a thale gagabō. Batswadi ba ilē ba ntšha mpa. Ba mo tšamu matswele ka lenti. O khopa matswele a gwe gore a the ke a tšwa mekhato. Ke mokhwa o we a ilego a e pitša ka gore ke yena Mokhopolodi.

216. Nkekele. Ke leina la pitša. Ge ba e nwa bjala bja ka gare ga yona, le the ba kae, le ka theke la bo fetša. Bjale mosadi yo we, mo a dirile bjala e be bo šita. Bjale a diyo bitša batho gore ba tē ba mo ekelē. Ke moka ba napa ba mo kwera ka gore ke nkekele. Bjala bja go baba (gogalaka) re a ekelana.

217. Mosibudi. Ke la dikwerō la thesadi. Mokhwa wa lona a le na mosadi fela le monna o wa rediwa. Motho no a ka re, mosibudi, yo we a tšbago leina le we, o ta bona a kwata. Ke motho wa le bola-

bolo la go balabala. Ba mo rētšanya ka mokhwa o; Ke mosibudi
mma-balang, mmabalang magakhala. Ke mojabo wa mafa le-leme.

218. Magakhala. Magakhala ke mašotše. Ka tše gagešu re a bitša
magakhala. Bjale ditšhaba tše dingwe di a bitša Mašotše. Ke
mohuta o mongwe wa diboko. Diboko tše we di a lewa. Ke tše
dintši kudu. Motho a ka tše ke a di bala a di khona. Le yena
140 mosibudi, o no balabala ka mokhwa o a balabalago ka ona empa a ka
tšeke a khona. Ke mojabo wa mafa leleme. Tše dingwe a di gona,
o ja no gofa leleme. Mafellō a leina la mosibudi.

219. Epoo. Mong wa lona o le hwetšane ka baka la polabolo ya gwe.
Ge a bolabola le yo mongwe, a ka tšeke a tšoga a tšešu a šumiša
lentšu le epoo. Epoo ke gore lešpana. Lešpana ke la bogadi. Ke
mosadi wa go špa ke ba bogadi. Mo a diya tše dibote go no swana
le mo a dira tša go befa. Mafellō, ke kano ya epoo.

220 Mma-a-hwile. Motho ke nōga, kabaka la gore a tšepiwi. Ka
gare ga motho go na le memōya e mmedi. Le mo dipolabolong memōya
e we e a šona. Mōya o mongwe o nyaka go hautša kudu. O mongwe
ke o mosese a o nyake go hautša. Go hautša ke go bolabola tša
maaka. Bjale dipolabolong tša motho, re hwetšana; maaka le nnete.
O ka bōna kang gore motho o bolabola maaka goba nnete. O ja o kwa,
o ka tše ke wa bōna. Polabolo ya nnete, O ta o kwa a re mma-a-
hwile ke a rereša. O swanetše go mo theletša ga boje, o bolabola
nnete. O a'ne ka motho yo a hwilego. Ge o ka okwa a re, komo ya
141 basadi ke bolabola nnete. Go wa khodiša empa a go khodiši kudu ka
gobane kōma e a tšibja. Go no swana le yena monna mo a re, koma
ya banna tšaka la malešapa. Ge a bolabola nnete, o ja re ke nnete
papē-a-hwile. Mong wa leina maaka le nnete e be di no tswana ka
gobane a be a no ana ka mma-a-hwile. Ba napa ba re, mma-a-hwile.

221. Otši. Ke kolobš. Leina le la dikwšrō a gona motho yo a le
nyakago. Le ga le tša nyakiwi, ba go mamaretša ba go mamaretšitše.
LPM Kolobš e phela ka lešakeng. Mong wa yona o swanetše go ya a e fa

meroko. Ka moragó ga mo e ilé ke moka e a robala. Ke óna modiró wa yóna go robala. Ge ba e bitšá ba re, otšá-otšá ke moka e a dumšá. Leina le we le šupa motho wa tšhebedu. A ja tšá goja o wa robala. Ge e le monna wa o kwa ba re ke kolobe, ke gore basadi ba mo fagotšé, a tšha khóna go ya basading. Ba no mo feepe feela. O bitšáwa mokolokoto.

142

222. Mpja. Ge motho a gopola mediró kudu dijo tšé e tšago, go bothoko kudu ge motho a e ra yo mongwe a re ke mpja. Mosadi yo Mpja a šé mong leina la gwe, ke leina la dikómó tšá ge a kóma ke monna. Monna wa gwe o ilé a hwa, a šegéla ke morwa mohu. Mošegedi o ilé a mo tswara a na le moratho wa gwe. Mogolo o ilé a re ga moratho, feta le mpja yago. O ilé a dula le moratho. Leina la mpja a laka la nyaróla. Moratho o ilé a mo tswara a na le monna yo mongwe bošego mašémong ba e nwa morula. Mogolo waka a be a bolabola nnete mo a re mosadi yo ke mpja. Ke moka la napa la thupóla ba ke Mpja.

223. Mohudubétš. Ke mohuta o mongwe wa ditšie. Mong wa leina o ilé a e thála ka nošá. O ilé a e thála ka bakeng la bušwana. Monna wa gwe a be a na le basadi ba ba bedi. Mosadi yo mongwe bana bagwe ke ge ba phela, yéna a bšlégéla fatšhe. O ilé a thóma go epella kóša e: Mohudubétš le go bšlégá kudu, mohudubétš o na le bana ba bantšá. Ke moka ba napa ba mmitšá mohudubétš.

143

224. Mpa-e-hošé. Motho o tšhe gafála go nwa bjala kudu, o nyaka go tagiwa le tšá ntšé a tšheke a di kwa. Polabolo ya gwe, o re o nyaka go lebala mašuwana. Motho mo a tswere ke tšala, a khone go repana, thepano ya gwe e ka peelong. Batho ba repana kudu mo ba nwele bjala. Mong wa leina, o ilé a dira bjala. Ka moragó ga mo ba hošé ba thóma go repana. O ilé a re, mpa-e-hošé tšherepó tšhe tšwa kae. Ke moka a thóma go bina. Ke moka ya napa ya ba leina.

LPM.

225. Malefiso. Lefiso ke leina la pitša. Morula o gona, goriale ke mong wa leina. Mo ba e ya, ke moka o no ntšha ka lefiso. Tša-tši le lengwe le le lengwe ke molaš go no ntšha ka lefiso. Ke ge ba mo kwāra ka gore ke malefiso.

226. Tatakanti. Ke leina la pitša. Ke e kholo e we e bitšiwago nkhō. Mong wa pitša ba ilē ba mmitša tatakanti ka baka la polabolo ya gwe. Ba we ba ntšhago dino tša bona ka mafiso, o wa ba ōmanya, a ba botša mo yēna a ntšha ka tatakanti. Ke moka ba napa ba mmitša ka lona.

227. Mojatšo. O ilē a hwetšana leina le kabaka la polabolo ya gwe. Ba-agišane ba nwetšana mabjala. Bjale ba bangwe ke mahohodi. Ba thōma ba nwa ka ntšong, ka moragō ga mo ba nwele ke moka ba bontšha. Ba ntšha e le teka. Mong wa leina ke moka o thōma go ōmana. Nna a ke ntšhe leteka, ke ntšha e tšetše. Ke moka ba mmitša
144 gore ke Mojatšo, ka gobane ya gwe pitša o wa tatša.

228. Makhari. Marula a na le bjala. Mefuta ya mabjala a marula ke e: Morula, Mokhope, makokong le madikharing. Marula a tšhabiwa bjale khano ya ōna e bitšwiwa nyotha. Nyotha ke meeti a marula, e tša phaḡhagana le meeti a noka. Ka moragō ga mo ba khatile meeti a marula bjale ba tšhela meeti a noka. Ba šoga. Ke moka ba khata meeti ba a tšhela ka kowa khanong (nyotha.) Ba goma ba tšhela meeti ka dikharang, ba goma ba šoga. Ka moragō ga mo ba bōna gore o budule, ba khata meeti, ba tšhela pitšeng e nngwe. A bitšwiwa mokhope. Ba goma ba tšhela meeti ba šoga, ke moka ba khata ba tšhela pitšeng e nngwe. O bitšwiwa makokong. Ba goma ba tšhela meeti-nyana ba šoga. Ka moragō ba boetša dikhari ka matheko a pitša, gare ga yōna gwa šala tšekhōtopitša. Meeti a we a lego ka gare ga tšekhōtopitša a bitšwiwa madikharing.

229. Makhari o tša tšwela pele. Mosadi yo a be a tšeya nyotha le mokhope a di phaḡhaganye, ke moka a rwale a yo uta. Makokong le
145 madikharing a di phaḡhaganye, a bitšelē. A di bitše gore ke morula.

Ke ne le morula mašemong. Ka moragô ga dijô ke moka ba ya. O ja fiŋha a o bitulla, a o huduwô. Morula o wa bela mo o huduwa. Ôna ke moka o no re tuu. Ge ba re ke a nwa ba o kwa go nkha madikharing. O re filê madikharing, mong morula o kae. Phetolo ya gwe, ke ôna morula o. Šala o e nwa madikharing yo we wa go. Ke moka ba palakana. Ba ilê ba napa ba mo kwêra ka gore ke Makhari.

230. Morule. Ba ilê ba re go toga ga makhari, ba ya ba nwa mong morula ga morole. Ba re o wa o kwa, o ke morula. Le yêna mong wa ôna, a thaba kudu mo ba mo lopa. O ilê a re, nna a ke nyake go fa monna waka madikharing. Ke nyaka go mofa morula. Ba napa ba re ke morule.

146 231 Mokhope. Leina la mokhope a le na mong, ke la mosadi yo mongwe le yo mongwe. Le lebane basadi ka gobane ke bona ba we ba apeyago. Bjala mo bo tja tefe, ge ba e nwa bjona. Ge a ka dira mokhope bakeng tja morula, ba mokhopa ka gobane a o tefe. Re no tšama re ba khopa ditšhila tša bona. Mokhop ka bothi ka buntši bakhopi. Bjale bakhop ke ba bantši ka baka le we a gona leina la mokhopi.

232. Makokong. Makokong a ona mong o bjale ka makharing. O na le mong ge mong wa dirobe a tje gona, ka gobane o ja ba o utswa. Ge a le gona, o no go šupa gore pitša ya makokong ke ela. Ke moka onwa ka mokhwa o o ratago. Madikharing ôna a ba šupi o ja no o bôna. Ge o nyaka ke moka wa kha wa nwa. Bjale mosadi yo, ba ilê ba mo kwêra ka leina la makokong ka baka la gore morula wa gwe ka matšatši ka moka ke makokong.

233. Keupilê, goba ke Khailê. Ke leina la gophumula tšhone. Ka buntši ke ditšhone. Mosadi yo mo a ilê a dira bjala, bjala bjo we tja galaka goba bja tje tefe, o re ke upile goba ke khailê. Khanthe mo a riale ke meapola tšhone ka gobane o dirile ka peelo ya

gwe ka moka bjale bo mo tšapatšitše. Ba ilê ba mmitša ka maina a a ka gōdimu ka bakeng la polabolo ya gwe. Ka nnete ke maina a kapola diihone ka gobane a be a dira bjala. Batho ba apola diihone tša moapei ka gore ke pitša e gakilê moapei.

147

234. Letoba. Letoba ke la morula. Dinageng tše dingwe ba re, ke našana. Letoba ke gore a wa bela. Ge e le bjala re ka re ke mapmuruma. Ke gore e šu bo bale le go tšotiwa e šu bo tšotiwe. Mosadi yo mongwe wa ngaka o ilê a alafa ngwana wa letoba bolwetši bja metšho. O ilê a dira morula wa go tšapiša ngaka diata. O ilê a bitša ngaka. Ge e fiñhile, ke moka a e soma pitša ya morula. Ba ilê ba e bitulla. Ba hwetšana gore ke letoba. Ba ilê ba fo nwa. Ngaka e ilê ya re, a la mpha morula le mphilê letoba. Modiri wa letoba ba napa ba mmitša Letoba.

235. Motšhekhi. Go tšhekha ke ga bana, ta bagolo a ba tšhekhe. Mosadi yo a be a tšhekha kadu. Go tšhekha mo we go bolwabolwa ka boloi. Bjale o ilê a re o fetogêla yo mongwe tšhwene, ke moka a mo roba leoto. Bakeng tša tšhwene gwa lla motho. Ke tše pipimpi taba re bolabola khoromêla, ge e le khuta marama re hwa naô. O dirile keng. O no ba botša gore a ke tšebe. A na taba o bolaille ke go tšhekha ga gwe. Ke moka ba napa ba mmitša gore ke motšhekhi.

148

236. Teka. Leina le ba ilê ba mo rêla ka baka la polabolo ya gwe. Ge a bolabola a be a f'ela a re, ke tēka. Ke ge a dirile bjala bja bore. Bjaia bja bore bo ya khomediša. Ka moka ga bona ba we ba bonwelego, o tša hwetšana ba khometše. Bjale mong wa bjona o bolabola ka gore ke tēka. Ke gore ke morwalo bo ka tše khōnê ke motho. Ke moka ba napa ba mo rêla leina la Teka.

237. Mphékama. Ngwana wa ngwanenyana o laya ke mmagwe. Wa mothankana o laya ke papagwe. Bjale mosadi yo a be a okwana le go akaretša. Gore go laya yēna bana ka moka. Ngwana o laiwa ka tšupa. Bjale papagwe, mo a re o laya ngwana wa mothankana ke moka

mmagwe o wa phakagana. Ba bilê ba lwa, tša ba tša dulêla ke banna. Ke re ke laya ngwana mmagwe o no phekagana. Ba ilê ba bôna mosadi phôšô. O tše ke wa phekagana ge a laya ngwana. Ke moka ba napa ba mo kwêra ka gore ke Mphekama.

149 238. Mantšhi. Batho ba bangwe ba šitwa ke go nwa bjala. Dintšhi nka buntšhi, ka bo thii ke ntšhi. Dintšhi di kwana le tšeuta kudu. Wa tona di monamona motho, motho yo we o na le mokhwa. Dintšhi tša bo bedi ke tša bjala. Bjala bo ya kakolêlwa. Mokakodi wa bjona o swanetše go hwetšana dintšhi tša bjona. Dintšhi tša bjala ke go okola dintšhi tše di hwetšego ka gare ga bjona. A ba okole tšona feela aowa ba kha le bjala. Mong wa leina le la ka godimu, a be a nyaka dintšhi tša bjala kudu. Ge ba ilê ba mo kona tšona ke molato ka gobane o tša no tšwa a epella ka tšona. Ke mokhwa o we ba ilego ba mo rêja leina la mantšhi.

239. Matšhephoko. O ilê a rediwa ke monna wa gwe ka gobane mosadi a be a tswenya ke thethô. A be a fêla a e lwa naê. Banna ba ilê ba botša monna gore o tša ba wa bolaya. O ilê a re, le ya o kwala. Mosadi yo waka, a še tšhephoko ke mma-diphoko. Ba ilê ba napa ba mo kwêra ka gore ke Matšhephoko.

150 240. Malešapane. Malešapane ke kôma ya banna. Kôma e we e na le lešapa kudu. Ge e ômana, e ômana ka gore le bôna mo lena le tšhepela ka maoto a mabedi, nna ke tšhepela ka leoto ka le thii. Bjale mong wa leina, o ilê a e thêla ka nošhi, ka baka la polabolo ya gwe. Abe a na le bolwetšhi bja mokotogane. Ge a bolabola le ba bangwe, a f'ela a re nkubeleng bo maubêlang, nna ke nna malešapane. A no f'ela a bolabola ka mokhwa o we. Ba napa ba mmitša ka leina la Malešapane.

241. Kokoi. Le yôna e tšhale kôma ya banna. Ka buntšhi bo-malešapane. Ka buntšhi dikokoi. O ilê a rediwa ke thaka tša gwe

ka bakeng la bogólé bja gwe. A be a golofetše leoto. Mo a tšepela a re, phuba-phuba. Mo tšepelele ya gwe, e ke ke tšhekokoi. Bjale ba napa ba mo kwêra ka gore ke tšhekokoi.

151 242. Mophorogetšhi. Leina le le swana le la Mosibudi. Bjale go ja bolwabolwa ka la Mophorogetšhi ka gobane la Mosibudi le ngwadilwe Mophorogetšhi ke motho wa go bolabola kudu. Ga nyake go fenyiwa ke yo mongwe dipolabolong. Motho wa mohuta o we o bitšhiwa Mophorogetšhi.

243. Malethokwana. Leina le ke leina la tšhié. Tšhié e we, e hwetšwa mabjaneng a we a bitšhiwago mathoka ke ka buntšhi. Ka bo thii ke lethokwa. Bjale ditšhié ka buntšhi di bitšhiwa bo malethokwane ka bo thii malethokwane. Lethokwa ke tšhelo tšhe tšesese. Mosadi ba mo rêla leina le we la dikwêré ka baka la bosese. Ke ôna mokha o we a ilego a hwetšana leina le we.

244. Phararê. Ke leina la tšhié. Ka buntšhi ke bo-pharare (diphararê). Ba ilê ba mo amoga tšhié e we pharare. Ba bagolwanyana mo ba na le ba bannyana ba ba tšhalefetša. Bjale o ilê a re go fiŋha gae, a bola. Mmagwe o ilê a ômanya mo-amogi. Ka moswana mo ba bošala go gola ditšhié, ba re, yo ke phararê. Ke moka la mo swanêla. Ya napa ya ba leina.

152 245. Šobošobo. Le lona ke leina la tšhié. Mohuta wa ditšhié tšhe we, di bitšhiwa mašobošobo. Ka bo thii ke lešobošobo. Ke tšhe dikoto kudu. A dikhone go fofa. Le ngwana yo monnyana o wa di gôla. Ba re ke di tšhala. O ilê a hwetšana leina le we ka mokhwa o we.

246. Mathokê. Ke mohuta o mongwê wa ditšhié. Ka buntšhi di bitšhiwa di-tšhié-thoka. Ka bo thii ke tšhié-thoka. Ditšhié tšhe we di a nkha. Nka baka le we ba di swantšhago le bathoka. Bjale mong wa leina, o ilê a e gola, a e dupa, a o kwa e nkha. Tšhié e no e nkha bjale ka bathoka. Ba ba e tšebago, ba re ke yôna tšhié bathoka. Ke moka a napa a hwetšana leina la dikwêré.

247. Pókó10-ya-mathaka. Leina le ke la dikwéró empa a le na mong wa lona. Fêle ke la basadi ka gobane la banna ke la phuthi-ya-šoka. Ke a bo kwababa. Ba we ba t̄ha utigo bo kwababa bja bona ba bitšwa ka ōna maina a ka godimu.

153 248. Matšhego. Leina le le na le diŋela tše pedi. Tšhego ke ya bošuwana. Ba bangwe ba apere yēna o no gonagona. Ke bakeng la bošuwana go t̄na ke tšhego ya mohuta o. Tšhego e a loma e tswana le makumutu a dikhogo. Motho wa yōna, o t̄a no bōna a no t̄he ngwaya mmaele ka moka. Mong wa leina a be a le bjale. O dira keng. Ke lumiwa ke tšhego. Ke moka ba napa ba ro kwēra ka lona.

249. Manyobōthane. Ke la dikwéró. Le šupa motho wa mathō a di khotopitšša le lekopō bjale ka tšhwene. Tšhwene e na le mathō kudu ke phatja ya mariba. Ka fathe ga phatja ke mōpō. Ka fathe ga mōpō ke makōpō. Ka fathe ga makōpō ke mathō le nkō. Makōpō a tšhwene ke a magolo. Motho mo a ka ba le makōpō a magolo, ba mmitšša Manyobothane. Ke mokhwa o we a ilego a hwetšana leina la mohuta o we.

250. Matšhikhidi. Ditshikhidi ke ka buntšhi ka bo thii ke tšhikhidi. Go na le t̄heema t̄he t̄herogo: Tšhikhidi e phela ka madi a moene. Mong wa leina le, ka ntong ya gwe, e be go t̄ha robale motho, ka baka la gore e be e na le ditšhikhidi. Ba ilē ba mokwēra ka gore ke Matšhikhidi ka baka la bana ba we ba gwe. Banna ba gwe ba ra tšona ditšhikhidi.

154 251. Manyane. Ke la dikwéró la go šupa mokhwa wa motho. Manyane ke gore hau. Ke go bolabola ditaba tša maaka. Ka t̄ela e nngwe, ke gonya. Ba ilē ba mo kwēra ka baka la gonya ga gwe. Ge a nwele bjala wa mo robadišša ka ngwakong wa go, o t̄a hwetšana a nyele mathepa a bile a rutilē le mereto. Ge ba bōna a tagilwē, ba no mo lethetšša a robala mokhobang. Mo išeng kantong, a ka t̄he ke a šala mo ntšē ka gobane re a palakana. Mo lethetšeng, motho yo we ke manyane. Ke moka ba t̄a mo t̄ogēla a le khakala. Ge ba boya ba t̄a hwetšana dintšhi goba mogobō. O ilē a hwetšana leina le we ka baka le we.

252. Mašakanya. O ilê a kweriwa ka bakeng la bošaeidi bja gwe. Basadi ba kama meriri ya bona, wa hwetšana e le e meboje. Yêna o no e lethetša, wa hwetšana e no šakana. Ke moka ba mo kwêra ka leina la Mašakanya.

155 253. Khašaa. O ilê a e thêla ka baka la polabolo ya gwe. Ge a bolabola le motho, o fêla a re, khašaa. Ke moka ba napa ba mo kwêra ka gore ke nkhašana. Nkhašaa ke go tšhêla ga ditaola le gogwaneng la tšona.

254. Tuu. Le ke la the thare. The thare the we ba re ke the leboeng. The a bolaya. Mohuta wa thona a o tebe ke motho. O teba ke bona baloi. Ba re, ge motho ba mo tšheletše thona, a bolabole, o no hwa a homotše. Bjale ba the bolabola ka mokhwa o; ke tuu ke the thare the leboeng. Mokweriwa o ilê a hwetšana leina le we ka polabolo ya gwe.

255. Mampheng. Ke mo thomi wa koša e ya dithagala. O ilê a fapana le monna. Bjale monna a mmotša gore a bošle ga batswadi. Ke a di kwa tša go bošla go batswadi, mpeng dithagala tša ka. Ba bilê ba e bolabola. Banna ba ilê ba re, o wa kwala, mo feng dithagala tša gwe. Ba ilê ba mo fa. Ke moka ba napa ba mmitša ka gore ke Mampheng.

156 256. Mpheso. Leina le ke la bo kwababa. Monna wa gwe o ilê a mo rêla ka go mo gopolela gore monna yo mongwe le yo mongwe mo a bolabola naš, o no phesoga. Bjale mosadi a thoma go epella ka gore ba bogadi ba nthera ba re pheso. Le ilê la napa la mo swanšla. Ke moka ba napa ba mmitša ka lona.

257. Haya. Le bjale ka la khašaa. Le yêna o ilê a le hwetšana ka polabolo ya gwe. Ge a bolabola le motho, o fêla are, haya. Ke moka ba napa ba re, ke haya.

258. Latswe. Mosadi yo ge a bolabola le yo mongwe, o šumiša leleme, go fêla a latswetša. A ka tše ke a bolabola le motho ba fetša a tše šu a latswetše. Ka baka le we ba mo kwêra ka gore ke latswe.

259. Makhopêlê. O ilê a kwêra ke monna wa gwe. Leina le ke la motho wa go ja kudu. Ge ba yo lema a swanetše le goja mo la ga gwe. O ba tšhebođu. Monna o ilê a fapana naš ka dipolabolo. Batho ba go fapana ba lamolanya ke banna. Ba ilê ba ba ba dulêla ke banna. Monna o ilê a re, mosadi waka ke makhopêlê. O khopa ka moka le melatša ya bana. Mašemo a khopele bjale ka ge a khopêla tša goja. Nna go fêpa kolobê nka tše ke ka dikhêna. Ba ilê ba bôna mosadi phôšo. Ke moka ba napa ba mmitša ka gore Makhopêlê.

157 260. Manawê. Ke mohuta o mongwe wa morogô. Dinawa ka buntšî, ka bo thî nawa. Ba ilê ba kwêra mong wa leina ka baka la gore a be a di nyaka kudu. Tšhemong ya gwe, a be a gaša tšona. Go ya kang o no tšatša dinawa fêla. Polabolo ya gwe, o re mokhuša wa dinawa o tšafa kudu. Ke moka ba napa ba mo kwêra ka gore ke manawê.

261. Makopi. Ge mabêlê a
go kopêla. mo o swanetše
nošî. Mol a gaša peu ka
o. A be a gana,
ka go tšhaba gore ba ka dira mo-talo. Peu ya dipnolo a ba nonetše
ba gaša, a re nyake go boya go tšilo thibula. Phetolo ya gwe ke
ya gore ke tšata ke kopêla. Modirô wa go kopa a o buima. Mabêlê
a ka a mala ka tswanêlo. Mosadi o ilê a šita ke go kobêla. Monna
o ilê a lwa naš pele ga gore dipholo di bošêlo go thibula. Ke moka
ba napa ba mo kwêra ka gore ke makopi.

158 262. Tšethepe. Ke dipheta tša go tšhama dinoka tša basadi.
Mosadi yo we e be di mo swanêla kudu nke o belegwe natšo. Ke
tšethepe tše khaola tswetšî, tše lapiša ba folledi. Monna yo
mongwe o duma go diyo ditswarella. Ka baka le we, di be di khaoga
kudu. Modirô wa gwe a be a no dula a di follêla. Ke ôna mokhwa
o we a ilego a hwetšana leina le we.

263. Ešila. O ilš a kweriwa ka lona ka baka la gore mo a bolabola le motho ke moka o no mo ešila. Go ešila ke ge le šmana. Bjale yšna a be a tše bjale, go šmana le mo ba tša šmane, a be a no ešila. O tšwaetšitše molomo wa gwe ka baka le we ke tšegolš. Yo we a tša mo tšebego, ge a makala. Ba we ba mo tšebago ba tša mmotšša gore moeši. Ke moka la napa la mo swanšla.

159

264. Mam'oko. M'oko ke wa mabšlš a lotšša. M'oko nka bo tšhi ka buntšhi ke mam'oko. Mam'oko ke bo tše šala mašemong. Mong wa leina a be a tša nyake m'oko wa mabšlš a gwe, a o šiya mašemong. A be a o rwala, a e ya a o tšhšla ka mafuri ga moše. O diršla gore dikhogo di tša hwetšana tšša go ja. Ke mokhwa o we ba ilego ba mo kwšra ka gore ke Mam'oko. Le yšna mong o wa le nyaka. Ba we ba nyakago dikhogo ba tša di hwetšana gagwe. Mooko o wa tšhothona mo o ilš wa go tupšla mmeleng. Le gona o ntšha dišo.

265. Maganong. O ilš a rediwa ke batswadi ba gwe ka baka la go swaba. A be a nyaka dintwa kudu. Batho ba lwele, ro o kwa taba ya bona. Batswadi ba bitšhiwa. Ge ba e ya ba hwetšana moredi wa bona. Mokhonyana o šupa ba ga makholo wa gwe medirš ya ngwana wa bona. Ka tšatšhi le lengwe, batswadi ba ilš ba re, go bšlšga a še go feka maano ke go ntšha mšya. Ngwana o reng o e ba maganong. Tšatšhi lefe le lefe ba bolabola tšša go. Ba ilš ba napa ba mmitšša Maganong.

266. Moselesele. Moselesele ke mohuta o mongwe wa dinonyana. O na le molala o motelele. Mong wa leina ba ilš ba mo kwšra ka gore ke moselesele ka baka la botelele bja molala wa gwe.

160

267. Makwele. Ke mohuta o mongwe wa dinonyana. Nonyana e, e na le lešata kudu. Kudu mo e bšna nšga. Dinonyana ka moka di tša khobakana. Magare ga tšona go tša no o kwala yšna. Bjale mong wa leina, ba ilš ba mo ršla leina le we kabaka la gore o bjale ka šna. Bo makwele ka buntšhi.

LPH

268. Morukhwê. Ke mohuta o mongwe wa nonyana. Ka buntši ke merukhwê. Nonyana e ke the tšala-nyana. Ge motho ba mo kwêra ka leina la yôna, o tša hwetšana gore a tšalefa. Ba ilê ba mo kwêra ka leina le we ka go bôna a apere letabo. Letabo ke gore tšetašla.

269. Šibišane. Ke mohuta wa nonyana. Nonyana e we, e fofa bošego. Mothegare e tšwa e robetše. Ba e bitša gore ke moloi. Mosadi yo ba ilê ba mo kwêra ka leina la lona ka baka la boroko bja gwe. Ge ba bangwe ba e nwa bjala, yêna o omile ka boroko. Motho yo wa go khomêla ba ngwe ba e nwa bjala o dira bjang. Mo lethetšeng, ke ~~lešibišane~~ lešibišane. O lala a loyana bošego. Ke moka ba napa ba mmitša lešibišane. Ba ilê ba bolaya le bare ke Šibišane.

161

270. Makalauba. Le yôna ke nonyana ya bošego. Mothegare ke the-tšala. Ge e bôna motho e nore ubaa. Ge o na le maleba o ka e bolaya e tšha no re ubaa. Bošego e tšhalifile. Makalauba mothegare a be a tšha nyake go bolabola kudu. Mang le mang a mmôna motho yo a lukilego. Ge letsufi le thôma go tswara, ke moka o thôma go bolabola ka go lêba. Batho ba re o lukile mothegare,. Monna o ilê a ba fetola ka gore mollô o tšhuba mo-ori. La the ke la mmôna mo a le bjale ka mabanyana o wa fetoga a ba bjale ka makalaubane. Ke moka ba napa ba re ke Makalaubane.

271. Mankeke. Mankeke ke le-goro. Le a loma. Ge o ilê wa loma ngwana o wa lla. Yo mogolo o diyo khojella. Mo we o lumilego madi a tšwa. Leina le la mankeke le šupa moloi. Ba mo kwêra ka lona ka baka la boloi bja gwe.

272. Mothophi. Mothophi ke leina la the tšhare. Basadi mo ba le lešokong, ba re, moropa go lla wa morotho, mothophi ke mma-mmitša tša kholê. Ke leina la bo mamoratwe. Ge monna a babja kudu, ge batho ba e ya go mmôna a tšha khone le go tsoga, wa mamoratwe a fišha, o tša mmôna a kôkômala. Ba ilê ba mo kwêra ka lona ka baka le we.

162 273. Mokhalo. Ke leina la mo thare. Leina le, le nyaretšwa ke mosadi wa mamonyadiwê. Nna gapê a ke ne monna. A ke re monna wago ke mokete. Nna ka lapeng la ka a ba gate. Ba šošetše thefero tša lapa laka ka le šala la mokhalo. Ke moka a napa a hwetšana leina.

274. Theritê. Leina le a le na mong, ke la mothologadi yo mongwe le yo mongwe. Basadi ba nago le banna ba thabêla bathologadi nyepô ya theritê. Ba re theritê o na le mathatse, o re goswa wa re re go thoga. Ke gore monna wa go, o ilê go hwa wa bikiwa. Leina le we le akaretšitše bathologadi.

163 275. Thenana. Ke mohuta wa digwêgwê. Thona the tšwa mafsi ge o the minya ka phate. Le ge noga e nyaka go the metša, the a lla, the dutši the tšwa mafsi. Mong wa leina le la dikwêrô, o ilê a le hwetšana ka baka la ntšu la bothôla. O ilê a thoma ka gore nna di ncholetše, ke ilê ka hwetšana mapalekokotšê, a šita ke go metša thenana. Ke ilê ka šma ka lebella. Noga e ilê ya ba ya the togêla. Makalong yaka, ke ilê ka re, nkabe ke le bjale ka thona baloi e be ba tša pallwa go ntoya. Ka polabolo e la ya gwe ke moka ba napa ba mmitha thenana.

276. Mathinya-dianegô. Leina le ke la nyepô ya pula. Basadi ba ka thetša maupi a bona ka buntši, ke moka ba a anêga. Mothegare, mo la ditšhwene di šušutše bana ke moka pula ya tša ya na ka buntši. Maupi a la ba anegilego ya a kolobiša. Ke yona mathinya-dianego. Buupi bja go nediwa ke pula a bo tša na modirô mabapi le dijô. Modirô wa bjona ke go dira bjala. Mong wa leina le, o ilê a rafa dintwa tše dintši, ke moka a di anêga. Ba ilê ba ya go khopêla bjala. A be a nyaka bjala kudu. Pula a ya ka ya utama. Ba ilê ba bolabola ka gore pula e a tša. Nkheleng ke nyaka go alola dintwa mathinya-dianego owa tša. Ba ilê ba mo khêla. Ya ba o tša duma go hwetšana thegô tša bobedi. Pula ya fišha ya nêla dintwa.

277. Dintwa tša nediwa ke pula a di thana modirô. O ilê mo a re o kitimêla mo we a di anegilego, a hwetšana gore di kolobile. O

164 ilê a thôma go lla ka mathinya-dianegô. Batho ka moswana ba ja, ba jilo raka dintwa. O ilê a ba botša gore mathinya-dianego o ntobisitše. Mathinya-dianego keng naa. O wa nkubela maubelane teng. A ke re o wa e jeba gore ke pula ya mothegare. Ke moka ba napa ba mo kwêra ka gore ke mathinya-dianego. Mafellô.

278. Dikalaku. Ke dilô tše motho a šomago ka tšona. ~~XXXXXXXX~~ Ke tšona di šoma ka tšona. Modiro wa lešaka. Mošumi o swanetše go ba le: Thalepe le kepi. Ke tšona dikalaku tša modirô wa lešaka. Bjale mosadi yo, o ilê a hwetšana leina le we ka dipolabolo tša gwe le modirô wa gwe. Molato e be a le mamonyadiwê, ka baka le we a phela ka banna ba lefoka. Modirô wa lefokeng o wa jefa empa a o jefe kudu ka baka la go thabiwa ke meqwa le dikudumšla. Monna o ilê a lwa le mosadi ka bakeng la modirô ya gwe. O ilê a mmotša gore ke dikalaku ke dilô tša mešomô ke a di šumiša. Ke moka ba napa ba mmitša gore ke dikalaku.

165 279. Mankwele. Ke mohuta o mongwe wa digwegwe. Go jhepela ga thôna jhe a pharuma. Thenana jhe re, nta-ntaa. Lesele le re tsakaa. Mankwele ke leina la dikwêrô la motho. Nyepô e we e šupa motho yo a jha golego. Bjale ba mmotša gore o ja gola neng, ka gobane ba ngwe ba gudilê. Wena bja jha o no pharuma ke moka ka moswana le gona o no pharuma. Ke nyepô ya go šupa go jhoka bana. Ke la kakaretšo ya bušuwana. Bjale ba le dira leina la dikwêrô. Mafellô.

280. Pebane. Ke mohuta o mongwe wa dipeba. Bjale yôna ke a nnyana kudu. Njo ya yôna ke jhe jhaga e agêla bjale ka dinonyana. Ba re ke pebana ya mma-kathêtha jhe jhaga e bea manteleng. Leina le ke la dikwêrô tša go fokola mabêlê a batho. O fokola mabêlê a batho a e ya a tšhela ga ya gwe tšhemo. O ilê a hwetšana leina le we ka mokwa o we.

281. Mankale. Ke mohuta o mongwe wa digokho. Mankale o dala ka moleteng. Ke o mogolo go feta digokho ka moka. Nyepô e re šêgo

166 le no mankale le rego go hwa la re go tsoga. Ke la dikwārō tša baloi. Monna le mosadi mo ba babja, ba swanetše go nyakōla molete wa ōna. Ge ba o bone, ba swanetše go rotāla ka gare ga ōna. Yo we a tša rotego, o wa babja. Bjale mong wa leina o ilē a rotāla. Monna o ilē a re go mosadi, šego lago makale. Ke moka ya napa ya ba leina.

282. Koboga. O ilē a hwetšana leina le la dikwārō ka baka la gore o ilē a koboga meriri ya tšogō. Tšogō e ilē ya no šala e tuletše. Ke moka ba napa ba mo kwera ka gore ke koboga. Ke bona ba gešu ba ga leake la ntšhana, ba ga koboga tšogō ba ngwe ba koboga melala.

283. Moditšala. Ke leina la bobodu. Mosadi yo, ge a ka hwetšana yo mongwe a šoma, ba tša dula fathe ka moka ba dumedišana. Ka moragō ga tumedišana ke moka o tša thōma go bolabola magane a go tšerūlō. Mong wa modirō mo a ka tšheke a šma, a thōma modirō wa gwe, le ka no dikōla ba dutši. Ge ba mōna a e tša, ba re, moditšala o wa tša, ba swanetše go emella ba thōmō modirō ya bona. Mo a go dumediša wa tšheke wa dula fathe. Mo a go bolabodiša, no mmolabudiša o šoma. O tša mōna a feta. O ilē a hwetšana leina ka mokhwa o we.

167 284. Mathumš. Modirō wa basadi ke go šila. Go šila go gabedi: Go thuma le go gabotša. Mothang a ratilō go thuma a be a thuma. Mothang a tša di nyakego, o wa gabotša. Yēna ka noši a e thōla leina le la mathumš. Ka mokhwa o: Ke nna mathumš, ke thuma ka go kwa peelo, mothwa ke tša di nyake ke a gabotša. Ba napa ba mmitša ka lona leina la Mathumš.

285. Mahodu. O ilē a hwetšana leina le we ka baka la bohodu bja gwe. Ba ngwe mo ba lema, yēna, o tšwa a pompetše. Le bakeng la puno o tša bōna a na le le šala la go feta la balimi. Ba dula ba mo tswara. Monna wa gwe a mo lefella melato. Mafellō monna o ilē a re batswadi ba mosadi ba swanetše go lefa molato wa moredi wa bona. Banna ba ilē ba ganetša, ba re ke mpja ya go, ke wena yo we o swanetšego go lefa. O ilē a hwetšana leina le we ka mokhwa o we.

168

286. Mmabjakha. Go bjakha ke go dula ka khwele. Mosadi yo mongwe le yo mongwe o dula ka go-bjakhama bjale mo kweriwa a be a re gobjakhama a bjakhamellê ruri. Objale ka mosebudi.

287. Madišwane. Ke leina la di kwêrô. O ilê a le hwetšana ka baka la dišô. O ilê a tšwa le-khwekhwe. Ke ge ba mo kwêra ka tšona ba re ke Madišwane.

288. Dithôkhêla. Ke mohuta o mongwe wa dišô. Tšona di a thathafa le gona di na le matšhotšhonkha. Mothare wa tšona ke le thakanoka la noka. Mong wa leina ba ilê ba mo kwêra ka baka la tšona. Ke ôna mokhwa o we a ilego a hwetšana leina le we.

289. Theanego. Ke leina la dikwêrô. Mosadi yo a be a the na thopa. Ge yo mongwe a ka rêpana naê, yêna o anêgêla batho. Morepiwa o ja ba a di kwa. Ditaba tša ka ntong di tšeba ke monna a di anegelwe batho. Yêna a be a the na taba, a be a di anêga gore mang le mang a dikwê. Ke ge ba napa ba mo kwêra ka leina la theanego.

169

290. Khogo. O ilê a hwetšana leina le la dikwêrô ka baka la boloi bja gwe. Modirô wa moloi, ke gore ngwaga o mongwe le o mongwe o swanetše go loya motho. Bjale a ka a hwetšana motho yo we a ka moloyago. O ilê a sokologa a nwa mae a gwe. Khogo e teola mae ya sokologa ya nwa. O ilê a loya ngwana wa gwe. O ilê a teiwa ke ngaka. Ke ge banna ba re, molato a o gona ka gobane ke khogo e nwele mae a yôna. Ke moka ya napa ya ba leina.

291. Mogaugau. Thaga mo e swa e re gau-gau. Ge e dutši e gauna, o ka the ke wa kwišiša le gona e thakantšha thôgô ka gobane a e na bothakha. Bjale mosadi yo taba ya gwe, a be a the khone go e bola-bola ga boje. Bjale tše di tšwago ka ganong ga gwe e be di tšimba bjale ka thaga. Ke moka ba napa ba mo kwêra ka gore ke mogau-gau.

~~292. Madišwane. Ke leina la di kwêrô. O ilê a le hwetšana ka baka la dišô. O ilê a tšwa le-khwekhwe. Ke ge ba mo kwêra ka tšona ba re ke Madišwane.~~

170 292. Mokêrê. Ke gore ke lerwê la pitša. O ilê a hwetšana leina le we ka taka la pitša ya gwe. Ge ba a-dima ba nyaka go e šumiša, o ba totša gore pitša ya ka ke mokêrê. Ka goriale mo we a tša ba fe. Ke moka ba napa ba mo kwêra ka leina la Mokêrê.

293. Makubê. Leina le ke la bonyela. Bonyela ke go leba. Metho o no lêbêla motho yo mongwe a tše na taba naê. Ke bjona bonyela ka gcbane o no mo nyela mathepa a tšena taba naê. Nna ke a makala motho yo, o no nkubêla, nna ke tšena taba naê. A o mo tšebe. Motho yo we ke maubêlane. Ke moka ba napa ba mo kwêra ka leina la makubê.

171 294. Maina a a ka gôdimu ke ôna a dikwêrô. Maina a we a ilego a dira dikhorô ke a:- Makeswele, Mmamphela, Nkhulukwane, Mokhopolodi, Motsebore le Mokhwatse. Maina a ke a basadi bjale a ilê a gudiša ke bana ba bona. Bangwe ba re, ke rena ba ga Nkhulukwane, ba ngwe ba re ke rena ba ga Mmamphela. Khanthe ka moka ke ba khoro ya ga Mongaale. Ba ngwe ba re ke rena ba ga Mokhopolodi bangwe ba re ke rena ba ga Mokhwatse. Khanthe ka moka ke ba khoro ya ga Thekhubêla. Makeswele o tšwile khorong ya ga Mašumi a bopa ya gwe ya Maseokoma. Ba Motsebore ba e pitša ba ga Motsebore. Khanthe ke ba ga Pôpêla. Ngwana-mpomo. O na le khoro ya gwe bjale bana le dijogolo tša gwe ba e bolailê, ka bo maldi ba tšene khorong ya ga Mothabê.

295. Ngwana-mpomo. Leina le ke la dikwêrô. Pomo ke go-wa fatše o e tšwa o le gôdimu. Ge go bupiwa leina ke Mpomo. Bjale o bitšiswa Ngwana-mpomo ka baka la gore batswadi ba gwe a ba mo tšebe. Leina le we ke la dikwêrô tša go gopotša ka mokhwa o ba mo hwetšane-go ka gona. Bjale ka ge go ngodilwê kae le kae gore o ilê a topiwa ke monna wa ga Masete gôdimu ga mothare. Ke moka ba napa ba mmitša ngwana-mpomo.

S. 8 : Maina a Mathumaša.

296. Mathumaša ke a bannyana. Baḡhankana ke mašoboro. Le bona ba e thêla maina a bona a bo-thumaša. Ka mono boroka a gona. Ba tšeele maina a mathumaša a gotšwa magakala. Ba no ba bjale ka

mašoboro a bona. Mathumaša ke a mantši empa maina a še a mantši.

172

297. Ke ōna maina a bona a:

Mašathumē, Galase, Kapoko, Magadimē, Tšharare le Mokhatse. Leina ka le thii o hwetšana le na le mathumaša a mantši. Bjale go ja ngwadiwa leina le lengwe le lengwe le thalušwa ka mokhwa o le nyaretšego ka gona.

298. Mašathumē. Leina le le thaloša ga bedi. Mathumaša a ba kame mokamo aowa ba fōra lefōro. Lefōro ke go loga meriri ya bona bjale ka dinti tša lebole. Mo a šikinya meriri ya gwe, e šathuma. Ke gore e ya kowa le kowa. Ba meriri e mennyana ba e tira bo mašathumē ka gologa pjepe ba dira lebole ka moka ba gokella thogong. Le bona ke bo mašathumē. Mašathumē ke gore meriri e metelele Ge a bina e a šaphula bjale ka mogwera. Bo-mašathumē.

299. Galase. Ke mathumaša a mahubedu a bjale ka makhwa. Ba e pitša gore ke bona di-galase. Ba re ke bona ba ba boje. Ka baka le we, ba swanetše go tswariwa ga boje ka gobane wa motswara manenekwana o ja pjašega. Digalase.

173

300. Kapoko. Kapoko e wa lebaka la marega. O ilē a e thēla ka lona lebaka la yōna. Ka buntši dikapoko.

301. Magadimē. Ke mathumaša a ma boje. Ba e thetše ka noši, ka baka la gore ge ba ba lebella ba no hwetšana ba gadima. Molebendi le yōna mo a mo lebella, a diyo khomolla mathō, aowa o diyo lebella ka go gadima. Ke nnete le bona ba gadima bjale ka legadima. Ka buntši ke bo-magidimē.

302. Tšharare. Ka buntši ke bo-tšharare. Dinan'edi di na le matšharare le letšatši mo le thaba le mo leya madikēlo gammogo le ngwedi. Matšharara a letšatši le ngwedi a bitšwa mathasedi. Bjale mathumaša a we a e pitšago bo-ntšharare, ba e pitša dinaneedi.

303. Mokhatse. Koša e thupatša ke mašaedi. Ge ba-bini ba yōna ba ka ~~XXXXXXXXXXXX~~ no khōna ka moka ba-lebendi ba ka theke ba

174 **thōga.** Ge gona le mašaedi, ba-lebendi ba **ta** khathōga. Batswadi ba mašaedi dipeelo di a baba. Bo mmago bona ba **ta** rweša khwara go bo papago mašaedi. Leina le we ke la mašaedi. Bjale ba re mokhatse ke go dirēla gore ba **the** ke ba a kwa gore ke la mašaedi ka gobane ba ka le gana. Ka **theroka** ba re mokhathī. Mafellō.

S. 9 : Maina a basadi ka dikhorō.

304. Maina a **ta** ngwadiwa ka mokhwa o wa maineng a khoro ya ga Mothabē. **Thogong** ya **ōna** go **ta** ngwadiwa khoro ka go latelana le dijela tša **ōna**.

305. Maina a khoro ya ga Pōpōla: Motsebore, Mamoko, (Marebole goba Mamoko) Maleho, Mapholo, Maphēō, Makhomo, Madintši, Mankhongwane, Maganong, Leraga, Nkhoto, Madisane, Khasa, Mathephoko, Nkonyane, Mankoba, Maletšatši, Madigale, Mamogola, Nkekešane, Makolane, Huwane goba Kalala le Madibi.

175 306. Maina a khoro ya ga Maseokama: Matheboko, Madintši, **Thefōnō**, Mpjaafō, Manku, Moganapedi, Mankhōgwane, Mapato, Ntilane, Mamoko, Makhatjako, Monyenye, Mathekolo, **Mōrō**, Motšatši le Mathaba-a-enwa,

307. Maina a khoro ya ga Moene: Mmakhoši, Malephaka, Makhorong, Mmakoma, Ngwarokwane, **Mōōrō**, Mabore, Makōke, Makišane, Mokhadi, Modupō, Rotwō le Majale.

308. Maina a khoro ya Mabakane: Morukhwe, Mokhadi, Motšatši, Maune, Ditshila, Matšholšlō, Nkalane, Mabakane, Mmpo goba Ngwanampomo, Nkwane, Mokhatšo, Malehubedu, Mothinye, Matšie, Molepa le Makhobōlō.

309. A khoro ya ga Matšō: Mamatimō, Mokhobedi, Mpjaafe, Ngwanamakhutšwi, Mothago, Mponyane, Mamoreka, Maphokungwana le Moja-lekhomo.

176 310. A khoro ya ga Mašumo: Mamoko, Marebolō, Mamotetwa, **Ntōti**, Majadi, Malekututu, Matšie, Malokweng, Motšatši, Manosetsana, Mapholo,

Mokobô, Lešoka, Dipone, Boapa, Sapina, Maribô, Matwane, Polena, Mathegabu, Otši, Mohwêla-thagwe, Lepato, Mathaba-a-enwa, Makôma, Mamokobô, Mathenkele, Mapulô, Matheropo le Mokadi.

311. Maina a basadi ba khoro ya ga Nkwane: Mamodipa, Mamosejane, Theletša, Nkherethene, Mokhadi, Swane, Mangabane, Makhôpô, Madibô, Magašane le Mmulô.

312. A khoro ya ga Masete: Maboapa, Mašišimale, Maale, Mmamaila, Maganong, Motšatši, Mamodikong, Leolo, Mokhadi, Mokhekolwana, Mabore, Manyane, Mamoko, Mabale, Malehu, Phumê, Thelwa-le-tšatši, Nkhang, Šibišane, Morufane le Madibi.

177 313. Makellô, Madulo, Tšhoupane, Thekolobane, Mokangwe, Madikwekwe-
te, Marwale, Mabore, Maganong, Makhôpô, Nyolô, Maldi, Makhomo le
Phuthi-ya-šoka. Maina a, ke a khoro ya ga Mongaale a basadi.

314. Maina a khoro ya ga Raganya: Maphokungwana, Mathôbôla, Mamorejane, Magaingwana, Tshegħa, Mokopane, Matale, Matawa, Mathe-
nkele, Moore, Theboô, Mankhogwane, Khasa le Mpasî goba Papala.

315. A khoro ya ga Thobetyane: Maitšeng, Thopô, Mampjane, Matšepe, Magabe, Matšhatšha, Motswaki, Matawa le Madigale.

316. Maina ka buntši a ngdilwe maineng a dikwêrô. Bjale mo go ja
khethiwa a bongwana-ngwako. Le ôna a rediwa ka dika empa a ja no
ngodiwa bjale ka bongwana-ngwako fôla.

S. 10: Maina a bongwana-ngwako a basadi.

178 317. Bongwana-ngwako ke ka buntši. Ka bothi ke ngwana-ngwako,
bo šupang, goba bo ra goreng. Bjale mo a ja no ngwadiwa ka go
phathagana ga dikhoro. Maineng a dikwêrô a bo ngwana-ngwako a gona.

318. Ke ôna a bongwana-ngwako a :- Ngwarokwane, Maitšeng, Theboe,
Swane, Makello, Thekolobane, Maganong, Nyolô, Maldi, Ditšhila,
Mošhinye, Mathaba-a-enwa, Malehu, Leraga, Mamobu, Leopô, Lešoka,
Otši, Leolo, Nkhang, Šibišane, Sodi, Thellô, Moetša, Mokhobedi,
Mokhuša, Mpja, Mphékama, Manawe, Mokhalo, Khogo, Mokêrê, Mohwa-a-
~~lebovaka-ang~~

loba le a mangwe. A we mangwe a we ke a banna. Leina la bo-ngwana-ngwako a le thacole ka gobane le la monna ba mo rēla. Ke mokhwa o we ke itšego le a mangwe. Ke gore ona a ngwadilwē ka maphepheng a ka moragō. Mosadi wa hwetšana a bitšwa ka leina la thenna, ke ngwana-ngwako. Go no ba bjale ka monna ga la thesadi, le šupa bongwana-ngwako.

319. Mma a a ka godimu, ke ja thaloša a mangwe. A mangwe nka theke ka thaloša ka gobane a ngodiwilē mapampiring a ka moragō.

Bjale ka mo fathe ke ja ngwala leina ka leina le thalošo ya lona.

179 320. Ngwa-rokwane. Thekherō tha pjaega ba roka. Ge ba the rokile, ba ja goma ba the šumiša gapē. Ge ba thaka ba the roka, mafellō the ja napa tha pjašgōla ruri. Ka moragō ga mo we ba swanetše go the latha. Baduledi ba ilē ba rēla ngwana ka polabolo ya papagwe. Ngwana o gona fēla o wa solēga. Ke tennwe go thwa roka disolegi, baloi ba goma ba nkamoga. Ke moka ba napa ba re ke ba rokang, a tilo hwa. A lebitšege, ba re ke Ngwarokwane.

321. Maitšeng. Ke leina la thenna. Ba ilē ba mo rēla lona ka baka la bongwana-ngwako. Thalošo ya lona ke gore, o no etsiša basadi ba bangwe ka gobane a ka the phele.

322. Theboš. Mmagwe o ilē a bēlēga ngwana a hwa. Ka moragō a bele ga yo mongwe, le yēna o ilē a hwa. Yo ke wa boraro. Bjale ba ilē ba mo rēla leina le we ka baka la gore tha maloba the ja boya.

323. Swane ke moswane. Moswane ke leina la bothōla. Go na le nonyana ba e bitša moswane. Ge o ka o kwa e lla, o ya thōla. Ka moswana o ja o kwa ba go bega lehu. Ba ilē ba rēla ngwana leina la bothōla ka baka la go bēlēgōla fathe.

180 324. Makello. Kōlo ke ya go šla. Morafi wa dinwa o rekiša ka thaana. Moreki le yēna o swanetše go tšwa a tatšitše thaana ka Mabēlō. Morekišī o na le thaana ya kōlō. Ge mabēlō a ka the ke a jala kōlō, o swanetše go boēla moragō a yo ntšha a mangwe. Ge e tetše, le yēna o ja no mo tatšetša dinwa. Ba ilē ba rēla ngwana ka nyepō ya gore ke kōlō ya baloi.

325. Thekolobane. Gokoloba ke go phalola thōgō ka moka. Mmage a be a bēlēgela fathe. Bjale ngwana yo, o ilē go bēlēga, ba re, a re holofele ka gobane ka moswana o ja re šiya. Ke ge ba napa ba mo rēla lona la gokoloba. Ba le bitša ka gore ke Thekolobane.

326. Leraga. Monna o robala le mosadi dikhwedi tše ntabe. Khwedi ya bušupa e a ila, ke gore a swanēla go robala le yēna. Ba tšhaba gore bakhekolo ba ka khōja tšhila. Monna o ilē a no robala le mosadi go fithēla khweding ya mokokotšilō. Bakhekolo ba ilē ba khōja leraga. Polabolo ya bona ya re, nkabe a re khotiša tšhila ya mohuta o, yaba mosadi wa gwe o wa phidiša, e be re jo re, ke tšona. Bjale re khōjetše leraga. Ke gore o ja hwa. Ke ge ba napa ba mo rēla leina le we.

181 327. Maidi. Thepipimpi re bolabola khoromēla, taba mpe re hwa nayō. Mogolo wa Maidi a ka a hwa ka lehu la bolwetši. O ilē a diyo bolaiwa, a peputše ke mmagwe. Ka mokhwa o: O ilē a ya go utswa mabēlē khanthe mong wa ōna o laletše. O ilē ke tiya moutswi khanthe o tiya ngwana. Ya ba ke moka o mmolaile. Mmagwe a ka a laudiša thehu the ngwana. Mafellong ba ilē ba di kwa. Molato a wa ka wa ba gona. Ka moragō a bēlēga yo mongwe ba napa ba mo rēla lona la Maidi.

328. Nyolē. Khomo mo e twediwa mogala, ba e nyola ka nkō. Ge o e nyotše a e thana maaja, ke moka ba e thula lešoba ka nkong ka morokola. Go fedilē ba e thwēla mogala. A e thana mohola e feletše ke maaja. E thale yēna mosadi yo la wa go bolaiša ngwana ka baka la bohodu. Maidi o ilē go bēlēga ka morago gwa bēlēga Nyolē. Ke ge batho ba šetše ba ukwilē lehu la ngwana wa go bolaiwa. Ba re, 'molai o nyotše lehodu ka gobane mabēlē a batho a the utswiwa. Ba napa ba rēla ngwana leina la Nyolē.

182 329. Lešoka. Ke la bongwana-ngwako la bonna. Bjale ka ge ba the khethe, ba ilē ba rēla moradi. Lešoka mphē batho. Ke a bōna a no bēlēga bana ba gwe ba e hwa. O wa makala ka gobane ba ngwe ba ba fa mešoka ke moka o tswara bana.

330. Maganong. Leina le le thalušitšwe ka maineng a dikwêrô. Bjale mo le thalošwa fêla ka bongwana-ngwako. Ke gore le šupa gore ke mogano wa baloi. Bona beng ba ja uja.

331. Mothinye. Baloi ba leka digale ka bana. Mmagwe o ilê a mo etiša pele. O ilê a tswarêga. Batho ba ilê ba re wa the ke wa mmolaya ka gobane o re, o rumilê ke mmagwe. Mong wa moje, o ilê a re, ngwana wa nôga a na bonôgana. O ilê a mo kôkôtêla mojwa wa mothone ka gare ga thôgô. O ilê go fiŋha gae ke moka a hwa. Baloi ba ilê ba sola mmago mohu. O ilê a hwetšana leina le we ka baka la gore mogolo wa gwe o ilê a thinya ke mmagwe.

332. Maŋhaba-a-enwa. The-boba ŋha loma khomo goba motho the nwa madi. The re go thaba ka molomo wa thona ke moka ŋha nwa. Baloi le bona ba bjale. Ba ilê ba mo rêla leina ka baka la gore bona beng ba ja ja ba thaba.

183 333. Malehu. Ke lona la bongwana-ngwako la go šupa gore a ka the ke a phela, ba ja ja ba bolaya baloi. Ka baka le we a ba nyake go thinya maina. Maina-ina go rediwa ba we e lego batho batho. Batho batho go bolwabolwa ka ba we, bana ba bona ba phelago. A go bolwabolwe ka bo mmago bona, aowa batho batho go bolwabolwa ka bana.

334. Mamobu. Le lona ke la bongwana-ngwako. O lapa go bêlêga, ke nama ya mobu, ke moka baduledi ba napa bare ke mamobu.

335. Leolo. Ba ilê ba no rêla mosadi fêla ke la thenna.

336. Nkhang. O ilê a rediwa ke baduledi ka baka la gore mmagwe o no tswenya ke mafapoga a gwe kxanthe ba ŋilo bolaya baloi. Ge o nkha mafapoga a ngwana, a go phelêla ka tše di boje. Ke moka ba napa ba mo rêla la Nkhang.

184 337. Šibišane. Mašibišane ka buntši ka bo thii lešibišane. Ke dinonyana tša go fofa bošego. Di bitšiwa gore ke dithuri, ka baka la gore tša lala di lla bešego mojeng, di rwele. Ka moswana o ja o kwa ba re mokete a yo. Bjale mosadi yo we ngwana wa gwe wa pele o ilê a rwala ke ŋna. Ke gore a ilê a lala a lla, ^{ka moswana} k

a tsoga a hwilê. Bjale ngwana yo wa bo bedi o ilê go bêtêga ba napa bare ke Šibišane. Ke gore ōna a ʒa no ʒa a rwala bjale ka yo la wa pele.

338. Sodi. Ge o ka okwa baduledi ba re ngwana o wa solêga, ke gore a boya ka matšatši a gwe. Ngwana o swanetše go tšeya matšatši a matelele a ʒha le ka nʒong. O ilê a re, a solêga, ya ba ke ngwana-ngwako. Ba ilê ba napa ba mo rêla la Sodi.

339. ʒhellô. Ke lona la bongwana-ngwako. O ilê a rediwa ke baduledi ka baka la gore a še motho ka gobane ka moswana re ʒa ʒa ʒhellong.

340. Moetša. O ilê a rediwa ke baduledi. Ba re baloi, ge e be ba na le (mosobô) mothobô, e be ba ʒa etša ngwana wa batho ba ka ngwana yo. Ke moka ba napa ba re ke moetša.

185 341. Mokhōbedi. Ke la bongwana-ngwako ka baka la gore mmagwe, a be a no bêtêgêla faʒhe. Mokhōbale ke molaô. Ke gore baloi e ke ba ka dira mokhōbale. Bale mo ba le ka ʒherupung, ba rupa, motho a re mokhō bale. Ke moka ba re, wa o kwa mme goba papa o itše botšha bo lalê. Ba riale ba dutši ba phuphutha. Ke moka ba ya ʒherokorokong. ʒherokorokong ke go robala. Bjale baduledi ba ilê ba re, e ke baloi le bona ba ka dira bjale ka bale. Ba ilê ba napa ba mo rêla la Mokhōbedi.

342. Mokhuša. O ilê a rediwa ke baduledi. O ilê go belegiwa, go belegiwa, ba re, a še ngwana ke mokhuša wa baloi. Tšatši le ba nyakago go khuša, bona beng ba ʒa no khuša. Ke moka ya napa ya ba leina.

186 343. Mohwa-a-loba. Baloi a ba na bogobô, ba no bolaya motho a dutši a loba, Motho yo mongwe le yo mongwe, o tšhaba moloi. Mo a ka hwetšana go be go na le bjala, ba re, bo fedile. Mong wa bjona o ʒa leka ka maʒa go nyaretša ʒhe ʒhe nnyana. Le ga go le bjale, ba no bolaya. Baduledi ba ilê ba re, baloi mo gomeleng, ngwana o wa loba. Ke letšatši le ba nwago bjala bja letswetši. Ba napa ba re, ke mohwa-a-loba. Mafello a maina a bōngwana-ngwako.

S. 11 : Maina a dika a basadi.

344. Maineng a basadi, maina a dika a gona. Go ja ngwadiwa maina ka gobane ge e le thalošo ya dika, e thalušitšwe maineng a banna. A ja ngwadiwa ka lethetho, ka morago ke thalošo.

345. Lethetho la ona:- Manyane, Mamoko, Mabelo, Thelwa-letšatši, Majadi, Matšie, Malokweng, Motšatši, Dipone, Mapulo, Madintši, Mapato, Marwale, Tshejha, Matale, Matšepe, Matšhatšha, Makhorong, Mponyane, Mamogudi, Molao, Kpjane, Mathefako, Kapoko, Šobošobo, Madipola, Magabo, Mahudu le Mothakauma.

187

346. Manyane. Motho o ja tša goja, ka morago o wa nya. Monyi wa lethepe o wa utama. Thelo the we ba tha utamego ke moroto. O diyo uta yona koma tona. Bjale mosadi yo Manyane o ile a nwa bjala, a tagiwa. Moima o ka gare ga njo, o wa šokwa. Ba ile mo ba tšwela ka nje ka morago ga mo ngwana a belegilwe, ba hwetšana a the nyetše. Ba ile ba makala. Ba gojola gore o ile motshekha. Ba ba mo jebago, ba re, ke mokhwa wa gwe. Ke theka the. Ngwana yo a belegego, a še ngwana ka gobane ke ngwana-ngwako, ka baka le we leina la gwe ke manyane. Mothomong monyi o mo phoretše, o ja phela. Ke moka ya napa ya ba leina.

347. Leina le la ka godimu le bifile kudu. Ka baka le we mong wa lona a le nyake. Ba no mmitša fela ka baka la bongwana-ngwako.

348. Mamoko. M'oko ke wa mabelo. O wa thothona mo o ile wa tupela motho mmeleng. Ka morago ga mo we ke moka o tšwa dišo. Dišo tša nje, e no ba legwatata. Ba ile ba makala. Motšibi a fiha, a babotša gore ke mooko. Mooko o ntšha dišo naa. O ile a dumela. O ile a napa a re ke Mamoko ka gobane o mo thole.

349. Mabelo. O ile a rediwa leina le we ka baka la mabelo-thoro. Ke lona le baka le we a ilego a fiha ka lona. Ngwana a belogwa, ba napa ba mo rala la mabelo.

188

350. Thelwa-letšatši. Ge e le monna ba mmitša Letsufi. Batho

ba ilê ba makatšwa, ba bôna letšatši le fifala, Makalong ya bona, ba re keng the we the lwago le letšatši. A gwa ka gwa ba le motho yo a tebago. Ba ilê ba gopolêla khwedi gore ke gona e kopana le letšatši. Ngwana o ilê go bêlêgwa ba napa ba re ke thelwa-letšatši.

351. Matjadi. Ge e le monna ba re ke Lejadi. O ilê a bêlêgwa tšatši le go galago dijadi kudu. Ba napa ba mo rêla leina le we.

352. Matšie. Ke leina la theke tha ditšie.

353. Malokweng. Ke la theke tha malokwa. Ka bo thii ke lokwa. Malokwa ba rwala ka ôna marula. Ke ôna modirô wa ôna. Le maheya ba rwala ka ôna fêla modiro o mogolo wa ôna ke go rwala marula. Ke la mathômô mo ba bôna mekoja ya malokwa. Ngwana o ilê go bêlêgwa ke moka a rediwa leina la ôna. Ge e le monna ke Lokweng.

354. Motšatši. O ilê a bêlêga go fiša letšatši ka maaja.

189 355. Dipone. Dipone nka buntši. Ka bo thii ke thepone. Ke dilo tša go tšwa le makhowa. Ba epôna ka tšona. Di ilê go fiša ba napa ba rêla ngwana leina la dipone. Motho o wa apara a ba a kama meriri ya gwe. Ka moragô o tšeya thepone, o the pôna ka thôna gore o thapilê ga boje le go kama le moaparo wa gwe. The lo the we tha go epôna ka thôna, re the bitša thepone.

356. Mapulê. O ilê a rediwa ka theke tha pula. Ke gore o ilê a belegiwa pula e dutši ena.

357. Madintši. O ilê a hwetšana leina le we ka baka la dintši. Lešaka la dikhomo e be le khaufsi le njo. Ka tšatši le we ngwana a ilego a belegiwa ka lona, dintši e be di tetše kudu. Ba bilê ba tšeya bosola ba beya. Ke gore ba ilê ba re di a thôla. Baduledi ba ilê ba napa ba rêla ngwana leina la Madintši.

190 358. Mapato. Pato ka bu thii. Ka buntši ke dipato. Modirô wa dipato ke go bata dinto ka tšona. Ba bata le bato ba khôna ba diila ka malôkô a dikhomo. Dipato ke diphate. Di bejiwa ke babeji. Morekiši wa tšona o ilê go fiša, ke moka ngwana a bêlêgwa. Ba napa ba mo rêla lona la Mapato.

359. Marwale. Ke šetše nkile ka ngwala ka dipampiring tša ka moragō, gore dijela tša go beka mosadi di-tharo. Ke tše: thebōka-boke, go tšhabiša le go bikišwa ke bakhekolo. Mosogana yo mongwe o ilē a rwala mosadi wa gwe, a tšhaba naē. Ka moswana ngwana a tsoga a bēlēgwa. Baduledi ba napa ba re ke Marwale.

360. Tsheṭha. O ilē a rediwa ke bakhekolo ka baka la theka the we a ilego a tšwa nathō. Ngwana o ilē a bēlēgwa a na le moṭhela. ba ilē ba o ripa. Ba napa ba mo rēla leina la Tsheṭha.

361. Maṭale. Mengwaga a e ka go swana. Go na le ngwaga wa molaao le wa ṭala. Bjale o ilē a bēlēgiwa ka wa ṭala. O ilē a hwetšana leina le we ka theka ṭha ṭala.

191

362. Matšepe. Batho ba bogolo-golo e be ba ruia matšepe. Matšepe a we e be e le dikhomo, ba nyala ka ona. Dikhomo le dipudi tša nyarēla bjale ba thōma go nyala ka tšona. Matšepe a ilē a fetoga le fēla. Mosadi wa go nyadiwa ka matšepe o ilē a ṭhala.

363. Bagwera ba gwe ba tumiša dikhomo tša go ba nyala. Ba di tumiša ka mokhwa o: Khomo ešū thebariki, nkabe e nwa bjala, nka e khēla ka thegō, thegwana ṭha gonwa bjala, e re go nwa e tagiwē, e etše ge ke bina koša. O ilē a re le nna ke nyaka go nyadiwa ka dikhomo. Ba ilē ba lefa molato wa matšepe. Moṭhadi ba napa ba re ke Matšepe.

364. Matšhatšha. Metšhatšha ke ka buntši. Ka bo thii ke motšhatšha. Motšhatšha o lumiwa ke dikhoši pele. Motho fēla mo a ka ja pele ga ba mošata, a hwetšwa ke molato. Molato wa nṭhe o lifiwa ka khomo. Moutswi wa motšhatšha o ilē a lifišwa ke ba mošata. Ke molato wa motšhatšha. Ngwana a bēlēgiwa, ba napa ba mo rēla leina la Motšhatšha.

192

365. Mponyane. O ilē a rediwa ke baduledi ka theka ṭha mogolo wa gwe. O ilē a no bēlēgwa a pontše go fiṭhēla a ṭilo hwa. Dika tša baloi di ṭetše. Ba ilē ba rēla ngwana ka baka la khopotšo ya ngwana wa go no hwa a pontše.

366. Mamugudi. Megwidi nka buntšhi. Ka bo thii ke mogudi. Bana e be ba epella koša ya megwidi. Ka tšatšhi le we e be gona le megwidi e mentšhi. Bjale bana ba re, megwidi, joo-naa, e dula tha-ba tše kholo. Ka moragō-nyana ga mo we ngwana a bēlēgiwa. Ba napa ba mo rēla leina la mamogudi.

367. Kopjane. Kopjane nka bo thii. Ka buntšhi ke dikopjane. Dikopjane ke tša mabēlē a leheya. Leina le ke la bongwana-ngwako. Le bjale ka la makhwatšo. Mosadi yo mongwe o ilē a hwetšana mabēlē a gwe a lehea a rwelwe mašemong. Mo a butšisa, ba mmotša gore go rwele mokete. O ilē a ya, a mmutšiša. O ilē a dumēla gore go tšere nna ka baka la gore ke bōne e le dikopjane. Dikopjane ke mabēlē. Ba ilē ba mo lifiša. Ngwana o ilē a ba gona, ba napa ba mo rēla leina la kopjane.

368. Mathefako. O ilē a rediwa ka tšeka tša thefako.

193 369. Kapoko. O ilē a rediwa ke baduledi ka baka la kapoko.

370. Šobošobo. Ke mohuta o mongwe wa ditšhi. Ka buntšhi ke Mašobošobo. Ka bo thii ke lešobošobo. Ka ngwaga wa tšala ya matšhona batho ba ilē ba phela ka šna. Ge gona le buupi-nyana ke moka ba kitēla ka gare ga tšona ke moka ba apeya. Motho mo a e nwa meeji a khōna go dula ka teng. Moima o ile. a nyaka go hwa le mpa ka baka la tšala. Ba ilē ba mo fa mašobošobo a maanš, ke moka moyā wa boya. O ilē go bēlēga ngwana ke moka ba napa ba mo rēla leina la Šobošobo.

371. Madipola. Mmola o enywa dipola. Ka buntšhi ke mebola. Dipola nka buntšhi. Ka bo thii ke pola. Le tšona di ilē tša thuša kudu ka ngwaga wa tšala ya matšhona. Ngwana o ilē a rediwa leina le we la tšeka tša dipola. Mo e le monna ba re ke Dipoleng.

194 372. Magabē. O ilē a rediwa ke baduledi ka baka la midi ya mogaba. Mogaba nka bo thii. Ka buntšhi ke megaba. Le yōna e e ilē ya thuša kudu ka ngwaga wa tšala ya matšhona. Ba be ba špa medi ya yōna, ba e ja botala. Bjale ke tšeka. Ka baka le we ba ilē ba rēla ngwana.

373. Moja-lepula. O ilê a rediwa ke baduledi ka baka la gore, o ilê go bêlêgwa gwana pula e kholo.

374. Modupi. O ilê a rediwa ke baduledi ka baka la gore o ilê a bêlêgwa go ena pula ya modupi. Mmago ngwana ba motša gore dikôma tša gwe di ganetše madibeng. Ba riale ka gobane a ka the ke a phakiša go tšwêla ka nšê. Mafellô a maina a dika.

Maf

S. 12: Maina a baeti a basadi le a dingaka.

375. Baeti le dingaka le bona ba na le maina a bona mo baneng. A no rediwa bjale ka a banna. Bjale ke ja dira gore ke a fapantšhe ka dihōgwana tša ôna.

376(a). Maina a baeti ke a ka go:- 'Mamaila, Mašišimale, Mokhadi, Mapholo, Mokôbô, Sapina, Polena, Lepato, Madisane, Khasa, Maalê, Madibi, Mathephoko, Mpjaafê, Mankhogwane, Mapato, Makhomo, Makhopê, Magašane, Mathuhu le Mponyane.

195

377(b). Maina a dingaka ke a, a:- Mokhekolwana, Mamodikong, Madibi, Lešoka, Mathekenkele, Mathe-rôpô, Nkhoto, Mamogola, Ntilane, Morukhwe, Malehubedu, Molepa, Tshoupane, Phuthi-ya-šoka, Mmulê, Šupulugane le Mothago.

378. Ke yôna phapantšho ya gôna, e ya ka gôdimu. Ke ja ngwala leina ka leina le thalošo ya lona. Ke ja goma ka thôma ka yôna (a) ka moragô go khônê e e ba (b).

379. Mmamaila. Leina le ke la ba bina phuthi. Ba bina phuthi ke ba ba Maila. Bjale le ilê la tšena khorong ya ga Masete ka baka la moeti wa go tšwa ga Maila.

380. Mašišimale. Le gona khorong ya ga Masete. Lona ke la ba bina jou. Le tšwa le khorong ya ga Šaai. Le bona ba bina jou. Ngwana o ilê a bêlêgwa go tile monna wa ga Mašišimale, ke moka a napa a mo rêla leina le we. Ba ilê ba le dumêla ka gobane ngwana ke ngwana-ngwako. Ke Mašišimale, ~~axje~~ šišimala o je meratha, mogolo o mmolaili o mmôna.

196

381. Mokhadi. Ke mokhadi le topa go lema, go ja o phala le bašumi. Ke la ba bina jou. Mo dikhorong tše:- Nkwane le Moene le ilê la tentšha ke bona ba bina jou. Mong khoro ya leina le we ke ya ga Mašumu.

382. Mapholo. Ke leina la ba bina phuthi. Ke bona Bakone. Mo khorong ya ga Mašumu, le ilê la tentšha ke ba ga Lewele. Ba ga Lewele e thale bona bakone. Ngwana o ilê a bêlêgwa monna wa ga Lewele a e-tetše mo we. Ke moka a napa a mo rêla la khaitšedi ya gwe Mapholo.

383. Mokôbô. Ke leina la khoro ya ga Nkwane. Monna yo mongwe wa ga Nkwane, o ilê a fiha khorong ya ga Mašumu, ngwana a ba gona. Ke moka a napa a re ke Mokôbô. Ke la thenna. Ba ilê ba re le mo lebane ka gobane ke ngwana-ngwako.

197

384. Sapina. Leina le a le tibiwi. Le ilê la têna mo khorong ya ga Mašumu, ka moeti wa mothoka. Ngwana o ilê go bêlêgwa a napa a re ke khaitšedi ya ka Sapina. Ke moka ya napa ya ba leina.

385. Polena. Leina le le tene khorong ya ba bina jou ka baka la baeti. Moeti yo we a be a tšwa a le Bokhaga. Ngwana o ilê go bêlêgwa a napa a re ke Polena. Ke moka ya napa ya ba leina.

386. Lepato le Mapato. Maina a ke a khoro ya ga Raganya. Khorong ya ba bina jou a tentšhitše ke bona ba bina khomo, Ba bina khomo ke bona ba ga Raganya. A tene khorong ya ga Matheekama.

387. Madisane. Leina le, ke la go tšwa Magakala. Leina le we le ilê la têna khorong ya ga Mothabê. Ka morago la têna khorong ya ga Pôpêla. Ke moka e napilê ke leina.

388. Khasa. Ke leina la khoro ya ga Raganya. Lehono le gona khorong ya ga Mothabê. Le ilê la têna ka mokhwa o; Mothabê o ilê a tšeya mosadi ga Raganya. Bjale ngwana a napa a rediwa leina ke makholo wa gwe a re ke Khasa.

198
LPM

389. Maalê. Ke leina la khoro ya ga Mathakwane. Ngwana o ilê a

ba gona khorong ya ga Pôpêla ke moka moeti, a mo rêla leina la Maalê.

390. Madibi. O ilê a rediwa ke monna yo mongwe wa moeti. ~~EXXXXX~~
O ilê go fiha, ka moswana ga gona ngwana a bêlêgwa. Ba ilê mo ba bega pêlêgô ya ngwana, a napa a re leina la gwe ke Madibi. Go ilê gwa napa gwa ba leina khorong ya ga Pôpêla.

391. Mathephoko. O ilê a rediwa ke makholo wa gwe. Polabolo ya gwe, o ilê a re, motogolo waka o khutšitše. Ka gobane monna a be a no tšwa a mo tiya, a mmotša gore ke tšhephoko. Ngwana yo we leina la gwe ke Mathephoko.

392. Mpjaafê. O ilê a rediwa ke mosadi yo Mpjaafe wa makhutšwi. O ilê mo a fihiile, ka mabanyana ngwana a bêlêgwa. O ilê a napa a re ke nna. Ke moka ya napa ya ba yêna, Mpjaafê.

199 393. Mankhêgwane. Ke leina la khoro ya ga Raganya. Le ilê la tšena khorong ya ga Pôpêla ka yêna Mankhêgwane.

394. Makhomo. Ke leina la ba bina khomo. Khorong ya ga Pôpêla le ilê la tšentšha ke yêna Makhomo ka go rêla ngwana.

395. Makhopê. Ke leina la khoro ya ga Mongaale. Ba ga Mongaale ke banareng ba bina khomo ba bjale ka ba ga Raganya. Makhopê o ilê a gaša leina la gwe khorong ya ga Nkwana.

396. Magašane. Ke leina la khoro ya ga Thekhôbêla. Khoro ya ga Nkwane le diyo gašwa ke mong wa lona.

397. Mathuhu. Leina le ke la tšenna, la khoro ya ba bina khomo. O ilê a rêla ngwana yo a ilego a bêlêga mo a etetše. Ngwana o gona. Ke ngwanenyana. Monna o ilê a re leina la gwe ke Mathuhu. Ba re ka gobane ke ngwana-ngwako le lukilê.

200 398. Mponyane. Leina le le ngodiwa la bobedi. Mo le ngodiwa ka baka la gore ke la khoro ya makhutšwi. Le šupa tšeka tša mathô. Ge khoši ya Banareng e ilê ya baba ke mathô. Ba epitša gore ke bona ba ga mathô. Ngwana ba mo rêla leina la Mponyane. Mafellê a maina a baeti.

399 (b). Maina a go rediwa ke dingaka:-

Mokhekolwana. Mmagwe o ilê a êma kudu go fiñhêla peeelo ya monna e langwa. Ka letšatši le lengwe gwa fiñha mosadi wa ngaka. O ilê mo a bina malôpô, ke moka a-reya mosadi wa moopa. Monna o ilê a re tšhikhidi e ilê ya phela ka madi a moene makholo. Ka moswana a tsoga a mo fa metantane. Mmalô! Mosadi o ilê a hwetšana mpa. O ilê a bêlêga ngwana wa ngwanenyana. Ba napa ba re ke Mokhekolwana. O ilê a rediwa ke yona ngaka e la ya go bôfêla mmagwe.

400. Mamodikong. O ilê a rêla ke ngaka e we e ilego ya bôfêla mmagwe. O ilê a re ke ilê ka hwetšana ba modikile ka fiñha ka mo rarolla, ka moraro o mogolo wa letšikulogo. Ngwana yo we leina la gwe ke Mamodikong. Le šupa ka mokhwa o, a ilego a hwetšana mmagwe ba modikulugilê baloi.

201 401. Madibi. O ilê a rediwa ke monna wa ngaka. Ka baka la gore o ntšhitše mmagwe dibing. Monna wa gwe a be a no ðhwa a e lwa le mosadi ka baka la boopa bja gwe. A mmotša dibi tše we a ilego a di dira mo a ðhale matsong a batswadi. Ke gore o ilê a ntšha mpa. Ke baka le we a ðha imigo. Monna wa ngaka o ilê a re go mo fa diðhare, ke moka a hwetšana ngwana. A napa a re ke Madibi.

402. Lešoka. O ilê a hwetšana leina le we ka baka la dipolabolo tša ngaka. Diphio tša ðou a di phathagane. O ilê'a nyaka ngaka ya bobedi mabapi le pôfelong ya mosadi. Ngaka ya pele ilê ya re mešoka ya go belegiša ngwana ke yaka. Ke moka ya napa ya ba leina.

403. Mañhenkelê. O ilê a rediwa ke ngaka ka baka la phikhišano ya dingaka. Ba ilê mo ba tšholotše marapô a tša go hwa, yo mongwe a re o ða boya le thogwana. Yo mongwe a re, o ða boya le ðhelumi.
202 Mosadi o ilê a boya le thogwana. Yo la a ilego a re o ða boya le thogana a tšeya ðhefoka. O ilê a re leina le ngwana ke Mañhenkele.

404. Mañhe-rôpô. Gape e be go ðhena le motho yo a ka khôlwago gore ðheolo ðhe ða tsoga. Diðhare tš banna di a šôma. O ilê a fiwa diðhare tša go bôfêla. Ba boni ba bôna mo a enwa diðhare, ba ilê ba nyatša. Ba re ðheolo ðha hwa ðhe hwilê. Mmalô! Mosadi o

na le mpa. Re ja re ke dipitsi mo re bona mebala. O ilê a bêtêga mpuwe wa wa ngwanenyana. Monna wa ngaka a re theolo the ropotše, ngwana yo we ke Matherôpô.

405. Nkhojo. Go kwagala gore mmagwe o ilê a bolaya ngwana ka baka la botagwa. O ilê a hwetšana dihare mo a ja hwetšana ngwana yo la a go mmolaya. Ka moragô a bêtêga yo mongwe. Ngaka e ilê ya re dihare tša ka di'šumilê ka gobane ngwana yo la le ilê la diyo mokhoja. Yo leina la gwe ke Nkhojo. Ka goriale mo we o dirêla gore ba theke ba mo khoja ba etša yo la wa pela.

203

406. Mamogola. Tšhemo ya robala ke mogola. Khaitšedi ya ngaka e be e le Mamogola. O ilê go bêtêla mosadi, a re go bêtêga ngwana a napa a mo rêla la Mamogola.

407. Ntilane. O ilê a rediwa ke ngaka e we e ilego ya bêtêla mmagwe. O ilê a mo rêla la khaitšedi ya gwe. A be a ba šupa gore ba theke ba tila.

408. Morukhwe. Leina le le ngodilwê maineng a dikwêrô. Bjale mo le ilê la rêla ke monna wa ngaka ka baka la gore mmagwe ba ilê ba mo fetola the jašala. Bojašala bjo we ke bja boopa. Ngaka ilê ya re ngwana yo we ke Morukhwe. Ke la go gopotša bojašala bja mmagwe.

409. Malehubedu. Boloi bja baloi ke bjo buntši. Mmagwe ba ilê ba mo loya ka mpheka. O ilê a bona khwedi matšatši ka moka. Monna wa gwe o ilê a o kwa bojhoko. O ilê a hwetšana ngaka ya go jeba go alafa bohubeu. O ilê a mo alafa ke moka a fôla. O ilê a napa a hwetšana mpa. Monna wa ngaka o ilê a mo rêla leina la Malehubedu. Ke la go gopotša ka mokhwa o we mmagwe a ilego a ba ka ôna.

204

410. Molepa. Bolepa nka bo thii. Ka buntši ke malepa. Bolepa re rêya dinonyana ka bjôna. Ngaka e ilê ya rêla ngwana leina la bolepa ka baka la dihare tša pôtêlô. O ilê a re nôgo ya pupi re a theya ka bolepo. Ka nnete bolepa bja ka bo tantse. Ngwana yo we leina la gwe ke Molepa.

411. Tšhoupane. O ilê a rêla ngwana ka baka la di^hhare tša gwe. O ilê a mo rêla leina la khaitšedi ya gwe.

412. Phuti-ya-šoka. Ngaka e ilê ya laola moopa. Ditaola tša ka di re, mosadi o ta ima. Ka moragô ga mpa e we ya gwe, o ta bêlêga ngwana wa mošemanyana. Leina le mo rêlê laka. Leina la ka ke nna Phuti-ya-šoka. Ke lona leina la ngwana.

205 413. Mmulê. Mmago ngwana yo, o ilê a šita di^hhare tša banna. Ka moragô go ilê gwa fi^hha ngaka ya go tšwa bolobedu. Monna yo we o ilê a re, nna nka mmula, a bêlêga. A ba ka ba khôlwa. O ilê a mo fa metantane ya gwe. Ka nnete o ilê a mmula. O ilê a ba le mpa. Ngaka e ilê ya re, o ta boya ka ngwana wa ngwanenyana. Le mo rêlê leina la Mmulê. Ge e le mo^hthankana ba mmitša mmila.

414. Šupulugane. Leina le ke la bongwana-ngwako. Mmagwe o ilê a bêlêga ngwana, ka moragô a hwa. Ka moragô ga mo we, o ilê a šma lebaka le letelele. Ba ilê ba mo nyakêla ngaka ya mo alafa. O ilê a goma a ima. Moalafi o ilê ngwana le mo rêlê, leina la šupulugane. Ke gore o no šupuluga ma^htaleng mo we batho ba go ba ba tha gopola. O ilê a boya ka thari ya mosetsana, ba napa ba mo rêla lona la Šupulugane.

206 415. Mo^hthago. Go thagola ke ga motho mo a thagola tšhemo ya gwe. Ba bangwe ba thagola mašemo a bona le mabêlê ba buna. Ba bangwe ba no thagolêla lefêla. Mosadi a be a na le bolwetšî bja lekone. Bolwetšî bjo ba boima kudu. Mosadi a šitwe go bêlêga, o no bêlêga ke moka ba e hwa. Go thagolêla pêpô ke go nyakella mosadi di^hhare tša leokone. O ilê a dira bjale. Ka nnete mosadi o ilê a bêlêga ngwana a phela. Ngwana a napa a rediwa la Mo^hthago. Mafellô a maina a go rediwa ke dingaka.

S.13 : Maina a dikhadi ka dikhorô ka moka.

416. Maina a a dikhadi a ngodilwê. Bjale mo a ngwadiwa ka baka la maina a dikhadi. Dikhadi ke bana ba maetšibulô. A mantšî a thalu-šitšwe ka mokhwa o a hwetšwanego ka ôna. A mangwe a thalošîwa.

LPM

Ke ôna a a:-

Madisane, Matšbê, Mmolawa, Kobeng, Motšwakholê, Nkobi, Ntêbu, Mathako, Mašilu, Mamogale, Marebolê, Khasa, Molebaleng, Maboapa, Mašišimalê, Mmamaila, Maalê, Maganong, Motšatši, Mamodikong, Leolo, Mabale, Mamooko, Ntjoti, Malekutu, Mamotetwa, Matšie, Dipone, Maribê, Makôma, Mokhadi, Mamokobô, Leopê, Motsebore, Maphefô, Madigale, Mokolane, Kalala, Nkonyane, Matheboko, Thefene, Mogana-pedi, Manoka, Mathekolo, Mathaba-a-enwa, Morukhwe, Matšholêlê, Nkalane, Mabakane, Ngwana-mpomo, Nkwane, Malehubedu, Mothinye, Molepa, Madulô, Tšhoupene, Mokangwe, Madikwekweje, Maldi, Mabore, Marwale, Makhomo, Mamodipa, Mangabane, Makhopê, Mmulê, Magašane, (Maphokungwana, Mathôbôla, Mamorejane, Magaingwana, Mankhôgwane,) Theboê, 207 Mampjane, Magabe, Matwane, Maitšeng, Mmakhoši, Malephaka, Ngwarokwane, Môrê, Matjale, Makijane, Modupô, Mamatimê, Ngwana-makhutšwi, Mponyane, Mpjaafê, Mamugudi, Matêbêlê le Mmatšie.

417. Maina a ka gôdimu ke ôna a dikhadi. A mangwe a ngwadiwa ka baka la gore leina ka le thii, o ka hwetšana le e-netšitše dikhorok ka moka. Gapê le a khôna go rediwa batho ba babedi goba go feta bobedi. Ka baka le we mo o ka re ke ya ka ba rediwa gabedi goba go feta le ka ngodiwa.

S. 14 : Maina a magadi ka dikhorok ka moka.

418. Maina a betši. Mosadi a bikiwa, mo a fiŋha bogadi, ba mo rêla la bogadi. Ke ôna a a:- Mangwaŋhomo, Mamodifa, Mamorei, Mamogoši le Mamaepane. Ke a ba bina ŋou ba ga Mothabê.

419. Mmamphereng, Mmamadome, Mmakôma, Mmalota le Mmatšhilo. Ke a 208 ba bina Phuthi le ba bina tau (marabe.) le Mmamaepane.

420. Maphokungwana, Magaingwana, Manapjadi, Mamolesi, Mamorejane le Mamolepjadi. Ke a ba bina khomo. (Nare.) le Mmathôbêla.

421. Mmatšelote, Mmpja, Mmaditedu, Mmatholo le Mmamokhala. Ke a ba bina ŋou ba ga Šaai. Le a: Mmathele, Mmamapja le Mmamolamudi.

422. Mamori, Mamodifa, Mokangwe, Mphêfê le Mmaphefô. Ke a ba bina khomo ba ga Mongaale.

423. Maina a a ka gōdimu ke ōna a go rediwa betši. Go ngodilwê go thwe maina a bogadi ke a khudišo. Ge mosadi a ka ba le ngwana le a hwella ka baka la gore ba ja mmitša ka leina langwana wa gwe. A le nape la hwella ruri aowa ba bangwe ba no mmitša ka lona. Batswadi ba mosadi ba mmitša ka la bogadi. Kudu ba mmitša ka la badimu ba gabō.

209 424. Ke ngodilê maina, maineng dikhadi ka phōšō. Maina a we ke a ngodilego ka phōšō, ke a the thopheng ja a bogadi. Ke ōna a a-
Maphōkungwana, Mathōbōla o bitšwa Mmathōbōla, Mamorejane, Magaingwa na le Mankhōgwane.

425. Maina a mangwe a magadi a nyakiwi. Ke ōna a:- Mamaepane. A le nyakiwi khorong ya ga Mothabê ka baka la gore ke la ba bina phuthi. Maepane ke leina la ngwana. Mmagwe e be e le mamonyadiwê. Monna a be a no limiša mamoratwê fêla. Koša ya mamonyadiwê: Maepane mpepulêlê ngwana yo, o wa mpōna ke lema ka le noši. Ke moka bapa ba le dira la bogadi ba re ke Mamaepane.

426. Mmaditedu. Le lona a le nyakiwi ka baka la bo mamonyadiwê. Mosadi mo a dirilê bjala, monna o swanetše go robala ka ntong ya mong wa bjala. A swanêla go tšwa, a yo robala ka ntong ya yo mongwe. O swanetše go lala a khibêla mong wa bjala. Bona beng ba-sadi ba re letšema la mongwe a le apeelwe. Monna a be a e nwa bjala ke moka a yo robala ka ntong ya mamoratwê.

210 427. Koša ya mamonyadiwê: A ê-le-le-le morwa ditedu. Bo maša ka goja, bo maša ka go kokobetša ditedu. A ê-le-le-le morwa ditedu. Bo maša ka goja, morwa ditedu, bo maša ka go kokobetša ditedu, morwa ditedu. Ke moka ya napa ya ba leina la bogadi la dikoto tša go koša monna.

428. Mphêfê. Le lona ke leina la bo mamonyadiwê. Mōya wa monna o bolotše a o swane le wa khopê. Ke gore monna mo a tsoga, o tsogê-la mathogong. Mathogong go dula the rafêlô ja mapoto. Bjale mosadi yo we abe a the na the rafêlô. Monna mo a tsoga ka ntong ya gwe a be a le bjale ka khopê, a edimula. Ge the rafêlô the gōna,

a e dimuli, o wa khiba. O ilê a mo dira mamonyadiwê ka baka le we. Ka gobane mo bo thele, o mo fa mphêfê wa buuêwa.

429. Koêa ya bo mamonyadiwê bja gwe: Ba bogadi ba nthêra ba re mphêfê, ba nthêra the bodu the mathepa the bôrôkhôthô, tšepe mpolaê. Ba bogadi ba nthêra ba re the bodu, tšepe mpolaê. Ba nthêra the bodu the mathepa the bôrôkhôthô, tšepe mpolaê. Ke moka a napa a dirile leina la bogadi.

211 430. Mmpja. Le lona ke le lengwe la bo mamonyadiwê. Le yêna a be a kômana ka mokhwa o: Ba bogadi ba re ke nna molepê. Molepê ke gore mpja. Ba napa ba le dira leina la bogadi.

431. Mmamphereng. Go pherwa ke go pherwa. Ke llê nama ya makhura e phirilê. Ke gore o e kwile, a the nyaka go ija. Leina le ke le lengwe la bo mamonyadiwê. Mosadi o ilê a komana ka gore ke nna nama ya makhura ke a phera. Monna a je ka ntong yaka ka baka la gore ke mophirile. Dikomô tše we tša gwe di ilê tša napa tša dira leina la bogadi.

432. Mmalota. Letswai le a šidiwa ke moka ba le bopa. Motsopota o la wa go bupiwa, o bitšiwana theoka ba bangwe ba re Thelota. Leina le le šupa thejaêla. Bojaêla bja gwe bo bakilê ke bo mamonyadiwê.

212 433. Mmatšhilo. Ke la mamonyadiwê. Mmago mamonyadiwê, o ilê a botša moredi wa gwe gore mosadi ke go šila. Molatša wa monna a baji, ba šila mmela ke moka wa huduwa mapoto. O ilê a šoma ka mokhwa o we mmagwe a mmutšitšego ka ôna. Le ga go le bjale lerato a la ka la mamarêla. O nwa mapoto, a toga, a e ya a robala ga mamoratwê. Mamonyadiwê o ilê a re, nna ke nna mmatšhilo. Ba ilê ba napa ba le dira la bogadi.

434. Mamolepjadi. Le lona ke la mamogadiwê. Mosadi a be a na le maragô a magolo. Ge a thepela, a be a diyo pjadinya. Banna ba bangwe ba mo duma. Monna o no nyenya mosadi yo wa le ragô la go dudumêla. Nna laka ke a le pjadiya le thoka mšwari. Ke Mamole-pjadi. Mafellô a maina a go nyenyiwa ke betši. Maina a magadi a nyaretšwa ke dikômô.

Mafello a ditaba tša maina a batho.

435. Ditema le ditemana di ja ngodiwa ka go latelana.

Tema ya 1: Maina a thesotho. 1.

	1.	Temana ya 1: Maina a banna.	1.
		1.	
213	38.	S. 1: Maina-ina ka dikhorro ka moka.	10.
		2.	
	40.	S. 2: Maina a baduledi a šika ka dika.	13.
		3.	
	43.	S. 3: Maina a bongwana-ngwako.	25.
		4.	
	46.	S. 4: A go rediwa ke dingaka.	32.
		5.	
	55.	S. 5: A bathepidi (Baene).	37.
		6.	
	63.	S. 6: Maina a dikwerō le medirō.	41.
		7.	
	69.	S. 7: Maina a bošoboro le a go bolla.	73.
		8.	
	77.	S. 8: Maina a go topiwa teleng.	79.
		9.	
	84.	S. 9: Gonyenyiwa ga maina le khano.	82.
		10.	

Temana ya 2: Maina a basadi.

	117.	S. 1: Maina a basadi ba ga Mothabō.	105.
		11.	
	125.	S. 2: Maina a dikhadi.	108.
		12.	
214	144.	S. 3: Maina a dika.	115.
		13.	
	151.	S. 4: Maina a bongwana-ngwako.	118.
		14.	
	155.	S. 5: Maina a bogadi.	120.
		15.	
	161.	S. 6: Maina a go bolla.	123.
		16.	
	182.	S. 7: Maina a dikwerō.	127.
		17.	
	295.	S. 8: Maina a mathumala.	171.
		18.	
	304.	S. 9: Maina a basadi ka dikhorro.	174.
		19.	

214
Cont.

216.	S. 10: Maina a bongwana-ngwako. 20.	177.
344.	S. 11: Maina a dika a basadi. 21.	186.
374.	S. 12: Maina a baeti le a dingaka. 22.	194.
416.	S. 13: Maina a dikhadi ka dikhorro ka moka. 23.	206.
418.	S. 14: Maina a magadi ka dikhorro ka moka. 24.	207.

THE E N D. S. 926